

MYKOLO ROMERIO UNIVERSISTETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

INGA RAUPELYTĖ
(VERSLO TEISĖ)

STATYBOS PAGAL NETEISĖTAI IŠDUOTĄ STATYBĄ LEIDŽIANTĮ DOKUMENTĄ
TEISINĖS PASEKMĖS: TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Dr. Evaldas Klimas

Vilnius, 2014

IVADAS

Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas – galimas teismui panaikinus statybą leidžiantį dokumentą. Teismas panaikina statybą leidžiantį dokumentą, jei šis dokumentas yra išduotas neteisėtai. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme 2013 m. buvo nagrinėta 13 bylų, kuriose reikalaujama panaikinti statybos leidimą, o 2014 m. iki lapkričio mėnesio – 10 tokių bylų. Remiantis Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos – prie Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis, per 2013 m. I–IV ketvirčius priimti 4 įsiteisėję teismų sprendimai, kuriuose statybą leidžiantis dokumentas panaikintas, pagal Inspekcijos ieškinius dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo. Per 2014 m. I–II ketvirčius priimti 3 tokie teismų sprendimai¹. Akivaizdu, kad pasirinkta tyrimo tema yra aktuali, todėl kyla poreikis ištirti Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje įtvirtintą teisinį reguliavimą ir su juo susijusius probleminius aspektus.

Tiriama problema – teisinio reguliavimo, įtvirtinančio statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimą, taikymo problemos ir šio reguliavimo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintiems principams. Šiam tyrimui pasirinktos dvi taikymo probleminės sritys: statybą leidžiančių dokumentų panaikinimo priežastys ir padarinių šalinimo įgyvendinimo sąlygos. Įstatymo reguliavimo konstitucingumo tyrimui pasirinktas valdžių padalijimo principas. Šiame darbe siekiama ištirti, ar Lietuvos Respublikos Seimas, tinkamai ir nepažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatytų principų, įtvirtino Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą teisinių padarinių šalinimą.

Darbo aktualumas ir naujumas. 2010 m. spalio 1 d. įsigaliojo nauja Statybos įstatymo redakcija. Be daugelio kitų naujovių, įstatymas buvo papildytas 28¹ straipsniu, tai yra buvo įdiegtas naujas institutas – statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas. Minėtas straipsnis 2013 m. birželio 27 d. buvo pakeistas ir nauja jo redakcija įsigaliojo nuo 2014 m. sausio 1 d. Dėl šios priežasties, naujas teisinių santykių institutas, tyrimo metu, dar neturi tvirtai suformuotos taikymo praktikos, todėl susiduriama su praktinėmis jo tinkamo įgyvendinimo problemomis. Naujo straipsnio skubus pakeitimas leidžia preziumuoti, kad Statybos įstatymo 28¹ straipsnio turinys nebuvo tikslus, tikėtina neatitiko teisės normai keliamų reikalavimų.

Viena iš praktinių problemų – Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje nustatytas įpareigojimas atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus pripažintų kaltais asmenų lėšomis, bei šio

¹ 2014 m. lapkričio 17 d. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Strategijos ir analizės skyriaus vedėjo pavaduotojos strategijai ir analizei Irinos Burakinskajos pateikti duomenys.

įpareigojimo neįvykdymo teisinių pasekmių įgyvendinimas reikalauja išsamesnio tyrimo. Taip pat Seimo įtvirtintas įpareigojimas teismams atsižvelgti į tam tikrus kriterijus, sprendžiant dėl statinio griovimo ar negriovimo, reikalauja atlikti analizę dėl teisės normos turinio – teisėtumo ir teisinio reguliavimo korektiškumo, atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintą valdžių padalijimo principą.

Tiriamos problemos ištyrimo lygis. Didelė dalis mokslinės literatūros skirta teismo atliekamo teisės normos aiškinimo kritikai. Teismo atliekamą teisės aktų aiškinimo tematiką nagrinėjo Valentinas Mikelėnas moksliniame straipsnyje „Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento“. Egidijaus Kūrio moksliniame straipsnyje „Teismo precedentas kaip teisės šaltinis Lietuvoje: oficiali konstitucinė doktrina, teisinio mąstymo stereotipai ir kontrargumentai“ pateikiami teisėjo, kaip asmens aiškinančio teisę, plačios diskrecijos trūkumai ir privalumai. Alfonsas Vaišvila bei kiti tyrime minimi autoriai tyrė kūrybišką teisės aiškinimą ir galimą teismo teisėkūros funkciją.

Analizuojant Seimui ir teismui priskirtų funkcijų įgyvendinimą tiriamo teisinio reguliavimo aspektu, aptariant valdžių padalijimo principą, yra svarbūs Johno Locke ir Charles Lois de Secondat de Montesquieu darbai.

Darbo tyrimui, nagrinėjant teisinio reguliavimo turinį, teisinio pozityvizmo aspektu, svarbūs Johno Austino, Herbert Lionel Adolphus Hart bei Hanso Kelzeno visuotinai pripažinti dogmatiniai teiginiai.

Aukščiau paminėtų autorių darbai, plėtojamos teorijos bei požiūriai, bendrais požymiais paliečia šio tyrimo specifiką. Dėl darbo tyrimo objekto naujumo ir atliekamos analizės specifiškumo, daugelis šaltinių yra bendro pobūdžio priemonė siekiant išanalizuoti naujo statybos teisinių santykių instituto praktinį taikymą ir jo atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir pamatiniams teisinės valstybės principams.

Darbo reikšmė. Pirmiausia šis tyrimas reikšmingas užtikrinant teisės aktų teisėtumą ir teisinių santykių stabilumą šalyje. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo principas yra pagrindas garantuoti teisės aktų viršenybę ir teisėtumą². O teisės normos prieštaravimas valdžių padalijimo principui suponuoja pareigą netaikyti teisės normos ir panaikinti jos galiojimą.

Tyrimas reikšmingas formuojant teismų praktiką dėl teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimo taip pat šis magistrinis darbas galėtų būti naudingas rengiant Statybos įstatymo 28¹ straipsnio pakeitimo projektą, siekiant ištaisyti teisės normoje nustatyto įpareigojimo adresatą.

² Monkevičius, K. Valdžių padalijimo principas kaip demokratijos veiksnys: atvejo studija. *Filosofija*. 2009,17(1). P. 50.

Tikslas yra ištirti, kokios yra Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies tinkamo taikymo sąlygos ir nustatyti, ar šio įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarauja valdžių padalijimo principui.

Darbo tikslui pasiekti iškelti šie **uždaviniai**:

- 1) išanalizuoti teismų praktiką ir pateikti statybą leidžiančių dokumentų neteisėtumo priežastis;
- 2) išnagrinėti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies taikymą teismų praktikoje;
- 3) nustatyti, ar įtvirtinto įpareigojimo, atlikti griovimą, išardymą ar atstatymą statinio (jo dalies), adresatas turi galimybę įgyvendinti minėtus veiksmus kaltų asmenų lėšomis;
- 4) įvertinti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies turinio taikymą pozityvistinės teisės požiūriu ir kūrybiško (turiningo) teisės aiškinimo aspektu;
- 5) nustatyti, ar Statybos įstatymo 28¹ straipsnio teisinis reguliavimas sudaro galimybes pasiekti Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje jam keliamus tikslus.

Tyrimo metodika. Tyrimo tikslas lemia pasirinktus tyrimo metodus. Atliekant tyrimą, taikomi šie mokslinio tyrimo metodai: loginis – sisteminis, analitinis, lingvistinis, teleologinis, lyginamasis ir kokybinis sisteminis.

Pasitelkus loginį – sisteminių metodą identifikuojamos statybą leidžiančių dokumentų neteisėtumo priežastys ir pateikiama jų klasifikacija.

Loginis – analitinis metodas taikomas aiškinant teisės normos turinį, kartu pasitelkiant teorinį duomenų apdorojimą daromi apibendrinimai ir išvados.

Analizuojant teisės normos turinį svarbūs yra lingvistinis ir teleologinis metodai, kurių pagrindu nustatomos sąvokų reikšmės bei teisės normos taikymo sąlygos. Taip pat įvertinamas vartojamų sąvokų funkcionalumas ir efektyvumas.

Remiantis lyginamuoju metodu, įvertinami teisiniam reguliavimui keliami tikslai ir teisinio reguliavimo galimybės pasiekti keliamus tikslus. Taip pat šis metodas taikytas atskleidžiant skirtingų požiūrių privalumus ir trūkumus, bei įvertinant teisinio reguliavimo konstitucingumą.

Kokybinis sisteminis metodas, remiantis įvairiais šaltiniais: teisės aktais, teismų praktika bei mokslinėmis publikacijomis, leido sistemiškai ir nestruktūrizuotai ištirti teisinius santykius, susiklostančius taikant Statybos įstatymo 28¹ straipsnį. Šis metodas padėjo atskleisti teisinių santykių probleminius aspektus ir pateikti galimus sprendimo būdus.

Tyrimo struktūra. Darbo struktūrą nulėmė pasirinktos temos specifika bei tikslui pasiekti, iškelti uždaviniai. Tiriamąjį darbą sudaro įvadas, bendroji ir specialioji dalys, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, santrauka ir anotacija lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmojoje dalyje nagrinėjamas statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo teisinis reguliavimas.

Antrojoje dalyje autorė analizuoja teismų praktiką, nustatant priežastis dėl kurių buvo panaikintas statybą leidžiantis dokumentas.

Trečiojoje tyrimo dalyje nustatomos Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies tinkamo taikymo sąlygos ir taikymo probleminiai aspektai.

Ketvirtojoje dalyje remiantis pozityvistine teisės samprata yra nagrinėjamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies taikymas.

Penktojoje dalyje nagrinėjama teisės samprata ir Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies taikymas pasitelkus kūrybišką (turiningą) teisės aiškinimą. Taip pat apžvelgiama Konstitucinio Teismo jurisprudencija dėl analizuojamos teisės normos.

Ginamieji teiginiai. Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, galimai prieštarauja Konstitucijai, o susiformavusi teisminė praktika, atitinkamai, neatitinka įstatymo raidės.

TURINYS

ĮVADAS	2
1. STATYBOS PAGAL NETEISĖTAI IŠDUOTĄ STATYBĄ LEIDŽIANTĮ DOKUMENTĄ PADARINIŲ ŠALINIMO TEISINIS REGULIAVIMAS	7
1.2. Naujas institutas Statybos įstatyme	7
1.2. Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio teisinio reguliavimo dalykas	9
2. STATYBĄ LEIDŽIANČIO DOKUMENTO NETEISĖTUMAS	13
2.2. Privalomų statybos organizavimo dokumentų panaikinimas	14
2.3. Privalomi sutikimai	15
2.4. Netinkamas statinio paskirties nustatymas	18
2.5. Procedūriniai pažeidimai	21
2.6. Kitos teismo nustatytos aplinkybės	23
3. STATYBOS PAGAL NETEISĖTAI IŠDUOTĄ STATYBĄ LEIDŽIANTĮ DOKUMENTĄ PADARINIŲ ŠALINIMAS	28
3.1. Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 4 dalies taikymo sąlygos	28
3.2. Padarinių šalinimas pripažintų kaltais asmenų lėšomis	31
3.3. Teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimas	33
3.4. Viešosios atsakomybės neteisėtų veiksmų nustatymas	37
4. POZITYVISTINIS STATYBOS ĮSTATYMO 28 ¹ STRAIPSNIO 3 DALIES TAIKYMAS VALDŽIŲ PADALIJIMO PRINCIPU KONTEKSTE	41
4.1. Valdžių padalijimo principas Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 3 dalyje	41
4.2. Pozityvizmas ir Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 3 dalis	45
4.2.1. Pozityvistinis Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 3 dalies taikymas	45
4.2.2. Tautos valia teisiniame reguliavime	47
4.2.3. Teisinio reguliavimo netobulumas	50
5. KŪRYBIŠKAS (TURININGAS) TEISĖS NORMOS TAIKYMAS	52
5.1. Teisės samprata ir teisingumo vykdymas	52
5.2. Kūrybiškas (turiningas) teisės normos aiškinimas	54
5.3. Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 3 dalies taikymas	58
5.4. Statybos įstatymo 28 ¹ straipsnio 3 dalies teisinis reguliavimas ir jo tikslai	65
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	70
LITERATŪRA	73
ANOTACIJA	85
ANOTATION	86
SANTRAUKA	87
SUMMARY	88
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	89

1. STATYBOS PAGAL NETEISĖTAI IŠDUOTĄ STATYBĄ LEIDŽIANTĮ DOKUMENTĄ PADARINIŲ ŠALINIMO TEISINIS REGULIAVIMAS

1.2. Naujas institutas Statybos įstatyme

Lietuvos Respublikos statybos įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, kuris nustato visų Lietuvos Respublikos teritorijoje, jos išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe statomų, rekonstruojamų ir remontuojamų statinių esminius reikalavimus, statybos techninio normavimo, statybinių tyrinėjimų, statinių projektavimo, statybos, statybos užbaigimo, statinių naudojimo ir priežiūros, griovimo tvarką, statybos dalyvių, viešojo administravimo subjektų, statinių savininkų (ar naudotojų) ir kitų juridinių ir fizinių asmenų veiklos šioje srityje principus ir atsakomybę (toliau – Statybos įstatymas)³. Vyriausybės 2002 m. vasario 26 d. nutarimas, Nr. 280 „Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo įgyvendinimo“ suteikia teises ir nustato pareigas valstybės valdymo institucijoms užtikrinant Statybos įstatymo tinkamą įgyvendinimą⁴. Teisės normos, reguliuojančios specifinius su statyba susijusius teisinius santykius yra įtvirtintos ir kituose teisės aktuose⁵.

Statybos įstatymas reglamentuoja teisinius santykius, susiklostančius dėl statybos pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus ir su jais yra glaudžiai susijusi sąvoka „neteisėtos statybos“, kuri įprastai buitškai vartojama šnekamojoje kalboje. Tačiau statybos teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai įtvirtina „savavališkų statybų“ sąvoką. Taip pat Statybos įstatymas nuo 2010 m. sausio 1 d. įtvirtina „statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą“ (toliau – SLD) sąvoką. Taigi, galiojantis teisinis reguliavimas nustato dvi statybos pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus rūšis, t. y. savavališkos statybos ir statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą. Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. lapkričio 19 d. įstatymu, Nr. XI–201, kuris įsigaliojo nuo 2010 m. sausio 1 d., buvo padaryta daug svarbių Statybos įstatymo pakeitimų⁶. Statybos įstatymo papildymas 28¹ straipsniu ir atitinkamai su juo susijusių kitų šio įstatymo nuostatų pakeitimai yra esminiai siekiant atlikti tyrimą. Tyrimo metu koncentruojamasi į Statybos įstatymo 28¹ straipsnio reglamentavimo ir taikymo problemas. Minėta teisės norma įtvirtina statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą

³ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 32–788; 2001, 101–3597.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo įgyvendinimo“ Nr. 280. *Žin.*, 2002, Nr. 22–819.

⁵ Šio darbo skyriaus tikslas nėra pateikti išsamų statybos teisinius klausimus reguliuojančių teisės aktų sąrašą, todėl kai kurių teisės normų nuostatos susijusios su statybos teisiniais santykiais, bus pateiktos kituose skyriuose.

⁶ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 12, 14, 15, 16, 22, 23, 23¹, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 42 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 45 straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009–12–05, Nr. 144–6352.

padarinių šalinimą. Šis įstatymo papildymas yra naujas statybos teisinių santykių institutas, o kartu ir išvestinis iš ankstesnės Statybos įstatymo 28 straipsnio redakcijos.

Sąvokų „savavališka statyba“ ir „statyba pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą“ reglamentavimas siejamas su dviem laikotarpiais. Tai laikotarpis iki 2014 m. sausio 1 d., ir laikotarpis po 2014 m. sausio 1 d. Šie periodai išskiriami dėl Statybos įstatymo reformos ir pasikeitusio neteisėtų statybų teisinio reguliavimo. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas įsigaliojęs nuo 2014 m. sausio 1 d., nes greta savavališkų statybų buvo įtvirtintas naujas, statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo, institutas.

2010 m. birželio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą⁷ dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42 ir 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymo projekto, Nr. XIP-1076(2), kuris įsigaliojo 2010 m. birželio 30 d., juo pritardama Lietuvos Respublikos Seimo priimtam Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 34, 40, 42, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymui⁸, kuris įsigaliojo nuo 2010 m. spalio 1 d. Pastarasis įstatymo pakeitimas aktualus dėl naujai įtvirtinto 28¹ straipsnio, kuris nustato statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimą. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio teisinis reguliavimas įsigaliojo nuo 2014 m. sausio 1 d. Tačiau Statybos įstatymo 24 straipsnio 1 dalis nustato, kad įstatymo nuostatos dėl savavališkų statybų, išskyrus nuostatas, išdėstytas keturioliktajame skirsnyje „Juridinių asmenų atsakomybė už įstatymo pažeidimus“, ir dėl statybų pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus taikomos ir santykiams, atsiradusiems iki šio įstatymo įsigaliojimo. Statybos įstatymo redakcijoje, galiojusioje iki šio įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, buvo įtvirtinta „savavališkos statybos sąvoka“. Remiantis Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalimi, savavališka statyba – statinio (jo dalies) statyba be šio Įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo arba statybos darbų vykdymas, kai statybos leidimas jau netekęs galios (nesudėtingo statinio atveju – neturint normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto privalomojo dokumento ar kai šis dokumentas jau netekęs galios), taip pat kai teismas statybos leidimą pripažino neteisėtu. Statybos techninio reglamento

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 801 „Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42 ir 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymo projekto Nr. XIP-1076(2)“. *Valstybės žinios*. 2010-06-29, Nr. 75-3802.

⁸ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010-07-15, Nr. 84-4401.

STR 1.09.06:2007 „Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas“⁹ 3 skyriaus 7 straipsnis numatė, kad sąvoka „savavališka statinio statyba“ pateikta Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje. Savavališka statinio statyba laikoma, kai vykdomi statybos darbai statinyje (jo dalyje): neturint galiojančio statybos leidimo; nesudėtingo statinio atveju – neturint nustatyta tvarka parengto supaprastinto statinio projekto su galiojančiais įgaliotų valstybės tarnautojų raštiškais pritarimais, o kai supaprastintas statinio projektas neprivalomas, – žemės sklypo nuosavybės ar kitą valdymo ir naudojimo teisę patvirtinančio dokumento ir/ar pažeidžiant normatyvinių statybos techninių dokumentų ar kitų teisės aktų reikalavimus; teismui pripažinus statybos leidimą neteisėtu – įsiteisėjus teismo sprendimui; turint galiojančią statybos leidimą ar supaprastintą statinio projektą su galiojančiais įgaliotų valstybės tarnautojų raštiškais pritarimais nesudėtingo statinio atveju, tačiau pažeidžiant esminius statinio projekto ar supaprastinto statinio projekto (toliau – Projektas) sprendinius: statant statinį ar jo dalį ne Projekte nurodytoje sklypo vietoje; statant kitos paskirties, negu nurodyta Projekte, statinį ar jo dalį; užstatant didesnę sklypo plotą negu nurodyta Projekte; statant aukštesnę negu nurodyta Projekte, statinį ar jo dalį; nesilaikant saugomos teritorijos apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų; nesilaikant kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų; nesilaikant paveldosaugos reikalavimų.

Apibendrinus anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, savavališka statyba apėmė tokius atvejus, kai statyba vykdoma: 1) neturint statybos leidimo; 2) pasibaigus statybos leidimo galiojimo terminui; 3) ir teismui pripažinus statybos leidimą neteisėtu. Nauja Statybos įstatymo redakcija buvo papildyta 28¹ straipsniu, kuriuo remiantis, tie atvejai, kai SLD pripažįstamas išduotu neteisėtai, jau nebeįeina į savavališkos statybos atvejų sąrašą. Tai reiškia, kad statyba pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą nėra tai, kas anksčiau buvo savavališka statyba. Tyrimo atlikimo metu aktualios redakcijos Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalis nustato, kad savavališka statyba yra statinio ar jo dalies statyba be galiojančio statybą leidžiančio dokumento arba turint galiojančią statybą leidžiantį dokumentą, tačiau pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius. Galiojantis teisinis reguliavimas prie savavališkos statybos atvejų nebepriskiria teisinių situacijų, kai statybos leidimas išduotas neteisėtai.

1.2. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio teisinio reguliavimo dalykas

Apžvelgus Statybos įstatymo 28¹ straipsnio atsiradimą bei siekiant atlikti tyrimą, svarbu išanalizuoti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio reguliavimo sritį. Teisės normos reguliavimo sritį

⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1–243 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.09.06:2007 „statybos sustabdymas. savavališkos statybos padarinių šalinimas“ patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007–05–15, Nr. 53–2055.

nurodo pačios teisės normos pavadinimas, o šios teisės normos pavadinimas yra „statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“. Todėl tikslinga išanalizuoti šių sąvokų reikšmes: statyba, statybą leidžiantis dokumentas, neteisėtumas ir padarinių šalinimas. Padarinių šalinimo probleminius aspektus autorė nagrinės kitoje darbo dalyje.

Remiantis Statybos įstatymo 2 straipsnio 13 dalimi, statyba, tai veikla, kurios tikslas – pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują, rekonstruoti, remontuoti ar griauti esamą statinį. Ši sąvoka taip pat apima kultūros paveldo statinių tvarkomuosius statybos darbus ar statinių statybą kultūros paveldo objektų teritorijose. Šioje sąvokoje išskiriamos keturios statybos rūšys: rekonstravimas, paprastas arba kapitalinis remontas, naujo statinio statyba ir statinio griovimas. Tinkamas planuojamų atlikti statybos darbų kvalifikavimas atitinkamai statybos rūšiai yra pagrindas teisėtai išduoti statybą leidžiantį dokumentą. Ir atvirkščiai, netinkamai kvalifikavus planuojamus atlikti statybos darbus ir išdavus SLD yra pagrindas panaikinti neteisėtai išduotą SLD¹⁰. Pavyzdžiui Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) ginčo byloje nustatyta, kad yra neteisėtai išduotas statybos leidimas, nes atliekant rekonstrukciją nebuvo gauti daugumos daugiabučio buto ir kitų patalpų savininkų sutikimai. Atliekant bendrojo naudojimo patalpų rekonstrukciją buvo privaloma gauti ir pateikti minėtus dokumentus. Dėl tos priežasties buvo panaikintas neteisėtai išduotas statybos leidimas¹¹. Taigi kiekvienai statybos rūšiai teisės aktai numato privalomus atlikti teisinius veiksmus, kad statybos leidimas būtų išduotas teisėtai ir pagrįstai.

Statybos leidimas yra teisinis pagrindas suteikiantis teisę teisėtai vykdyti statybą. Atkreiptinas dėmesys, kad Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje vartojama sąvoka yra „statybą leidžiantis dokumentas“, o ne „statybos leidimas“. Statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“¹² pavadinimas ir 1 skyriaus 1 straipsnis nustato, kad šis statybos techninis reglamentas detalizuoja Statybos įstatymo 23 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias statybą leidžiančių dokumentų išdavimo procedūras. Remiantis Statybos įstatymo 23 straipsniu, statybą leidžiantys dokumentai yra:

- 1) naujo ypatingo ir neypatingo statinio statybos atveju – leidimas statyti naują statinį;
- 2) ypatingo ir neypatingo statinio rekonstravimo atveju – leidimas rekonstruoti statinį;
- 3) pastato atnaujinimo (modernizavimo) atveju – leidimas atnaujinti (modernizuoti) pastatą;

¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento 2010 m. vasario 24 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant statybos teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas. *Administracinė jurisprudencija*. 2009, 18. P. 381.

¹¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 28 d. nutartis administracinėje byloje *bendrija „Uosis“ ir A. P. v. Plungės rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A⁵²⁵-785/2008).

¹² Statybos techninis reglamentas STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“. *Valstybės žinios*, 2010-09-30, Nr. 116-5944.

4) kitais, negu šios dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytais, atvejais – rašytinis įgalioto valstybės tarnautojo pritarimas Statybos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 4–13 punktuose nurodytam statinio projektui (kai jis yra privalomas).

Taigi, papildžius Statybos įstatymą 28¹ straipsniu, sąvoka „statybos leidimas“ pakeičiama į sąvoką „statybą leidžiantis dokumentas“. Pagal LVAT, statybos leidimas yra specialia tvarka kompetentingo subjekto išduotas administracinis dokumentas, kuris statytojui suteikia teisę atlikti konkrečius darbus¹³. Atkreiptinas dėmesys, kad kaimyninio žemės sklypo savininko sutikimas taip pat laikomas statybą leidžiančiu dokumentu tais atvejais, kai nėra privaloma gauti statybą leidžiantį dokumentą. Tačiau statybos leidimu negalima laikyti jokio kito viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto. Yra atvejų, kai buvo išduotas statybos leidimas atlikti žemės darbus ir aptverti teritoriją, bet ne atlikti rekonstrukcijos statybos darbus. Tokiu atveju, išduoti administraciniai aktai, – suteikiantys teisę vykdyti žemės kasimo darbus ir teritorijos aptvėrimą, negali būti prilyginti, kaip suteikiantys teisę atlikti ir rekonstrukcijos darbus. Paminėtina, kad statybos leidimas yra ne bendro, bet individualaus pobūdžio teisės aktas¹⁴.

Apibendrinimas

Statybos teisės reformos dėka įtvirtintas naujas statybos teisinių santykių institutas, reglamentuojantis statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimą, atskyrė situaciją, kai pats asmuo vykdo nelegalias statybas nuo situacijos, kai asmuo turi statybos leidimą, tačiau jis panaikinamas ne dėl paties asmens kaltės. Taip pat Statybos įstatymo 28¹ straipsnis pakeitė sąvoką „statybos leidimas“ į sąvoką „statybą leidžiantis dokumentas“. Kadangi statybos leidimas, pagal analogiją – statybą leidžiantis dokumentas, suteikia teisę atlikti tik konkrečiai jame nurodytus darbus, tai labai svarbu tinkamai kvalifikuoti planuojamus atlikti statybos darbus, t. y. juos priskirti atitinkamai statybos rūšiai. Priklausomai nuo to, kokiai statybos rūšiai bus priskirti planuojami statybos darbai, atitinkamai bus atliekamos įstatymo reglamentuotos procedūros ir kiti teisiniai veiksmai tam, kad statybą leidžiantis dokumentas suteiktų teisę atlikti būtent planuojamus statybos darbus. Tai glaudžiai susiję su SLD teisėtu išdavimu. Netinkamai nustačius kokie bus atliekami statybos darbai, gali būti pažeidžiami procedūriniai ir kiti imperatyvūs teisės aktų reikalavimai. Minėti pažeidimai yra pagrindas panaikinti neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą. Taigi, netinkamas statybos darbų kvalifikavimas, gali lemti netinkamos procedūros parinkimą, netinkamų teisinių veiksmų atlikimą

¹³ Lietuvos Vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵–1265/2006. *Administracinių bylų praktika*. 2006, Nr. 10. P. 200–210.

¹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹–102/2008.

ar teisės normų pritaikymą teisiniam santykiui, o tai yra pagrindas teismui panaikinti neteisėtai išduotą statybos leidimą.

2. STATYBĄ LEIDŽIANČIO DOKUMENTO NETEISĖTUMAS

Statybos įstatymo 28¹ straipsnio taikymui svarbus statybą leidžiančio dokumento išdavimo teisėtumas. Minėto straipsnio taikymo būtina sąlyga, kad statybą leidžiantis dokumentas būtų išduotas neteisėtai. Statybą leidžiantis dokumentas gali būti išduotas, jeigu yra visos sąlygos jo teisėtam išdavimui¹⁵. Vadovaujantis Statybos įstatymo 23 straipsnio 29 dalies 1 punktu, statybą leidžiančio dokumento galiojimas panaikinamas teismo sprendimu, jeigu SLD išduotas neteisėtai. Pridurtina, kad kai teisme yra sprendžiamas administracinio teisės akto teisėtumo klausimas, nėra nustatinėjamas subjektinių teisių pažeidimas, nes siekiama tik nustatyti, ar administracinis aktas neprieštarauja įstatymams ar kitiems teisės aktams. Todėl bylose dėl administracinių aktų teisėtumo, teismo proceso tikslas yra valstybės ir/arba savivaldybės subjekto veiklos, priimant administracinį aktą, teisėtumo kontrolė¹⁶.

Remiantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo¹⁷ (toliau – ABTĮ) 89 straipsnio 1 dalimi, administraciniai aktai gali būti panaikinti, jeigu jie yra neteisėti iš esmės, t. y. savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams taip pat jeigu jie neteisėti dėl to, kad juos priėmė nekompetentingas administravimo subjektas bei tuo atveju, jeigu priimant administracinius aktus buvo pažeistos pagrindinės procedūros, ypačingai taisyklės, turėjusios užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą bei sprendimo pagrįstumą. To paties straipsnio 2 dalis nustato, kad administracinis aktas gali būti panaikintas ir kitais pagrindais, kuriuos administracinis teismas pripažino svarbiais.

Kadangi įstatymai nereglamentuoja statybą leidžiančių dokumentų panaikinimo pagrindų, teismas remiasi Statybos įstatymo pagrindais ir teisingumo bei protingumo principais¹⁸. Teismui sprendžiant statybą leidžiančio dokumento išdavimo teisėtumo klausimą yra vertinama, ar faktinės bylos aplinkybės sudaro pakankamą pagrindą pripažinti statybą leidžiantį dokumentą išduotą neteisėtai ir jį panaikinti. Autorė analizuos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, kurioje nuspręsta panaikinti neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą bei pažymės reikšmingas aplinkybes.

¹⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje *P. U. v. Elektrėnų savivaldybė, Elektrėnų savivaldybės administracija* (bylos Nr. A⁸²²–1061/2009).

¹⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje A⁵⁵⁶–1333/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²–1285/2010.

¹⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr.85–2566 (2000.10.11).

¹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 6 d. sprendimas administracinėje byloje *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A¹¹–807/2004). *Administracinių teismų praktika* 2004, Nr. 6. P. 2012–224.

2.2. Privalomų statybos organizavimo dokumentų panaikinimas

Teismas panaikino teritorijų planavimo dokumentus. Jais remiantis buvo nustatytas statybos leidimo suderinamumas su teritorijų planavimo dokumentais ir buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas. Nepaisant to, kad statybos leidimas buvo išduotas dar galiojant teritorijų planavimo dokumentams, pastaruosius vėliau panaikinus turi būti panaikintas ir statybos leidimas¹⁹. Šioje byloje SLD buvo pripažintas prieštaraujančiu teritorijų planavimo dokumentams. Tokios pačios praktikos laikomasi ir tuomet, kai yra panaikinamas projektavimo sąlygų sąvadas. Tokiais atvejais turi būti panaikinti ir statybą leidžiantys dokumentai, nes jie išduoti po statinio projekto įvertinimo, kadangi projektas ruošiamas remiantis galiojančiu projektavimo sąlygų sąvadu²⁰. Pažymėtina, kad remiantis tyrimo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu, projektavimo sąlygų sąvadą pakeičia specialieji architektūros reikalavimai ir prisijungimo sąlygos.

Statybą leidžiantis dokumentas taip pat gali būti panaikintas, kai statinio projektas neatitinka teritorijų planavimo dokumentuose nustatytų sklypo tvarkymo reikalavimų. Byloje nustatyta, kad statybos leidimą išdavusiai institucijai nustačius statinio projekto neatitikimą teritorijų planavimo dokumentuose nustatytiems statybos sklypo tvarkymo reikalavimams, ši privalėjo atsisakyti išduoti statybos leidimą. Teismas remdamasis tokiomis aplinkybėmis, kad nebuvo gautas privalomas Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos rašytinis pritarimas dėl statinio techniniu projektu atlikto detaliojo plano sprendinių pakeitimo bei tai, kad detalusis planas yra vienas iš privalomų statinio projekto rengimo dokumentų, kurio pagrindu paruošiamas statinio projektas, nusprendė, kad išduotas statybos leidimas yra neteisėtas ir jį panaikino. Teismas konstatavo techninio projekto sprendinių prieštaravimą detaliojo plano sprendiniams²¹. Šioje byloje glaudžiai susijusios kelios aplinkybės, t. y. nebuvo gautas privalomas pritarimas dėl detaliojo plano sprendinių pakeitimo ir tai, kad detalusis planas yra privalomas rengiant statinio projektą. Privalomojo pritarimo detaliojo plano pakeitimui nebuvimas yra pagrindas pripažinti detalų planą neteisėtu. Jo pagrindu parengtas statinio projektas taip pat tampa neteisėtu, tačiau nepaisant šių aplinkybių buvo išduotas SLD. Tam tikra prasme privalomo pritarimo nebuvimas

¹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje *A. S., B. S., T. Z. v. Vilniaus miesto savivaldybės taryba, Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A³-64/2007).

²⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje (bylos Nr. A²-235/2007); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje „*Žvėryno bendruomenė, P. M., ir A. B. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*“ (bylos Nr. A¹⁴⁶-71/2009); Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. spalio 13 d. administracinėje byloje *R. S. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. I-3050-426/2011).

²¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. sausio 17 d. sprendimas administracinėje byloje *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A⁵²⁵-62/2011).

yra procedūrinis pažeidimas, o šios aplinkybės nepaisymas ir statybą leidžiančio dokumento išdavimas verčia svarstyti darbuotojų kompetentingumą vykdyti valdingus įgaliojimus.

Šioje 2009 m. gegužės 21 d. LVAT ginčo byloje teismas konstatavo daugiabučio gyvenamojo namo projekto prieštaravimą specialiosioms projektavimo sąlygoms ir detaliojo plano sprendiniams. Šios sąlygos nustatė reikalavimus statinio architektūros formavimui ir žemės sklypo tvarkymui. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento Nuolatinė statybos komisija nepaisydama šių prieštaravimų, be pastabų pritarė projektavimo sąlygų vykdymui ir patvirtino, kad projektas atitinka teritorijų planavimo dokumentus ir inžinerinių tinklų susisiekimo komunikacijų projektavimo sąlygų vykdymui. Remiantis šiuo sprendimu, Vilniaus miesto savivaldybės Miesto plėtros departamentas išdavė statytojui statybą leidžiantį dokumentą. Teismas pažymėjo, kad savivaldybės administracijos darbuotojų veiksmai neatitiko įstatymų ir buvo neobjektyvūs. Priimdama minėtus sprendimus savivaldybės administracija privalėjo įvertinti asmenų, gyvenančių kaimyniniame sklype, interesus. Konstatuota, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracijos darbuotojai nepaisė viešojo administravimo principų, tokių kaip įstatymo viršenybė, objektyvumas bei kitų teisės aktų reikalavimų²².

Teismo praktika rodo, kad susiklosto teisinės situacijos, kai dar galiojant teritorijų planavimo dokumentams ar projektavimo sąlygoms yra išduodamas SLD. Tačiau vėliau panaikinus teritorijų planavimo dokumentus ar projektavimo sąlygas turi būti panaikintas ir SLD, nepaisant to, kad jo išdavimo metu galiojo minėti aktai. Teritorijų planavimo ar projektavimo sąlygų panaikinimas lemia SLD išdavimo neteisėtumą.

Tam tikrais atvejais netinkama detaliojo plano pakeitimo procedūra įtakoja tai, kad vėliau jo pagrindu priimtas statinio projektas tampa prieštaraujančiu detaliam planui. Kitais atvejais nustatomas statinio projekto prieštaravimas specialioms projektavimo sąlygoms. Nepaisant minėtų prieštaravimų, valstybės ir/arba savivaldybės institucijos pažeisdamos įstatymo viršenybės ir viešojo administravimo principus, neobjektyviai įvertinusios visus joms pateiktus dokumentus, išduoda SLD. Dėl šių priežasčių teismas panaikina neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą.

2.3. Privalomi sutikimai

Dažnas atvejis, kai statybą leidžiantis dokumentas panaikinamas, nes nebuvo gauti, privalomi pateikti, statinio ir/arba žemės sklypo bendraturčių sutikimai dėl statybos darbų²³.

²² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutartis administracinėje byloje *R. R. ir S. T. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Vilniaus apskrities viršininko administracija, Lietuvos valstybė* (bylos Nr. A⁷⁵⁶-73/2009). Ši nutartis buvo panaikinta ir perduota spręsti iš naujo pirmajai instancijai.

²³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-976/2007; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-785/2008.

Teismas nustatė, kad išduodant statybą leidžiantį dokumentą buvo būtina turėti visų bendraturčių sutikimus. Deja, vieno iš bendraturčių sutikimo nebuvimas buvo pagrindas panaikinti statybos leidimą²⁴. Kitoje ginčo byloje apylinkės teismas pripažino daugiabučių namų savininkų bendrijos duotą sutikimą negaliojančiu. Šis sutikimas buvo įtrauktas į projektavimo sąlygų sąvadą. Todėl teismas panaikino statybos leidimą toje dalyje, kurioje buvo privaloma turėti daugiabučių namų savininkų bendrijos sutikimą dėl nuotekų įvado į statinį. SLD panaikintas, nes jis išduotas remiantis statinio projektu, o šis prieštaravo projektavimo sąlygoms²⁵.

Teismas panaikino Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą projektavimo sąlygų sąvadą ir Molėtų rajono savivaldybės išduotą statybos leidimą leidžiantį įrengti mansardą administraciniame pastate. Administracinis pastatas bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomas MSK „Aukštaitijos šilas“ ir Lietuvos valstybės. Lietuvos Respublikai priklausančią dalį valdo Utenos RAAD. Ginčo byloje nustatyta, kad projektavimo sąlygų sąvadas buvo gautas nesikreipus į Utenos RAAD dėl sąlygų projektavimui išdavimo, o statybos leidimas išduotas neturint administracinio pastato bendraturčio sutikimo. Dėl to, kad savivaldybės administracija nesikreipė į Utenos RAAD dėl sąlygų projektavimui gavimo, teismas konstatavo imperatyvių Statybos įstatymo normų reikalavimų pažeidimą ir panaikino projektavimo sąlygų sąvadą. Atkreiptinas dėmesys, kad išduotu statybos leidimu buvo suteikta teisė mansardą įrengti ne dalyje, o visame pastato stogo plote, kuris kartu priklauso ir Lietuvos Respublikai. Teismas konstatavo, kad MSK „Aukštaitijos šilas“ rekonstruodamas bendrai valdomą administracinį pastatą, negavęs bendraturčio sutikimo, bandė padidinti individualią nuosavybę, o ne bendrą, t. y. be teisėto pagrindo padidinti jo valdomą plotą ir jį įteisinti. Bendraturčio sutikimo nebuvimas buvo pagrindas panaikinti išduotą statybos leidimą²⁶.

Analizuojamas išskirtinis atvejis, kai byloje pareiškėjo reikalavimas panaikinti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2010-07-20 UAB prekybos namams „Vingra“, UAB „2A Invest“, UAB „Mastina“, UAB „Jardas“, UAB „Seviga“, S. Ž., ir R. Ž., išduotą statybos leidimą buvo patenkintas nustačius, kad iš pareiškėjo UAB „Elpava“, kaip elektros tinklus eksploatuojančio asmens, turėjo būti gautas raštiškas UAB „Elpava“ sutikimas. Elektros tinklus eksploatuojantis subjektas turi užtikrinti įrenginių būklę, jų saugumą ir kita. Teisės aktai nustato draudimą vykdyti statybos darbus elektros tinklų apsaugos zonose, išskyrus atvejus, kai yra gautas rašytinis elektros tinklus eksploatuojančio subjekto sutikimas. Minėtas sutikimas nebuvo gautas,

²⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-885/2009.

²⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1336/2008.

²⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-314/2011.

bet statybos leidimas išduotas. Tuo remiantis priimtas sprendimas panaikinti neteisėtai išduotą SLD²⁷.

Toliau tęsiant tyrimą dėl privalomų sutikimų pateikimo, aktuali 2009 m. lapkričio 6 d. LVAT administracinė byla, kurioje nustatyta, kad buvo gautas sutikimas rekonstrukcijai įrengiant antrą aukštą ir mansardą. Tačiau nebuvo duotas sutikimas dėl inžinerinių tinklų tiesimo. Todėl sutikimą atlikti konkrečius veiksmus teismas vertino kaip netinkamą susitarimą dėl inžinerinių tinklų tiesimo ir statybą leidžiantis dokumentas toje dalyje (dėl inžinerinių tinklų tiesimo) buvo panaikintas²⁸. Šio darbo autorės subjektyvia nuomone, kritikuotinas toks teismo sprendimas. Teismas kvalifikavo susitarimą dėl inžinerinių tinklų netinkamu išduotam statybos leidimui. Išduotas statybos leidimas suteikė teisę rekonstruoti ir tiesti inžinerinius tinklus. Tačiau svarstyta, ar šiuo atveju nebuvo valstybės tarnautojų aplaidaus tiesioginių pareigų vykdymo. Juk išduoti statybos leidimai suteikė teisę rekonstruoti ir tiesti inžinerinius tinklus, kai tuo tarpu buvo privaloma turėti sutikimą, ar šiuo atveju – sutikimus, dėl minėtų veiksmų. Esant tokioms aplinkybėms, kad sutikimo turinys buvo per siauras išduotam statybos leidimui, galima diskutuoti apie valstybės tarnautojų kompetencijos stoką.

Jei pateikiami ne visi privalomi dokumentai, tai valdingus įgaliojimus įgyvendinantis subjektas turi atsisakyti išduoti statybą leidžiantį dokumentą. Minėtu atveju teismas sudėliojo argumentus atvirkštine tvarka ir nusprendė, kad buvo netinkamas susitarimo turinys norint vykdyti rekonstrukciją ir tiesti inžinerinius tinklus. O ne priešingai – priimtas sprendimas, kad valstybės tarnautojai netinkamai įvertino pateiktą sutikimo turinį ir neteisėtai išdavė SLD. Juk statybos leidimas buvo išduotas platesniam statybos veiksmų vykdymui palyginti su pateikto susitarimo turiniu, kuriame nebuvo sutikimo dėl inžinerinių tinklų tiesimo.

Apibendrinus teismų praktiką dėl privalomų sutikimų pateikimo, galima pastebėti, kad privalomų sutikimų nebuvimas yra Statybos įstatymo imperatyvių nuostatų pažeidimas. Bent vieno bendraturčio sutikimo nebuvimas yra pagrindas panaikinti SLD. Taip pat svarbi aplinkybė, kad statybos leidimas gali būti panaikintas ne visas, bet iš dalies, t. y. naikintinas toje dalyje, kurioje buvo privaloma turėti bendraturčių sutikimą. Bendraturčių sutikimai yra svarbūs ir savo turinio esme. Bendraturčių sutikimai atlikti konkrečius veiksmus turi atsispindėti ir statybą leidžiančiame dokumente. Tai reiškia, kad bendraturčio duotas sutikimas atlikti konkrečius darbus turi sutapti su statybos leidimo suteiktų teisių apimtimi.

²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²–337/2013.

²⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²–1247/2009.

2.4. Netinkamas statinio paskirties nustatymas

Vienas iš kompetencijos stokos pavyzdžių, tai 2007 m. rugsėjo 21 d. LVAT administracinė byla. Joje nustatyta, kad asmuo siekiantis gauti statybą leidžiantį dokumentą pirties statybai miško ūkio paskirties žemės sklype, nurodė, kad planuojamas statyti statinys yra miško ūkio paskirties. Teismas nustatęs, kad miško ūkio žemėje gali būti pastatyti tik medienos sandėliai ir kiti su mišku susiję įrenginiai bei statinio architektūra turinti atitikti statinio paskirtį, statybą leidžiantį dokumentą pripažino neteisėtai išduotu ir jį panaikino²⁹. Šiuo atveju yra nesvarbus asmens subjektyvus planuojamo statinio paskirties nustatymas. Atsakingos institucijos turi kvalifikuotai įvertinti planuojamus atlikti statybos darbus ir įvertinus pateiktus dokumentus nuspręsti, ar jų pakanka, kad būtų išduotas statybą leidžiantis dokumentas. Viešojo administravimo subjektas turėjo nustatyti, kad pirtis nėra miško ūkio paskirties pastatas ir nesant teisinio bei faktinio pagrindo neišduoti statybos leidimo statyti pirtį miško ūkio žemės sklype.

Byloje, kurioje taip pat spręstas klausimas dėl SLD teisėtumo, kuriuo leista statyti miško ūkio žemėje, nustatyta, kad 2004–12–02 išduotas statybą leidžiantis dokumentas G. U. ir L. U. naujos pirties statybai. 2005–04–07 A. V. buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas dėl 2004–12–02 išduoto statybą leidžiančio dokumento pakeitimo, kuriame jau po pakeitimo nurodyta: pastato – pirties – pastato skirto miško priežiūrai naujai statybai. Dar vėliau, t. y. 2005–08–05 G. U. ir L. U. buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas miško priežiūros pastato rekonstrukcijai, žemės sklype, kuris priklausė bendrosios nuosavybės teise A. V., J. K., J. K., G. U. Pastarasis SLD buvo išduotas nesančio pastato rekonstrukcijai, taigi turėjo būti išduotas statybos leidimas naujai statybai³⁰. Projektiniai dokumentai bei statybą leidžiantis dokumentas pirkimo – pardavimo sutartimi 2005–03–14 buvo perduoti A. V. Visi minėti statybą leidžiantys dokumentai buvo panaikinti remiantis tuo, kad jie buvo išduoti nesant parengto ir suderinto detaliojo plano. Tik pagal šiuos planus leidžiama statyti statinius, pagal jų naudojimą atitinkančius pastatų miško ūkio veiklai savybes. Remdamasis Statybos įstatymu, teismas pažymėjo, kad statinio architektūra turi atitikti statinio paskirtį. Minėtų aplinkybių pagrindu, teismas padarė išvadą, kad pastatyti statiniai – pirtys yra skirti poilsiui. Dėl to, kad 2005–04–07 statybos leidimas A. V. išduotas pažeidus įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimus, Vilniaus apskrities viršininko administracija, užtikrinanti statybos valstybinę priežiūrą ir turinti pareigą patikrinti ar statinio statyba vykdoma pagal išduotą statybos leidimą ir/ar statomas statinys atitinka tame statybą leidžiančiame dokumente nurodytus pagrindinius statinio techninius rodiklius bei statinio naudojimo paskirtį, negalėjo išduoti pažymos apie nebaigtą statyti statinį. Minėtoje pažymoje konstatuota, kad 2005–

²⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³–754/2007.

³⁰ *Ibid.*

04–07 statybą leidžiančio dokumento pagrindu statomos pirties statybos būklė, pažymos išdavimo metu, atitinka kadastrinių matavimų duomenis³¹.

Autorė atkreipia dėmesį į kai kurias byloje nustatytas faktines aplinkybes. Pirmasis statybos leidimas išduotas pastato – pirties naujai statybai. Keičiant minėtą statybos leidimą jame nurodomas kitas asmuo, bet ir atsiranda pirties kaip miško priežiūrai skirto pastato paskirtis. Net nebaigus statyti pirties išduodama pažyma, kad statoma pirtis atitinka kadastrinių matavimų duomenis ir jos pagrindu 2005–09–16 pastatas – pirtis A. V. vardu įregistruojamas VĮ Registru centre. Galima daryti prielaidą, kad SLD išdavę subjektai bei naujasis žemės sklypo bendraturtis A. V. – išmanydami galiojantį teisinį reguliavimą dėl statybų miško ūkio paskirties žemėje, bandydami apeiti įstatymu draudžiamą statinio – pirties statybą ginčo žemės sklype, keičiant statybą leidžiantį dokumentą, jame nurodė pirties paskirtį kaip skirtą miško priežiūrai. Statybos leidimą išdavusios institucijos žinodamos apie tai, kad miško ūkio žemėje galima tik išimtinai su miško ūkio paskirtimi susijusių statinių statyba, nurodydama pirties paskirtį kaip skirtą miško priežiūrai, sudarė realiai nepagrįstą teisėtą lūkestį, kad asmens vykdoma statyba, remiantis išduotu SLD, bus teisėta ir jis įgis nuosavybės teisę į statinį.

Statinio – pirties paskirtis natūraliai suprantama kiekvienam asmeniui, kad tai poilsiui skirtas statinys, tačiau SLD nurodžius, kad pirtis yra miško priežiūrai skirtas statinys, formaliai buvo bandoma apeiti nustatytu teisiniu reguliavimu siekiamą tikslą – riboti tam tikrų statinių, neskirtų miško priežiūrai, statybą miško ūkio paskirties žemės sklypuose. Ne paslaptis apie Lietuvoje egzistuojančią paplitusią „blato“ kultūrą³². Statistikos duomenys patvirtina, kad korupcija yra plačiai paplitęs reiškinys ypatingai statybos teisiniuose santykiuose³³. O tai reiškia korupcinius atvejus viešojo administravimo srityje, tam tikrus abipusius įsipareigojimus, egzistavimą neformalių tinklų, kryptingą veiklą ir pan. Taip pat atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą korupcijos sąvoką³⁴, kuri reiškia valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginį ar netiesioginį siekimą, reikalavimą arba priėmimą turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas

³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶–73/2009.

³² Palidauskaitė, J. Korupcijos sklaidos formos Lietuvoje: tarp sovietinio palikimo ir rinkos padiktuoto pragmatizmo. *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, 18. P. 67–68.

³³ Transparency International Lietuvos skyriaus 2008 m. sausio mėn. Lietuvos statybų sektoriaus skaidrumo tyrimas. Internetinė

prieiga:http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/lietuvos_nekilnojamojo_turto_statybu_ir_projektavimo_veikla_uzsiimanciu_imoniu_atstovu_apklausa.pdf Prisijungimo laikas: 2014–10–01. Atliktas tyrimas atskleidė, kad statybų srities atstovai korupciją vertina kaip didelę šio sektoriaus problemą ir prisipažįsta dažnai susiduriantys su kyšininkavimu bei nepotizmu. Anot respondentų, kyšiai yra efektyvus būdas išspręsti su statybomis susijusias problemas. Gyventojai, kurie per paskutinius penkis metus buvo susiję su statybomis, mano, kad statybų sektorius yra antras pagal korumpuotumą po sveikatos apsaugos.

³⁴ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 41–1162.

pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas bei remiantis byloje nustatytais faktinėmis aplinkybėmis ir minėta prielaida, darbo autorės subjektyviu vertinimu, galima įžvelgti byloje užmaskuotą galimą korupcijos atvejį taip pat asmens, siekiančio gauti statybos leidimą, nesąžiningumą. Remiantis įstatymine korupcijos samprata, už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, atsakomybė gali kilti ne tik korupcines veikas atliekantiems valstybės ar savivaldybės tarnautojams, bet ir asmenims, kurie siūlo įvairaus pobūdžio naudą, manais už jiems suteiktas paslaugas, ir prieš, ir po paslaugos suteikimo. Būdamas atsakingas ir objektyvus vertindamas galimybes išduoti SLD, valstybės ir/arba savivaldybės tarnautojas, veikdamas pagal jam suteiktus įgaliojimus, būtų tik teisėtai pakeitęs SLD nurodytą asmenį kitu. Tačiau tokia kryptinga veikla, kaip nurodymas pirties paskirties kaip skirtos miško priežiūrai, suponuoja galimybę, kad SLD išduodančių institucijų tarnautojai galėjo būti paskatinti veikti A. V. pageidaujama linkme. Toks elgesys patvirtintų korupcinio pobūdžio veiklą santykiuose dėl SLD gavimo bei jo išdavimo, o vėlesnis šio akto panaikinimas lemtų nuostolių atsiradimą abiem pusėms, kadangi Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 1 dalis numato, kad statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padariniai šalinami pripažintų kaltais asmenų lėšomis.

Įvertinus teismo nustatytas faktines aplinkybes aptartose bylose, matyti, kad statinio paskirties nurodymas kaip miško ūkio paskirties statinio yra vienas iš būdų formaliai nepažeisti imperatyvių įstatymo nuostatų. Teisinis reguliavimas riboja statinių statybą miško ūkio žemės sklypuose, nustatydamas tam tikras išimtis statiniams, kurių paskirtis yra miško ūkio veiklai. Tačiau valstybės ar savivaldybės tarnautojai turi pareigą tinkamai kvalifikuoti statinio architektūrą, kad ši atitiktų jo paskirtį. Įvertinus statinio paskirtį ir nustačius, kad ji neatitinka statinio, kurio statyba leistina miško ūkio žemės sklype yra pagrindas neišduoti SLD. Svarstyтина, ar netinkama statinio paskirtis yra tarnautojų kompetencijos stoka ar tikslinga veikla, paskatinta korupcinio pobūdžio veiksmy. Netinkamas statinių paskirties nustatymas sudaro prielaidas įžvelgti korupcinio pobūdžio veiklos egzistavimą, ypatingai tais atvejais, kai siekiama statyti poilsio paskirties statinius miško ūkio žemės sklypuose.

2.5. Procedūriniai pažeidimai

Dar vienas iš pagrindų panaikinti statybą leidžiantį dokumentą – administracinių aktų išdavimo procedūros pažeidimai. Apeliacinės instancijos teismas papildomai įvertinęs bylos aplinkybes, pritardamas pirmos instancijos teismo sprendimui, panaikino statybą leidžiantį dokumentą. UAB „Grangeras“ planavo griauti garažą ir jo vietoje statyti dvibutį gyvenamąjį namą. 2008–08–07 buvo išduotas projektavimo sąlygų sąvadas (su pataisymu, jame nurodant statybos rūšį – nauja statyba). 2009–08–04 UAB „Grangeras“ prašė išduoti statybą leidžiantį dokumentą dvibučio gyvenamojo namo rekonstrukcijai. 2009–11–04 (05) Vilniaus miesto savivaldybės Nuolatinė statybos komisija išreiškė pritarimą rekonstrukcijai. 2009–11–09 Vilniaus miesto savivaldybės administracija išdavė statybos leidimą dvibučio gyvenamojo namo rekonstrukcijai. Vėliau, t. y. 2010–04–09 pats UAB „Grangeras“ prašė perrašyti statybos leidimą išduotą rekonstrukcijai į statybos leidimą naujai statybai. Tuo remiantis Vilniaus miesto savivaldybės administracija išdavė statybos leidimą leidžiantį statyti naują statinį, o protokole, kuriuo išreiškė pritarimą statybos leidimui, padarė ištaisymą – nauja statyba.

Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju atsakovas išdavė statybos leidimą rekonstrukcijai, o vėliau padarydamas klaidos taisymą išdavė SLD naujai statybai. Toks pakeitimas negalimas darant klaidos ištaisymą, nes tai skirtingos statybos rūšys ir kiekvienai jų, įstatymo yra nustatyta atskira procedūra. Atliktas dokumento keitimas, pakeitė dokumento esmę, o naujai statybai išduotas SLD neatitiko jo išdavimui būtinų atlikti procedūrų, nes patikrinimai buvo atliekami tokie, kurie priskirtini atlikti išduodant SLD rekonstrukcijai, o ne naujai statybai. Teismas pažymėjo, kad tokie veiksmai gali būti prilyginti naujo statybos leidimo išdavimui ar statybos leidimo perregistravimui, tačiau tam nebuvo faktinio pagrindo. Apeliacinis teismas, pritardamas pirmosios instancijos teismui, konstatavo privalomų procedūrų pažeidimą, t. y. kad iš esmės pažeistas įstatyme nustatytas statybos leidimo išdavimo etapas. Nuolatinėi statybos komisijai patikrinus statinio projekto atitikimą teritorijų planavimo dokumentuose nustatytiems statybos sklypo tvarkymo reikalavimams (reglamentui), projektavimo sąlygų sąvado reikalavimams ir Nuolatinės statybos komisijos nuostatuose nurodytiems teisės aktams, savivaldybės administracija išdavė kitokį SLD, nei buvo patikrinusi Nuolatinė statybos komisija. Savivaldybės tarnautojas gali ištaisyti tik priimtų sprendimų klaidas, kurias pataisius asmeniui negali būti numatoma mažiau teisių arba daugiau pareigų palyginus su anksčiau priimtu sprendimu³⁵.

³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²–151/2012.

Remiantis statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ 55 punktu, „[...] jei po statybą leidžiančio dokumento išdavimo paaiškėja, kad statybą leidžiančiame dokumente yra skaičiavimo, spausdinimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kitų techninių klaidų, viešojo administravimo subjekto, išdavusio statybą leidžiantį dokumentą, įgaliotas valstybės tarnautojas, gavęs asmens, kurio vardu išduotas statybą leidžiantis dokumentas, motyvuotą prašymą [...] ar savo iniciatyva [...] parengia naują (ištaiso klaidas) statybą leidžiančio dokumento versiją ir išsiunčia subjektams, tikrinusiems projektą, pagal kurį buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas, prašymus pritarti šių klaidų ištaisymui“³⁶. Taigi, klaidos taisymas galimas tik esant skaičiavimo, spausdinimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kitų techninių klaidų buvimo atveju. Remiantis minėtu reguliavimu, išvardintų aplinkybių pakeitimas (klaidos ištaisymas) nėra siejamas tik su formaliomis dokumento esmės nekeičiančiomis klaidomis. Autorė pažymi, kad statybos leidime padarytos ir vėliau ištaisytos skaičiavimo, spausdinimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kitos techninės klaidos gali iš esmės pakeisti SLD suteiktų teisių apimtį, t. y. pakeisti išduoto dokumento esmę.

Tačiau tyrimo metu galiojantis teisinis reguliavimas nustato tam tikrą teisinių santykių stabilumo saugiklį. Nustatyta, kad naujai SLD versijai (ištaisytiems klaidoms) turi pritarti subjektai, kurie tikrino ankstesnį projektą. Gauti pritarimai reiškia, kad atliktas klaidos taisymas nepažeis trečiųjų asmenų interesų ir nesukels neigiamų pasekmių, nors SLD suteiktų teisių apimtis iš esmės pasikeistų. Autorės subjektyvia nuomone, toks teisinio reguliavimo saugiklis yra efektyvus būdas siekiant išvengti formalaus požiūrio į klaidų taisymą.

Prie procedūrinių pažeidimų priskirtini atvejai, kai sprendžiant dėl statybą leidžiančio dokumento išdavimo yra privaloma nuspręsti dėl gretimų žemės sklypų savininkų teisėtų interesų bei privalomas tam tikrų institucijų įgaliotų asmenų dalyvavimas ir jų nuomonės išreiškimas. Tokią situaciją susiklostė Nuolatinei statybos komisijai sprendžiant klausimą dėl statybą leidžiančio dokumento išdavimo. Jos posėdyje nedalyvavo trys komisijos nariai – Žemėtvarkos skyriaus, Statybos skyriaus ir Žmonių su negalia atstovai. Statybos leidimas galėjo būti išduotas tik gavus visų komisijos narių pritarimą. Teismo nustatyta, kad nėra ir duomenų apie minėtų atstovų nuomonės pateikimą raštu, kuri pridedama prie Komisijos posėdžio protokolo. Teismas konstatavo, kad buvo pažeistos privalomos procedūros priimant protokolą dėl SLD išdavimo. Procedūrų laikymasis yra prielaida objektyviai įvertinti visas aplinkybes ir priimti pagrįstą sprendimą. Minėtų aplinkybių pagrindu teismas panaikino išduotą statybos leidimą. Teismas pažymėjo, kad procedūriniai pažeidimai negali būti vertinami, kaip nereikšmingi ir neturintys

³⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymo Nr. D1–826 „Dėl statybos techninio reglamento STR1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*, 2012–12–14, Nr. 145–7476.

įtakos teisėtam sprendimui. Taip pat prie procedūrinių pažeidimų priskirtina svarbi aplinkybė, kad Komisija neišsprendė klausimų susijusių su degalinės apsaugos zonų ribų nustatymu pareiškėjai priklausančiuose žemės sklypuose. Detaliuoju planu buvo nustatytos degalinės apsaugos zonos, kurios buvo nustatytos platesnei teritorijai ir apėmė pareiškėjos žemės sklypus. Statybos leidimo išdavimas glaudžiai susijęs su gretimų sklypų tvarkymo reikalavimais. Komisijos posėdyje buvo tik minimas klausimas, kad turėtų būti derinamas apsaugos zonų nustatymas su gretimų sklypų savininkais, tačiau tai nebuvo padaryta. Dėl minėtų atstovų nedalyvavimo Komisijos posėdyje ir privalomų klausimų, glaudžiai susijusių su statybos leidimo išdavimu, neišsprendimas buvo pagrindas panaikinti SLD³⁷.

Procedūriniai pažeidimai yra reikšmingi dėl jų tiesioginės įtakos SLD išdavimo teisėtumui. Valstybės ar savivaldybės institucijų atliekamas klaidos taisymas negali pakeisti asmeniui suteiktų teisių ar nustatytų pareigų apimties, kas reikštų, kad po klaidos taisymo pasikeistų išduoto dokumento esmė. Taigi, tais atvejais, kai išduodamas statybos leidimas rekonstruoti, klaidos taisymu negali būti išduotas SLD suteiksiantis teisę statyti naują statinį. Išduodant statybos leidimą, kiekvienai SLD rūšiai yra nustatomos privalomos atlikti procedūros ir teisiniai veiksmai. Taigi, išduodant SLD rekonstrukcijai ir išduodant SLD statyti naują statinį yra atliekamas skirtingas aplinkybių įvertinimas. Tačiau tyrimo metu galiojantis teisinis reguliavimas yra efektyvi priemonė įveikiant minėtą formalų požiūrį dėl klaidų taisymo. Ištaisius klaidas gali pasikeisti dokumento esmė, tačiau pakeitimas bus atliktas tik gavus atitinkamų subjektų pritarimą.

Procedūriniais pažeidimams priskiriami dažni atvejai, kai statybos leidimai išduodami neišsprendus privalomų klausimų bei procedūrose nedalyvaujant atitinkamai privalomiems subjektams. Tik tinkamas procedūrų paaiskinimas užtikrina objektyvų visų reikšmingų aplinkybių įvertinimą ir pagrįsto bei teisėto sprendimo priėmimą. Ir priešingai, procedūrinių reikalavimų nepaisymas yra pagrindas panaikinti išduotą SLD. Atkreiptinas dėmesys, kad teismų praktikoje vyrauja formalus procedūrinis požiūris. Autorės nuomone, svarstyтина, ar yra tikslinga panaikinti statybos leidimą dėl procedūrinių pažeidimų, kai trečiųjų asmenų interesai nebuvo pažeisti ir neigiamų aplinkybių nekilo. O įvertinus statybos leidimo pagrindu sukurto rezultato įtaką, galimai ir nebus pažeisti trečiųjų asmenų teisėti interesai.

2.6. Kitos teismo nustatytos aplinkybės

Formalūs pažeidimai nėra pakankamas pagrindas panaikinti išduotą statybą leidžiantį dokumentą. Formalių pažeidimų buvimas gali būti pagrindas panaikinti statybos leidimą, jeigu

³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-1179/2012.

nepanaikinus individualaus administracinio teisės akto būtų pažeisti trečiųjų asmenų ar viešieji interesai taip pat SLD nurodyti asmenys būtų nesąžiningai elgęsi³⁸. LVAT formuojamoje praktikoje yra pasisakęs, kad asmuo būdamas sąžiningu, atlikęs visus reikalingus veiksmus siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą, įgyja teisėtą lūkestį, kad kompetentingos institucijos išduos SLD. Tokia išvada grindžiama aplinkybe, kad sąžiningas asmuo negalėjo nuspėti, kad atsakingos institucijos pažeis procedūros reikalavimus, nes sąžiningas asmuo pateikė tikrovę atitinkančius duomenis ir visa būtina informacija buvo žinoma viešojo administravimo subjektui. Taip pat svarbiomis aplinkybėmis pripažintina ir tai, kad asmuo įvykdė stambių sumų investicijas jau po to, kai buvo išduotas SLD, o pastarasis nepažeidė trečiųjų asmenų interesų ar viešojo intereso³⁹.

Aukščiau minėtos teismo pozicijos priešinga situacija atsispindi unikalioje ginčo byloje, kurioje remiantis iš esmės pačios statytojos kalte buvo panaikinti SLD ir projektavimo sąlygos. UAB „Grametra“ L. K. užsakymu parengė žemės sklypo kaimo plėtros žemėtvarkos projektą ūkininko ūkio sodybos formavimui. Remiantis šiuo projektu visos kompetentingos institucijos išdavė statinio projektavimo sąlygų sąvadą, statybos leidimą ir priėmė kitus sprendimus. Šių administracinių aktų pagrindu buvo pastatytas gyvenamasis namas. Vėliau paaiškėjo, kad UAB „Grametra“ naudojo kartografinį pagrindą, kuris neatitiko oficialaus ortografinio žemėlapiu. Toje vietoje, kurioje buvo suprojektuota ūkininko ūkio sodyba, ortografiniame žemėlapyje žymimas miškas. Statybos leidimo išdavimo metu jau buvo priimtas Konstitucinio Teismo išaiškinimas dėl statybos miško ūkio žemėje. Joje leistina statyba tik medienos sandėlių ir kitų su mišku susijusių įrenginių bei poilsio ar žvėrių pašarų aikštelių įrengimu.

Teismas konstatavo, kad L. K. pasinaudojusi UAB „Grametra“ neteisėtu žemės sklypo kaimo plėtros žemėtvarkos projektu ūkininko ūkio sodybai formuoti, gavo reikalingus dokumentus vykdyti statybą ir pastatė gyvenamąjį namą. Visų institucijų veikla buvo vykdoma remiantis UAB „Grametra“ projektu, o UAB „Grametra“ projektą parengė remdamasi dokumentais, kurie neatitiko oficialaus ortografinio žemėlapiu ir jo reikalavimų. Valstybės institucijoms nebuvo žinomos šios aplinkybės derinant ir išduodant statybos leidimą. Tik atlikus nuodugnų patikrinimą buvo nustatytas projekto neteisėtumas ir pastatyto namo vieta – miškas. Nustatyta, kad L. K. inicijavo projekto derinimą po Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimo, t. y. 2008 metais, kai jau buvo suformuota praktika dėl statybų miško ūkio žemėje. Parengtas planas ir L. K. pastangos pastatyti gyvenamąjį namą miško ūkio paskirties žemėje, suklaidino pareigūnus ir buvo

³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento 2010 m. vasario 24 d. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant statybos teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas. *Administracinė jurisprudencija*. 2009, 18. Internetinė prieiga: <http://infolex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=157769> Prisijungimo laikas: 2014-10-01.

³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵-1797/2005. *Administracinių teismų praktika*. 2005, Nr. 8. P. 359–375.

pagrindas neteisėtiems padariniams atsirasti. Teismas pažymėjo, kad L. K. būdama apdairi ir sąžininga žemės sklypo savininkė turėjo naudoti žemės sklypą pagal paskirtį ir nebandyti jame pastatyti gyvenamojo namo⁴⁰. L. K. pateikė tikrovės neatitinkančius dokumentus ir po 2006 m. Konstitucinio Teismo nutarimo inicijavo SLD išdavimo procedūras. Šios aplinkybės pagrindžia L. K. nesąžiningumo faktą.

Kaip minėta anksčiau, egzistuoja kitos aplinkybės, kurios teismo vertinimu gali būti pagrindas panaikinti statybos leidimą. Šiuo aspektu reikšminga 2012 m. rugsėjo 18 d. LVAT nutartis, kurioje nustatyta, kad statybos leidimu buvo suteikta teisė vykdyti statinio rekonstrukciją bei projekto korektūrą. Svarbi aplinkybė, kad dar iki statybos leidimo išdavimo nebuvo išlaikytas įstatymo reikalaujamas minimalus atstumas iki kaimyninio žemės sklypo. Minėtas leidimas leido paaukštinti statinį. Teismas pripažino, kad išduoto statybos leidimo pagrindu atliktas statinio paaukštinimas dar labiau pablogino kaimyninio žemės sklypo savininkų teises. Pažymėtina, kad kaimyninio žemės sklypo savininkų sutikimas dėl atstumo nesilaikymo nebuvo gautas. Apeliacinis teismas nesutikdamas su pirmosios instancijos teismo pozicija pasisakė, kad išsikišančių stogo konstrukcijų ilgio padidėjimas yra reikšminga aplinkybė, nes dėl jų yra žymiai pabloginamos kaimyninio žemės sklypo savininko teisės. Atstumas, kurio buvo nesilaikyta dar iki ginčijamo statybos leidimo, po rekonstrukcijos (paaukštinimo) dar labiau sumažėjo taip pat paaukštinimas lėmė natūralaus apšvietimo sumažėjimą. Šios aplinkybės teisėjų kolegijos manymu buvo papildomas pagrindas konstatuoti SLD išduotą neteisėtai. Nors pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad teisės aktai nedraudžia rekonstrukcijos būdu pastatyti naujus aukštus (antstatus), šios aplinkybės turėjo būti vertinamos ir kitų teisės aktų įtvirtintų reikalavimų kontekste taip pat atsižvelgiant ir į kaimyninių žemės sklypų savininkų teisių apsaugos reikalavimus. Nustačius, kad SLD nepagrįstai ir pažeidžiant teisės aktus pablogino kaimyninio žemės sklypo savininko teises ir atsižvelgus į teisingumo bei protingumo principus, šios aplinkybės buvo pakankamas pagrindas panaikinti SLD⁴¹.

Dėl įstatymo reikalaujamo atstumo nesilaikymo LVAT formuoja praktiką, kad atstumo nuo kaimyninio žemės sklypo sumažinimas neturint tam raštiško sutikimo yra neabejotinas ir pakankamas pagrindas panaikinti SLD⁴². Aukščiau minėtoje byloje, kaimyninio sklypo savininko sutikimo nebuvimas dėl privalomo minimalaus atstumo nesilaikymo ir kitos teismo įvertintos

⁴⁰ Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 11 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2–4–732/2013; Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K–3–251/2014. Pastarojoje byloje kasacine tvarka pasisakė dėl kaltų asmenų ir įpareigojimo nugriauti ginčo statinį.

⁴¹ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–2550/2012.

⁴² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–1313/2009.

aplinkybės, atsižvelgus į teisingumo bei protingumo principus buvo pakankamas pagrindas panaikinti statybos leidimą.

Kaip jau minėta, teismas gali panaikinti SLD ir kitais pagrindais, kurių nereglamentuoja teisės normos. Išanalizuotos bylos su išskirtinėmis faktinėmis aplinkybėmis: kai teismas pripažįsta statybos leidimą išduotą neteisėtai dėl to, kad asmuo pasinaudojęs dokumentais, kurie parengti remiantis tikrovės neatitinkančiais duomenimis, gavo statybos leidimą ir vykdė statybos darbus, nepaisant preziumuojamo visuotinai žinomo draudimo vykdyti statybas miško ūkio žemės sklype; išimtiniais atvejais, kai teismas vadovaujasi teisingumo bei protingumo principais ir tam tikras aplinkybes pripažįsta pakankamomis, kad būtų panaikintas SLD. Pastaruoju atveju, kaip pavyzdys, statybos leidimas tiesiogiai lėmė gretimo sklypo savininkų teisių pablogėjimą dėl natūralaus apšvietimo sumažėjimo. Teisingumo ir protingumo principai reikalauja atsižvelgti į neigiamas pasekmes ir įvertinus jų įtaką, panaikinti SLD.

Apibendrinimas

Autorė analizuodama teismų praktiką kompleksiskai suklasifikavo dažniausiai pasitaikančias SLD išdavimo neteisėtumo priežastis ir nurodė reikšmingas bylos aplinkybes. Dažniausiai pasitaikančios SLD panaikinimo priežastys yra privalomų visų bendraturčių sutikimų nebuvimas arba duoto sutikimo turinio nesutapimas su SLD turiniu. Tokiais atvejais, teismai gali panaikinti visą ar iš dalies statybą leidžiantį dokumentą.

Dėl Lietuvoje paplitusios „blato“ kultūros ne reti atvejai, kai iš bylos faktinių aplinkybių galima tik įžvelgti korupcinio pobūdžio veiklos užuomazgas. Valstybės ar savivaldybės institucijų kryptinga veikla, tariamai netinkamai nustatius statinio paskirtį bei pačių asmenų nesąžiningi veiksmai yra pagrindas formaliai teisėtai išduoti SLD pirties ar gyvenamojo namo statyboms miško ūkio žemės sklypuose. Tokios situacijos yra retas reiškinys, nes yra sudėtinga kvalifikuoti korupcines veikas, tačiau statinio paskirties netinkamas nustatymas yra pakankamas pagrindas panaikinti SLD.

Vertinant „blato“ kultūrą plačiąja prasme, viešojo administravimo subjektų nuolaidžiavimas vykdant savo pareigas ar susilaikymas nuo tam tikrų veiksmų atlikimo yra tam tikra korupcijos išraiškos forma. Galima tik pasvarstyti, ar perdėtas formalių procedūrų laikymasis yra ta priežastis dėl kurios yra pažeidinėjami procedūriniai reikalavimai. Jei perdėtas procedūrinių reikalavimų laikymasis yra savitiksliis, tai viešojo administravimo subjektai, atsižvelgdami į galimą naudą gavimą, priima palankius sprendimus nepaisydami procedūrinių reikalavimų. Pažymėtina tai, kad procedūriniai reikalavimai tam tikrais atvejais yra itin reikšmingi užtikrinant trečiųjų asmenų teisėtus interesus. Autorė pažymi, kad sunku atskirti situacijas, kuriose svarbu

užtikrinti procedūrinių reikalavimų laikymąsi, nuo situacijų, kuriose tai yra tik savitiksliis formalumų laikymasis. Tam tikrais atvejais procedūrinių reikalavimų tinkamas įgyvendinimas yra reikšmingas siekiant išvengti neigiamų padarinių tretiesiems asmenims. Tačiau galimos situacijos, kuriose pernelyg didelis formalumų laikymasis tik apsunkina operatyvų sprendimo priėmimą ir procedūriniai pažeidimai tam tikra prasme galėtų būti pateisinami.

Retais atvejais teismas vadovaudamasis teisingumo ir protingumo principais bei vertindamas trečiųjų asmenų interesus panaikina SLD.

Nepaisant to, kad buvo padaryti procedūriniai pažeidimai, negauti privalomi sutikimai, nebuvo privalomų asmenų dalyvavimo SLD išdavimo svarstymo procedūrose ar kt., – visose situacijose minėtos priežastys neegzistuoja grynu pavidalu. Statybos leidimo panaikinimo priežastys paprastai koegzistuoja kartu viena su kita ir šių aplinkybių visuma sudaro pagrindą panaikinti SLD.

Nevisapusiškas informacijos pateikimas ar jos įvertinimas gali nulemti netinkamos procedūros atlikimą, o jos pagrindu SLD išdavimo neteisėtumą. Taip pat tam tikro sutikimo nebuvimas arba jo turinio netinkamas įvertinimas, rodantis valstybės tarnautojų kompetencijos stoką, gali būti pakankamas pagrindas panaikinti SLD. Daugelyje atvejų persipina informacijos stoka, pareigūnų kompetencijos stoka, galimai korupcinio pobūdžio veiklos paskatinta kryptinga veikla, procedūriniai pažeidimai ir kt. Įprastai šios aplinkybės yra pagrindas konstatuoti SLD išdavimo neteisėtumą ir jį panaikinti.

3. STATYBOS PAGAL NETEISĖTAI IŠDUOTĄ STATYBĄ LEIDŽIANTĮ DOKUMENTĄ PADARINIŲ ŠALINIMAS

3.1. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies taikymo sąlygos

Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimą reglamentuoja Statybos įstatymo 28¹ straipsnis. Šis naujas statybos teisinių santykių institutas nustato, kad padariniai šalinami būtent pripažintų kaltais asmenų lėšomis. Tačiau minėtas teisinis reguliavimas numato galimybę pašalinti padarinius ne tik kaltų asmenų lėšomis. Todėl tikslinga iširti padarinių šalinimo nekaltų asmenų lėšomis tinkamą įgyvendinimą.

Autorė pateikia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2013 m. birželio 28 d. išspręstos bylos fabulą⁴³, kuri autorės nuomone, tinkamai atskleidžia tiriamo teisinio reguliavimo taikymą. Šioje byloje teisėjų kolegija plačiai pasisako ir aiškina Statybos įstatymo 28¹ straipsnio taikymą sprendžiant dėl neteisėtos statybos padarinių pašalinimo. Byloje nustatytos faktinės aplinkybės: atsakovas V. R. 2004–2005 m. gavo statybą leidžiančius dokumentus gyvenamojo namo ir pirties statybai jam nuosavybės teise priklausančiame miško ūkio paskirties žemės sklype. Statybos leidimo išdavimo metu galiojo Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimas, Nr. 1608, patvirtinantis Statybos privačioje žemėje reglamentą, kurio teisinis reguliavimas leido statybą miško ūkio žemėje. Minėto reglamento pagrindu buvo išduoti SLD. 2006 m. kovo 14 d. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą, kuriame konstatavo, kad Statybos privačioje žemėje reglamento 2 punkte nustatytas leidimas miško žemėje ir kitose ypač vertingose teritorijose, įskaitant sodybvietėse, statyti naujus gyvenamuosius namus, prieštarauja Konstitucijai. Minėtas reglamentas nuo 2007 m. sausio 31 d. buvo panaikintas Vyriausybės nutarimu, Nr. 106. Po Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimo priėmimo ir kai jau buvo draudžiama statyba miško ūkio žemėje, atsakovas V. R. 2007 m. liepos 16 d. pradėjo vykdyti statybas. Šioje byloje dėl minėtų priežasčių teismas panaikino SLD.

Remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalimi, jeigu teismas panaikina statybą leidžiančio dokumento galiojimą, jis savo sprendimu:

1) įpareigoja statytoją (užsakovą), jeigu jo nėra, – statinio ar jo dalies savininką, valdytoją, naudotoją, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar statomas statinys (jo dalis), savininką, valdytoją ar naudotoją per nustatytą terminą teismo pripažintų kaltais asmenų lėšomis nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvietę;

2) įpareigoja statytoją (užsakovą) ar kitą šios dalies 1 punkte nurodytą asmenį per nustatytą terminą teismo pripažintų kaltais asmenų lėšomis išardyti perstatytas ar pertvarkytas

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–353/2013.

statinio dalis ar atstatyti (atkurti) kultūros paveldo statinį (jo dalį) arba statinį (jo dalį), kurį (kuria) nugriovus (išardžius) buvo pažeistas viešasis interesas.

Konstatavus SLD išduotą neteisėtai ir jį panaikinus, teismas taiko teisinius padarinius šiems subjektams: statytojui (užsakovui), jei jo nėra, – statinio ar jo dalies savininkui, valdytojui, naudotojui, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar statomas statinys (jo dalis), savininkui, valdytojui ar naudotojui. Teisiniai padariniai yra pareiga nugriauti, išardyti arba atstatyti statinį ar jo dalį. Tačiau šie veiksmai atliekami pripažintų kaltais asmenų lėšomis. Taigi, minėti subjektai turi pareigą nugriauti, išardyti ar atstatyti statinį ar jo dalį, tačiau šiuos veiksmus turi atlikti naudodami lėšas gautas iš pripažintų kaltais asmenų.

Su aukščiau minėtu įpareigojimu glaudžiai susijusi Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalis. Taip yra todėl, kad teismas priimdamas vieną iš Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalyje nurodytų sprendimų (įpareigojimų), tame pačiame sprendime taip pat nurodo, kad jeigu per nustatytą terminą teismo reikalavimas neįvykdomas, statinys ar jo dalis, pastatyti pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, nugriaunami, išardomi ar atstatomi į buvusią padėtį statytojo (užsakovo) ar kito Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis.

Taigi, teismas turi teisę įpareigoti užsakovą (statytoją) ar kitą šio įstatymo 28 str. 1 d. 1 p. nurodytą asmenį savo lėšomis nugriauti statinį (išardyti ar atstatyti), tuo atveju, jeigu statinio griovimas (išardymas ar atstatymas) nėra įvykdytas kalto asmens lėšomis⁴⁴. Svarbu pažymėti, kad Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalis nesuteikia teisės statytojui (užsakovui) ar kitam šio įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytam asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius kitų kaltų asmenų lėšomis⁴⁵. Autorė pažymi, kad pareiga nugriauti, išardyti ar atstatyti statinį ar jo dalį, tiesiogiai kyla nekaltiems asmenims. Tai neigiami teisiniai padariniai, kurie tiesiogiai taikomi nekaltiems asmenims dėl neteisėtai išduoto SLD. Teisinėje valstybėje atsakomybė taikoma asmeniui atlikusiam neteisėtus veiksmus. Atsižvelgiant į tai – netoleruotinos situacijos, kai teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos taikyti atsakomybę asmeniui, kurio kaltės dėl neteisėtai išduoto SLD, nėra. Autorės subjektyvia nuomone, netoleruotina įstatymo leidėjo valia, kurios pagrindu neigiami teisiniai padariniai, iš esmės teisinė atsakomybė, pritaikomi asmeniui, kuris nėra kaltas dėl neteisėtai išduoto SLD. Pažymėtina, kad šiuo atveju kaltų asmenų atsakomybė tampa sąlygine, nes įstatymas nenustato pareigos būtent kaltiems asmenims atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus.

Taigi, teismas panaikindamas SLD įpareigoja statytoją (užsakovą), jei jo nėra, – statinio ar jo dalies savininką, valdytoją, naudotoją, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2013.

⁴⁵ Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje Nr. 2A-636-280/2012. Šį sprendimą vėliau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko nepakeistą, tik patikslino rezoliucinę dalį.

statomas statinys (jo dalis), savininką, valdytoją ar naudotoją, per nustatytą laiko tarpą, būtent kaltų asmenų lėšomis, atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus. Tame pačiame teismo sprendime, remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalimi, nurodoma, kad neįvykdžius minėto įpareigojimo, asmuo šiuos veiksmus privalo atlikti savo lėšomis.

Sisteminė Statybos įstatymo 28¹ straipsnio turinio sąveika reiškia, kad šio įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalis gali būti taikoma tik egzistuojant visumai šių aplinkybių:

- 1) teismo įpareigojimo įvykdymui nustatytas terminas jau yra pasibaigęs;
- 2) nenugriautas, neišardytas ar neatstatytas statinys (jo dalis);
- 3) nenugriautas, neišardytas ar neatstatytas statinys (jo dalis) kaltų asmenų lėšomis.

Šios sąlygos yra kumuliatyvios. Nesant bent vienos iš šių sąlygų nėra galimas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies praktinis įgyvendinimas, t. y. negali būti nugriaunamas, išardomas ar atstatomas į buvusią padėtį statinys (jo dalis), būtent statytojo (užsakovo) ar kito Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis.

LAT konstatuoja, kad teismas neturi pareigos nustatyti užsakovo (statytojo) ir neteisėtai SLD išdavusių institucijų kaltės. Todėl Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje nustatyti teisiniai padariniai gali būti taikomi nenustačius kaltų asmenų. Teismas taip pat pažymi, kad remiantis Statybos įstatymo 28¹ str. 4 d., nors ir nebūtų nustatyta kaltė asmenų, kurie neteisėtai išdavė SLD, teismas vis vien gali įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį savo lėšomis nugriauti (išardyti ar atstatyti) statinį⁴⁶. Taigi, Statybos įstatymo 28¹ straipsnio taikymas nesiejamas su kaltų asmenų nustatymu. Nenustačius kaltų asmenų dėl neteisėtai išduoto SLD gali būti taikomi 28¹ straipsnyje reglamentuoti teisiniai padariniai.

Pažymėtina, kad teismas byloje, kurioje buvo panaikinti SLD, nors ir nenustato kaltų asmenų, tačiau jis gali tik įpareigoti (nustatyti įpareigojimą) tame pačiame teismo sprendime, kad „[...] jeigu per nustatytą terminą teismo reikalavimas nevykdomas, statinys ar jo dalis, pastatyti pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, nugriaunami, išardomi ar atstatomi į buvusią padėtį statytojo (užsakovo) ar kito šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis“⁴⁷. Šis įpareigojimas yra sąlyginis ir tuo pačiu alternatyvus teisinis padarinys taikomas tik neįvykdžius teismo pirminio įpareigojimo, t. y. neatlikus minėtų statybos darbų kaltų asmenų lėšomis per nustatytą laiko tarpą. Tačiau nustatyta, kad šio įpareigojimo praktinis įgyvendinimas galimas tik esant aukščiau minėtų kumuliatyvių sąlygų visumai. Tai reiškia, kad asmuo patirtų materialinio pobūdžio teisinės pasekmės savo „sąskaita“ tik po to, kai įpareigojimas nebūtų įvykdytas būtent kaltų asmenų lėšomis, o ne paties statytojo (užsakovo) ar kito Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2013.

⁴⁷ *Ibid.*

3.2. Padarinių šalinimas pripažintų kaltais asmenų lėšomis

Nors 2014 m. sausio 1 d. įsigaliojo daug Statybos įstatymo pakeitimų, tačiau Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies teisinis reguliavimas savo esme išliko nepakitęs. Kaip minėta aukščiau, tinkamam Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies įgyvendinimui reikia, kad egzistuotų visos šios aplinkybės: teismo įpareigojimo įvykdymui nustatytas terminas jau būtų pasibaigęs ir kaltų asmenų lėšomis nenugriautas, neišardytas ar neatstatytas statinys (jo dalis). Esant šių aplinkybių visumai statytojas (užsakovas) ar kitas Statybos įstatymo 28 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas asmuo savo lėšomis turėtų nugriauti, išardyti ar atstatyti statinį ar jo dalis.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2013 m. birželio 28 d. byloje Vilniaus apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras prieš V. R., Zarasų rajono savivaldybės administraciją, Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Utenos regiono aplinkos apsaugos departamentą ir Gražutės regioninio parko direkciją⁴⁸ išaiškina, kad kai nėra Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte išvardintų asmenų kaltės, tai teismas, priimdamas sprendimą dėl statinio nugriovimo, neturi pareigos nustatyti kaltų asmenų ir jų kaltės laipsnio. Remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 6 dalimi (galiojo iki 2014–01–01), kai nėra statinio statytojo (užsakovo) kaltės dėl neteisėtų statybą leidžiančių dokumentų išdavimo, tai teismas statytojo (užsakovo) ar sąžiningo įgijėjo reikalavimu taip pat sprendžia dėl žalos atlyginimo įstatymų reglamentuota tvarka. 2014 m. sausio 1 d. panaikinta Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 6 dalis, kuri numatė, kad tik esant statytojo (užsakovo) ar sąžiningo įgijėjo reikalavimui, teismas sprendžia dėl žalos atlyginimo.

Savaime suprantama, kad asmuo, kuris statybą leidžiančių dokumentų pagrindu sukūrė statinius, kurie vėliau turi būti nugriauti, išardyti ar atstatyti dėl SLD pripažinimo neteisėtais, sieks, kad nebūtų jam taikomi Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies teisiniai padariniai. To galima būtų išvengti, tik jeigu statytojas (užsakovas) ar kitas Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas asmuo atliktų griovimo, išardymo ar atstatymo darbus per nustatytą terminą ir šie darbai būtų atlikti būtent kaltų asmenų lėšomis. LAT formuoja vieningą teismų praktiką, o remiantis ja, teismai neturi pareigos nustatyti kaltų asmenų ir jų kaltės laipsnio byloje, kurioje priima sprendimą dėl statinio griovimo, išardymo ar atstatymo; tai Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalyje nustatytų teisinių padarinių subjektas turi pareikšti ieškinį su reikalavimu nustatyti kaltus, atsakingus asmenis dėl neteisėtai išduotų SLD tam, kad ieškovas galėtų atlikti teismo sprendime nustatytą įpareigojimą būtent kaltų asmenų lėšomis.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–353/2013.

Anksčiau galiojusioje Statybos įstatymo 28¹ str. 6 d. buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuris įpareigojo teismą esant statytojo (užsakovo) ar sąžiningo įgijėjo reikalavimui taip pat spręsti dėl žalos atlyginimo įstatymų reglamentuota tvarka. Šio galiojusio teisinio reguliavimo metu, statytojas (užsakovas) ar sąžiningas įgijėjas galėjo toje pačioje byloje kelti reikalavimą dėl žalos atlyginimo. Tai reiškia, kad toje pačioje byloje teismai buvo įpareigoti spręsti ir dėl kaltų asmenų nustatymo, jų kaltės dalies bei žalos atlyginimo klausimus. Autorė teigia, kad anksčiau galiojęs teisinis reguliavimas nustatęs, kad teismas sprendžia dėl „žalos atlyginimo“ turėjo apimti ne tik griovimo, perstatymo ar atstatymo darbams skirtų lėšų kompensavimą iš kaltų asmenų, bet ir kitus materialinio ir moralinio pobūdžio praradimus. Toks reguliavimas iš esmės atitiktų teisinėje valstybėje vykdomo teisingumo sampratą bei operatyvų, visapusišką ginčo išsprendimą tarp šalių įgyvendinant visiško žalos atlyginimo principą.

LAT 2013 m. balandžio 3 d. nutartyje pateikė kelis argumentus, kodėl teismas toje pačioje byloje nenustatinėja kaltų asmenų ir jų kaltės laipsnio. Vienas iš argumentų buvo, kad tokiu būdu būtų per ilgas bylos nagrinėjimas, o teismo sprendimas, kuriuo remiantis būtų išreikalaujamos lėšos, galimai sudarytų neaiškumą teismo sprendimo vykdymo procese dėl statinio griovimo. Todėl teismas daro išvadą, kad norint priteisti išlaidas iš kaltų asmenų kaip žalą, gali būti reiškiamas savarankiškas reikalavimas naujoje byloje⁴⁹. Tačiau dėl darbo apimties stokos šis klausimas nebus nagrinėjamas.

Nors įstatymų leidėjas panaikino Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 6 dalį, pagal kurią statytojo (užsakovo) ar sąžiningo įgijėjo reikalavimu teismas toje pačioje byloje turėjo spręsti dėl žalos atlyginimo, nustatydamas kaltus asmenis, žalos atlyginimo dydį, priežastinį ryšį tarp žalos ir neteisėtų veiksmų ir kitas reikšmingas bylai išspręsti aplinkybes, tačiau šia norma nustatytas ir galiojęs teisinis reguliavimas iki 2014 m. sausio 1 d. iš esmės liko egzistuoti teisinėje praktikoje tik nežymiai pakitęs. Autorės nuomone, tokios teisinės praktikos susiklostymą lėmė sisteminė Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies taikymo ir LAT formuojamos praktikos tarpusavio sąveika. LAT konstatuoja, kad teismas priimdamas sprendimą dėl statinio nugriovimo neturi pareigos nustatyti kaltų asmenų ir jų kaltės laipsnio⁵⁰. O Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies teisinių padarinių siekiantis išvengti asmuo, t. y. statinių griovimo, išardymo ar atstatymo darbų vykdymo „savo sąskaita“, pirmiausiai turi nustatyti kaltus asmenis iš kurių lėšų būtų vykdomas teismo įpareigojimas nugriauti, išardyti ar atstatyti statinius per nustatytą laikotarpį. Taigi, asmuo yra priverstas inicijuoti naujos bylos nagrinėjimą, nustatant atsakingus valstybės ar savivaldybės subjektus už neteisėtai išduotą SLD, kurio pagrindu sukurti statybos darbų rezultatai turi būti nugriaunami, išardomi ar atstatomi.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2013.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2013.

Autorė modeliuoja galimą teisinę situaciją ir jai taikomą galiojančią Statybos įstatymo teisinį reguliavimą, esant tokioms prielaidoms: ginčo žemės sklype esama statyba yra galima; dėl statybą leidžiančių dokumentų išdavimo ir nepaisant kitų aplinkybių nėra nustatyta statytojo (užsakovo) ar sąžiningo įgijėjo kaltės; statybą leidžiančių dokumentų pagrindu sukuriamas statinys ir įregistruojama nuosavybės teisė; po statybos ir/arba registracijos statinio nekilnojamojo turto registre, teismo sprendimu nustatoma, kad SLD išduoti neteisėtai ir jie panaikinami; Formaliai pritaikius esamą teisinį reguliavimą, situacija atrodo taip: teismas įpareigoja statinių savininką ar kitą atitinkamą subjektą nugriauti statinius kaltų asmenų lėšomis per 6 mėnesių terminą. Tame pačiame sprendime, teismas įpareigoja, kad neatlikus įpareigojimo, statinys nugriaunamas paties statinio savininko lėšomis. Statinių savininkas, siekdamas išvengti nuostolių „savo sąskaita“, yra priverstas inicijuoti naują teisminį ginčą ir bylinėtis dėl žalos atlyginimo su valstybe ir/arba su savivaldybe.

Autorės nuomone, tokia situacija netoleruotina teisinėje valstybėje, kadangi teismui pripažinus SLD išduotus neteisėtai, statinių savininkas gali patirti žalą, jei neinicijuos bylos dėl kaltų asmenų nustatymo ir žalos atlyginimo. Taigi, nors teismas konstatuoja SLD neteisėtą išdavimą, statinių savininkas kaip asmuo, kurio kaltės dėl administracinių aktų neteisėto išdavimo nėra, patiria žalą, o jeigu nori jos išvengti, turi būti aktyvus teisinių santykių subjektas gindamas savo teisėtus interesus ir inicijuoti bylą dėl žalos atlyginimo. Nors realiai neteisėtai administracinius aktus išdavė valstybės ir/arba savivaldybės institucijos tarnautojai, tačiau atsakomybė už tai, kyla statinių savininkui, kuris juos turi nugriauti. O valstybės ir/arba savivaldybės atsakomybė tampa sąlygine, priklausoma nuo to, ar statinių savininkas inicijuos bylą dėl kaltų asmenų nustatymo ir žalos išieškojimo iš kaltų asmenų.

Apibendrinus tai kas išdėstyta aukščiau, tinkamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies įgyvendinimas galimas, jeigu yra neįvykdytas teismo sprendimas nugriauti, išardyti ar atstatyti statinius būtent kaltų asmenų lėšomis per nustatytą terminą. Kadangi teismas byloje panaikindamas SLD neturi pareigos nustatyti kaltų asmenų – darytina išvada, kad asmuo yra priverstas inicijuoti naują civilinę bylą dėl kaltų asmenų nustatymo tam, kad galėtų įvykdyti teismo sprendimą, t. y. atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus būtent kaltų asmenų lėšomis. Priešingu atveju, asmeniui būtų taikoma Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalis ir jis savo paties lėšomis turėtų atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus.

3.3. Teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimas

Statybą leidžiantys dokumentai panaikinami dėl jų neteisėto išdavimo. Valstybės ir/arba savivaldybės institucijos yra atsakingos už teisėtą ir pagrįstą statybą leidžiančio dokumento

išdavimą. Panaikinus administracinius aktus, remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsniu, taikomos teisinės pasekmės. Statytojas (užsakovas), jei jo nėra – statinio ar jo dalies savininkas, valdytojas, naudotojas, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar statomas statinys (jo dalis), savininkas, valdytojas ar naudotojas patiria žalą dėl panaikinto SLD. Žalą turi atlyginti kalti asmenys dėl neteisėtai išduoto ir panaikinto SLD. Todėl šioje dalyje autorė analizuoja žalos išreikalavimo momentą, t. y. kada asmuo gali realiai įgyvendinti teisę į žalos atlyginimą.

Valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešojo atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁵¹ (toliau – LR CK) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla dėl valstybės ar savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės ar savivaldybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Tai reiškia, kad nukentėję asmenys turi teisę į žalos atlyginimą, jei tenkinamos trys sąlygos: nustatyti neteisėti veiksmai ar neveikimas, žala ir priežastinis neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos ryšys. Šios trys valstybės ir/ar savivaldybės atsakomybės atsiradimo sąlygos yra kumuliatyvios ir vienos iš jų nebuvimas yra pagrindas atmesti prašymą dėl žalos atlyginimo⁵².

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „Verslo investicijų projektų centras“ skundą atsakovams Lietuvos valstybei, atstovaujamai Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, Neringos savivaldybei, atstovaujamai Neringos savivaldybės tarybos ir Neringos savivaldybės administracijos ir kt. nustatyta: reikalavimo dalis, t. y. dėl išlaidų atlyginimo teismo sprendimui įvykdyti, kuriame asmuo įpareigotas nugriauti statinius yra tiesioginiame priežastiniame ryšyje su neteisėtais veiksmais, kadangi teismo sprendimu pareiškėjas yra įpareigotas pašalinti tiesiogines neteisėtų administracinių aktų įgyvendinimo pasekmes⁵³. Pirmosios instancijos teismas, kurio sprendimo teisėtumą patikrino ir jam pritarė apeliacinės instancijos teismas ir LVAT nagrinėdamas bylą kasacine tvarka, nusprendė, kad „[...] pareiškėjas patyrė žalą dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų. Tačiau nustatė, kad žalos atlyginimas galimas tik po Klaipėdos apygardos teismo 2009 m. balandžio 10 d. sprendimo įvykdymo“. Teismas nustatė žalos faktą taip pat neteisėtus veiksmus išduodant administracinius aktus ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos. Iš esmės, teismas nustatė visumą sąlygų, būtinų valstybės ar/ir savivaldybės atsakomybei kilti ir žalai atlyginti. Tačiau žala ieškovui nebuvo priteista ir atlyginta. Teismas konstatavo, kad teisė į žalos atlyginimą realiai galės būti įgyvendinta tik po to, kai asmuo atliks statinių griovimo darbus. Teismų praktikos nuoseklumą, analizuojamu klausimu, patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo

⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74–2262.

⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²–1119/2011.

⁵³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹–2960/2012.

Teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prieš Šilalės rajono savivaldybės administraciją ir UAB „Jozita“, kurioje LAT pažymėjo, kad statytojas, kuris patyrė išlaidų, „[...] o vėliau įrodęs, kad dėl neteisėtos statybos dokumentų išdavimo yra ne tik jo, bet ir kitų asmenų kaltė, turi teisę išlaidų dalį išsireikalauti iš kalto asmens“⁵⁴. Sprendžiant ginčus dėl analizuojamo teisinio reguliavimo yra pasisakyta, kad tokia praktika „[...] iš esmės nepažeidžia užsakovo (statytojo) ar kito Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens interesų, nes nepaneigiama jo teisė kompensuoti griovimo išlaidas“⁵⁵.

Taigi, teisė į žalos atlyginimą atsiranda konstatavus tris kumuliatyvias viešosios atsakomybės sąlygas. Teismai sprenddami bylas, kuriose konstatuoja SLD neteisėtumą ir juos panaikina taip pat įpareigoja statinių savininkus nugriauti, išardyti ar atstatyti statinius dėl neteisėtai išduotų SLD išdavimo, iš esmės visada nustato visas tris viešosios atsakomybės sąlygas ir remiantis LR CK 6.271 straipsniu, asmuo įgyja teisę reikalauti žalos atlyginimo dėl neteisėtų valdžios institucijų priimtų aktų. Tačiau žalą patyręs subjektas gali gauti žalos atlyginimą tik po to, kai jis savo „sąskaita“ nugriaus, išardys ar atstatys statinį (jo dalį). Teismai taikydami LR CK 6.271 straipsnį ir įgyvendindami Statybos įstatymo 28 str. 2 d. 1 ir 2 p., daro aiškią ribą tarp asmens teisės į žalos atlyginimą atsiradimo momento ir žalos atlyginimo realaus įgyvendinimo.

Autorės įžvalgą patvirtina teisminė praktika: dėl tariamos pareiškėjo patirtos turtinės žalos, teismas pažymi, kad viešosios atsakomybės atsiradimo sąlygas reikia analizuoti iš pradžių patikrinant atsakovų, galbūt, neteisėtų veiksmų sąlygą, vėliau – sąlygas, susijusias su žalos realumu ir priežastiniu ryšiu tarp įvardintų veiksmų bei nurodomos žalos. Tik tuo atveju, jeigu visos šios sąlygos būtų įvykdytos, toliau reikėtų spręsti dėl pareiškėjo naudai priteistinos kompensacijos dydžio⁵⁶.

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta aukščiau, kai statinio griovimo, išardymo ar atstatymo darbai įvykdomi nekalto asmens lėšomis, tik tada šis asmuo gali gauti žalos atlyginimą iš kaltų asmenų. Tačiau Statybos įstatymo 28 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punkte įstatymų leidėjas įtvirtino nuostatą, kad būtent kaltų asmenų lėšomis yra atliekamas nugriovimas, išardymas ar atstatymas. Apie tai byloja teisminė praktika: [...] kadangi nagrinėjamoje byloje nustatyti dėl neteisėtos statybos kalti asmenys, tai teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje, laikantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 punkto reikalavimų, turėjo būti nurodyta, [...] kad statytojas G. K.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija v. šilalės rajono savivaldybės administracija, UAB „Jozita“* (bylos Nr. 3K–3–196/2013); Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A–636–280/2012. Pastarąjį kasacinės instancijos teismas paliko nepakeistą, tik patikslino rezoliucinę dalį.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–196/2013.

⁵⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²–1119/2011.

įpareigojamas nugriauti statinius ir sutvarkyti statybvietę savo ir atsakovų Zarasų rajono savivaldybės administracijos bei Gražutės regioninio parko direkcijos lėšomis⁵⁷. Darytina išvada, kad teismų praktikoje formuojama praktika atlyginti žalą iš kaltų asmenų tik po to, kai griovimo, išardymo ar atstatymo darbai atlikti statytojo (užsakovo), savininko, valdytojo ar naudotojo lėšomis, neatitinka Statybos įstatymo 28¹ straipsnio reglamentuojamos padarinių šalinimo tvarkos. Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje įtvirtintas reguliavimas tiksliai nustato, kad griovimo, išardymo ar atstatymo darbai atliekami pripažintų kaltais asmenų lėšomis.

Sistemiškai įvertinus šių teisės normų nustatytą teisinį reguliavimą ir jų praktinį įgyvendinimą, autorės nuomone, tikslinga būtų keisti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalyje 1 ir 2 punkte nustatytą įpareigojimo adresatą. Tyrimo metu galiojanti minėtos teisės normos formuluotė nustato įpareigojimą statytojui (užsakovui), savininkui, jei jo nėra, – statinio ar jo dalies savininkui, valdytojui ar naudotojui, žemės sklypo ar jo dalies, savininkui, valdytojui ar naudotojui, nugriauti, išardyti ar pertvarkyti statinį (jo dalį). Atsižvelgiant į tai, kad šie darbai turi būti atlikti būtent kaltų asmenų lėšomis, o pagal formuojamą teisminę praktiką, lėšos iš kaltų asmenų yra priteisiamos tik po nugriovimo, išardymo ar atstatymo, tai būtų tikslinga pakeisti esamą įpareigojimo adresatą, į įpareigojimą skirtą kaltiems asmenims dėl neteisėtai išduoto SLD. Tokiu atveju būtų išvengta prieštaravimo tarp LR CK 6.271 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo atlyginant žalą ir Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje nustatyto įpareigojimo atlikti griovimą, išardymą ar atstatymą kaltų asmenų lėšomis. Pažymėtina, kad su šiuo teisės normos keitimu būtų glaudžiai susijusi procesinė kaltų asmenų padėtis byloje, jų įtraukimas į ginčo bylą ir kiti procesiniai klausimai, tačiau dėl ribotos darbo apimties, šiais klausimais nebus pasisakoma.

Kaip nustatyta aukščiau, egzistuoja teisinio reguliavimo prieštaravimas ir siūlytina keisti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalyje nustatyto įpareigojimo adresatą. Aptartas teisinis reguliavimas savo esme turi tikslą – pašalinti, neteisėtai išduotų statybą leidžiančių dokumentų pagrindu, sukurtus statybos rezultatus. Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 19 d. nutartyje, civilinėje byloje Nr. 2A–299/2009, kuri kasacinio teismo buvo palikta nepakeista, taikant Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje numatytus teisinius padarinius, išdėstoma tokia teismo pozicija: prioritetas kuo operatyviau įvykdyti teismo sprendimą nugriauti statinius, paaiškinama siekiu „[...] išsaugoti gamtinį istoriškai susiformavusį kraštovaizdį, bendrai jo struktūrai, estetinei vertei, t. y. viešajam interesui. Kuršių nerijos nacionalinis parkas yra didesnė vertybė už atsakovo UAB „Sabonio klubas ir partneriai“ lėšas, investuotas į neteisėtas statybas“⁵⁸. Tikslas, kuo greičiau pašalinti neteisėtų statybą leidžiančių dokumentų pagrindu pastatytus

⁵⁷ Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A–636–280/2012. Pastarąjį kasacinės instancijos teismas paliko nepakeistą, tik patikslino rezoliucinę dalį.

⁵⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A–299/2009. Kasacinės instancijos teismas nutartį paliko nepakeistą.

statinius, neturėtų būti vertinamas kaip esminė aplinkybė siekiant pateisinti teismų formuojamą praktiką dėl žalos priteisimo iš kaltų asmenų tik po to, kai griovimas, išardymas ar atstatymas yra jau įgyvendintas. Tikslas išsaugoti gamtinį istoriškai susiformavusį kraštovaizdį, pašalinti neigiamą poveikį bendrai jo struktūrai, estetinei vertei, neturėtų būti aplinkybe leidžiančia nepaisyti Statybos įstatymo 28 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punkte įtvirtinto reguliavimo. Autorės nuomone, tikslas – išsaugoti natūralų kraštovaizdį, neturėtų būti pagrindas pirmiausiai nugriauti, išardyti ar atstatyti statinį (jo dalis) nekalto asmens lėšomis, kai tuo tarpu, pagal teisinį reguliavimą, tai turi būti atliekama kaltų asmenų lėšomis. O lėšas išreikalauti iš kaltų asmenų, remiantis teismine praktika, galima tik jau atlikus minėtus veiksmus nekalto asmens „sąskaita“.

3.4. Viešosios atsakomybės neteisėtų veiksmų nustatymas

Statybą leidžiantys dokumentai panaikinami, nes buvo neteisėtai išduoti dėl valstybės ir/arba savivaldybės institucijų tarnautojų kaltės. Dėl minėtų aktų panaikinimo kyla žala, o žalos padarymo faktas yra civilinės atsakomybės pagrindas. Valstybės ir/arba savivaldybės atsakomybė yra civilinė deliktinė viešoji atsakomybė, kuri atsiranda nepaisant valstybės ir/arba savivaldybės tarnautojo kaltės. Todėl išskirtinis dėmesys šioje tyrimo dalyje skiriamas neteisėtų veiksmų nustatymui, taikant viešosios atsakomybės teisinį institutą.

Atsižvelgiant į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje suformuotą LR CK 6.246 ir 6.271 straipsnių taikymo aiškinimą, teismas pažymi, kad šiuo atveju atsakovo (valstybės ir/arba savivaldybės tarnautojo) kaltė nėra būtina sąlyga valstybės ir savivaldybės civilinei atsakomybei atsirasti⁵⁹. LR CK 6.246 straipsnis įtvirtina bendrosios civilinės atsakomybės sąlygos – neteisėtų veiksmų – sampratą: civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose [...] nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai [...] draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Veiksmų neteisėtumas siejamas su valstybės ar savivaldybės aktų prieštaravimu įstatyme numatytais valdžios institucijų pareigoms. LR CK 6.271 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybės valdžios institucijų neteisėtas aktas reiškia bet kokią valdžios institucijos ar jos darbuotojų veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai įtakoja asmenų teises, laisves ir interesus (valstybės ar savivaldybės institucijų priimami teisės ar individualūs aktai, administraciniai aktai ir kt.). Valstybės atsakomybei atsirasti dėl neteisėtai išduotų statybą leidžiančių dokumentų išdavimo, svarbu įrodyti minėtų institucijų išduotų administracinių aktų prieštaravimą įstatymuose nustatytam reguliavimui. Valstybės ar savivaldybės deliktinei civilinei

⁵⁹ Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. lapkričio 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-482-423/2009.

atsakomybei kilti nėra svarbu nustatyti konkrečių asmenų, atlikusių įstatymams prieštaraujančius veiksmus, kaltės bei jos dydžio, kadangi valstybės atsakomybė atsiranda be kaltės, konstatavus neteisėtą veikimą. Dėl neteisėto veikimo neteisėtai išduoti SLD, kurių pagrindu sukuriama statybos rezultatas, vėliau dėl neteisėtumo turi būti nugriautas, išardytas ar atstatytas, o toks sprendimas turi tiesioginę įtaką asmens teisėms ir teisėtiems interesams.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2007 m. gegužės 17 d. ginčo byloje pažymėjo, kad valdžios institucijų neteisėti veiksmai pasireiškia, kai šių institucijų darbuotojai nevykdė jiems teisės aktais nustatytų funkcijų arba šias funkcijas vykdė elgdamiesi nepateisinamai aplaidžiai, skubotai ir standartiškai, pažeidžiant bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai⁶⁰. Nepateisinamai aplaidaus elgesio pavyzdys, kai buvo panaikinti statybos leidimai, suteikiantys teisę vykdyti statybos darbus miško ūkio žemėje. Šioje byloje projektavimo sąlygų sąvadas buvo išduotas 2003–05–08, t. y. iki Konstitucinio Teismo 2006–03–16 nutarimo, kuriuo buvo išaiškinta, kad miško ūkio žemėje negalima statyba nesusijusi išimtai su miško ūkio poreikiais, o statybos leidimas, remiantis projektavimo sąlygų sąvadu, buvo išduotas 2006–11–17, t. y. jau įsigaliojus 2006–03–16 Konstitucinio Teismo nutarimui. LAT pažymėjo, kad Konstitucinio Teismo nutarimas įsigaliojo nuo 2006–03–16 ir įgijo įstatymo galią bei tapo privalomas visiems subjektams. Nepaisydami Konstitucinio Teismo nutarimo, kuriuo buvo konstatuoti statybos miško ūkio žemėje uždraudimo atvejai ir Miškų įstatymo teisinio reguliavimo, vyriausioji architektė A. Ž. ir Gražutės regioninio parko direktorius po 2006 m. kovo 16 d., pritarė statybą leidžiantiems dokumentas⁶¹. Nuo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo momento nebegaliojo antikonstitucinėmis pripažintos (Vyriausybės 1995–12–22 nutarimu, Nr. 108 patvirtintas) Reglamentas, kuriomis remiantis buvo išduotas projektavimo sąlygų sąvadas, o jo pagrindu ir statybos leidimas.

Taip pat LVAT yra konstatavęs, kad sprendžiant administracinės teisės subjekto veiklos neteisėtumo klausimą – būtina nustatyti, kokios teisės normos buvo pažeistos ir kaip šie pažeidimai pasireiškė, t. y. neigiamos tam tikrų veiksmų pasekmės besąlygiškai negali būti laikomos pakankamu pagrindu konstatuoti šios veiklos neteisėtumą⁶². LVAT 2014 m. kovo 5 d. byloje⁶³, teismas sprendė dėl valstybės ir savivaldybės neteisėtų veiksmų nustatymo, siekiant nustatyti jų civilinę atsakomybę už žalą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai panaikino Palangos savivaldybės tarybos sprendimą dėl žemės sklypo detaliojo plano Palangoje patvirtinimo ir

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷–499/2007.

⁶¹ Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A–636–280/2012. Pastarąjį kasacinės instancijos teismas paliko nepakeistą, tik patikslino rezoliucinę dalį.

⁶² Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. lapkričio 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I–482–423/2009; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹–1642/2005.

⁶³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–643/2014.

Palangos miesto savivaldybės administracijos išduotą projektavimo sąlygų sąvadą. Šioje ginčo byloje LVAT pažymėjo, kad minėtų aktų panaikinimas nėra pakankamas pagrindas valstybės ar savivaldybės deliktinei atsakomybei kilti: turi būti nustatomos priežastys, kurios buvo pagrindas panaikinti išduotus administracinius aktus⁶⁴. LVAT nustatė, kad patvirtinti administraciniai aktai (vėliau teismo sprendimu panaikinti) prieštaravo Palangos kurorto generaliniam planui, Palangos miesto centrinės dalies specialiajam paminklosauginiam planui ir Palangos miesto centrinės dalies detaliojo plano sprendiniams. Teisės aktų hierarchijos prasme, prieštaravo aukštesnės galios teisės aktams kaip imperatyvioms teisės normoms, todėl teismas konstatavo atsakovų neteisėtus veiksmus, nes atsakingų institucijų atliktas patikrinimas ir detaliojo plano patvirtinimas neatitiko jiems nustatyto privalomo elgesio, įvertinus imperatyvių teisės normų nustatytą reguliavimą. Teismo pažymėta, kad remiantis LR CK 6.271 straipsnio 4 dalimi, viešoji atsakomybė atsiranda, kai institucijos pažeidžia imperatyvaus pobūdžio teisės aktų reikalavimus⁶⁵.

Autorė atkreipia dėmesį į teismų sprendimų *res judicata* galią, kuomet teismui priimant sprendimą, reikšminga aplinkybė jau yra nustatyta kitame teismo priimtame ir įsiteisėjusiame sprendime. Tokiu atveju bylos šaliai nekyla pareiga dar kartą įrodinėti jau anksčiau teismo nustatytų faktinių aplinkybių. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2009–05–29 sprendime, kuris panaikino projektavimo sąlygų sąvadą ir SLD, nurodoma, kad projektavimo sąlygų sąvadas, leidžiantis statyti gyvenamąjį namą ir pirtį miškų ūkio paskirties žemėje kaip antikonstitucinis, turėjo būti panaikintas ir nevykdomas, o SLD reikia vertinti kaip negaliojantį, nes išduotas jau po Konstitucinio Teismo išaiškinimo. Šis teismo sprendimas kitoje byloje, kurioje spręsta dėl valstybės atsakomybės, buvo pripažintas turinčiu *res judicata* galią. LVAT byloje siekdamas nustatyti neteisėtumą kaip vieną iš valstybės atsakomybės sąlygų, pripažino *res judicata* teismo sprendimo galią. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2008 m. kovo 4 d. sprendimą, civilinėje byloje Nr. 2–870–546/2008, kuriuo buvo panaikinti Neringos savivaldybės tarybos sprendimas dėl detaliojo plano patvirtinimo, Neringos savivaldybės administracijos projektavimo sąlygų sąvadas

⁶⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶–1155/2009; taip pat žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²–2265/2011; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶–1337/2010; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. sausio 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹–116/2008.

⁶⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. birželio 25 d. administracinėje byloje Nr. P⁴⁹²–50/2014. Klaipėdos apygardos teismo 2009 m. balandžio 10 d. sprendimas ir Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gruodžio 6 d. nutartis patvirtina, kad Neringos miesto savivaldybės ir buvusios Klaipėdos apskrities viršinininko administracijos sprendimai dėl detaliojo plano patvirtinimo, statybos leidimo, be kita ko, leidžiančio viešbutį, projektavimo sąlygų sąvado, viešbučio pripažinimo tinkamu naudoti akto patvirtinimo buvo pripažinti negaliojančiais konstatavus, kad jie savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams. Teismas konstatavo akivaizdų minėtų administracinių sprendimų prieštaravimą Kuršių Nerijos nacionalinio parko planavimo schemos (generalinio plano) sprendiniams, Saugomų teritorijų įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Statybos įstatymo, Apskrities valdymo įstatymo, kitų įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų imperatyviems reikalavimams. Įvertinęs šias aplinkybes LVAT 2013 m. lapkričio 7 d. sprendime pagrįstai konstatavo, kad atsakovų padaryti pažeidimai, planuojant ginčo teritoriją, laikytini valdžios institucijų neteisėtais veiksmais CK 6.271 straipsnio prasme.

poilsio namams ir kitų statinių statybai taip pat Neringos savivaldybės tarybos sudaryta sutartis dėl infrastruktūros plėtojimo, vertino kaip *res judicata* galią turintį sprendimą. Teisėjų kolegija, remdamasi minėtu teismo sprendimu, konstatavo valstybės institucijų neteisėtus veiksmus LR CK 6.271 straipsnio kontekste. Ir dėl neteisėtų veiksmų plačiau nepasisakė ir jų neanalizavo, pereidama prie kitų valstybės atsakomybės sąlygų nustatymo⁶⁶.

Teismų praktikoje dažni atvejai, kai sprendžiant teisinį ginčą yra pripažįstama teismų sprendimų *res judicata* galia, kuri teismams leidžia dar kartą netirti ir neanalizuoti kito teismo, jau anksčiau nustatytų aplinkybių, reikšmingų nagrinėjamai bylai. Nepaisant to, atkreiptinas dėmesys, kad bylose dėl viešosios atsakomybės, kuri kyla dėl teisinių santykių susiklostančių esant neteisėtai išduotiems SLD, šių administracinių aktų panaikinimas ankstesniuose teismo sprendimuose nėra pakankamas pagrindas atsirasti valstybės atsakomybei. Sistemiškai įvertinus teismų praktiką analizuojamu klausimu, autorė išskiria neteisėtų veiksmų įvertinimo kriterijus:

- 1) turi būti nustatomos priežastys, kurios tiesiogiai įtakojo statybą leidžiančių dokumentų panaikinimą;
- 2) ar statybą leidžiančių dokumentų panaikinimo priežastims yra būdingas imperatyvus pobūdis (privalomasis pobūdis);
- 3) ir nustatomos pasekmės, t. y. kaip pasireiškė imperatyvių teisės normų pažeidimas išduodant statybą leidžiančius dokumentus.

Kiekvienu konkrečiu atveju, teismai remdamiesi anksčiau teismo priimto sprendimo *res judicata* galia, turi įvertinti šių kriterijų visumos egzistavimą. Tik konstatavus šių kriterijų visumą yra teisėtas ir pagrįstas pagrindas konstatuoti neteisėtus veiksmus kaip vieną iš viešosios atsakomybės būtinų sąlygų.

Autorės subjektyvia nuomone, toks neteisėtų veiksmų nustatymas teismų praktikoje padeda išsamiai įvertinti ir konstatuoti vieną iš būtinų viešosios atsakomybės sąlygų. Tinkamas neteisėtų veiksmų įvertinimas yra prielaida priimti teisingą teismo sprendimą. Autorė mano, kad visapusiškas neteisėtų veiksmų įvertinimas užkerta kelią nepagrįstiems ieškiniams dėl žalos atlyginimo iš valstybės ir/arba savivaldybės.

⁶⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-1119/2011.

4. POZITYVISTINIS STATYBOS ĮSTATYMO 28¹ STRAIPSNIO 3 DALIES TAIKYMAS VALDŽIŲ PADALIJIMO PRINCIPU KONTEKSTE

4.1. Valdžių padalijimo principas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje

Valdžių padalijimo principas yra orientuojantis pradai, nustatant valstybės teisinės sistemos organizavimą. Juo remiantis nustatomos valstybės valdžios šakų funkcijos ir įgyvendinamas jų tarpusavio bendradarbiavimas. Teisės aktai yra norminis pagrindas, kuris nustato teisinės sistemos organizavimą ir tarpusavio sąveiką. Todėl teisės aktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas turi atitikti valdžių padalijimo principo esmę. Šio darbo tyrimo skyriuje išskirtinis dėmesys skiriamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje nustatyto reguliavimo atitikčiai valdžių padalijimo principo esminėms nuostatomis.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 5 straipsnio 1 dalis skelbia: „Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas“⁶⁷. „Kiekvienai valdžios institucijai yra nustatyta jos paskirtį atitinkanti kompetencija, kurią lemia tos valdžios vieta bendroje valdžių sistemoje ir jos santykis su kitomis valdžiomis. Taigi Konstitucijoje yra įtvirtintas atskirų valdžios šakų savarankiškumas, o kartu ir jų subalansavimas bei pusiausvyra“⁶⁸. „Įstatymų svarstymas ir priėmimas Lietuvoje, kaip ir visose demokratinėse valstybėse, yra Tautai atstovaujamos institucijos – Seimo prerogatyva, įtvirtinta Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte“⁶⁹. Remiantis Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalimi, „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai“. Pagal Konstitucijos 77 straipsnį, Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas; jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų⁷⁰. „Konstitucijos, kaip vientiso ir tiesiogiai taikomo akto, sisteminė ir loginė analizė rodo, kad valstybės valdžią, kurią sudaro savarankiškos valdžios šakos – įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė, Lietuvoje vykdo atitinkamai Seimas, Respublikos Prezidentas ir

⁶⁷ Lietuvos Respublikos konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33–1014.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“. Internetinė prieiga: http://www.teismai.lt/dokumentai/naudinga_informacija/KT_nutarimai/1995-12-06_del_teiseju_nepriklausomumo_garantiju.pdf Prisijungimo laikas: 2014-09-19.

⁶⁹ Jovaišas, K. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 2 dalis*. Teisės institutas: 2002. P. 58

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86, 87 straipsnių papildymo bei pakeitimo ir įstatymo papildymo 88¹ straipsniu įstatymo 4 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 11 d. nutarimo Nr. 457 "Dėl Vilniaus apskrities viršinininko atleidimo" atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos" 9 straipsnio 1 daliai“ // *Valstybės žinios*. 2003-05-31, Nr. 53-2361.

Vyriausybė, teismas. Turėdamas omenyje Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas konstatavo: „[...] čia įtvirtintas valdžios padalijimo principas [...]“⁷¹, nors tiesiogiai Konstitucijoje nėra įvardijamas valdžių padalijimo principas.

Valdžių padalijimo principo atsiradimas siejamas su Johno Locke (toliau – J. Lokas) ir Charles–Lois de Secondat de Montesquieu (toliau – Š. Monteskjė) vardais. Pirmasis valdžių padalijimo teorijos pradininkas J. Lokas valstybės valdyme išskyrė įstatymų leidžiamąją, įstatymų vykdomąją ir federacinę valdžias. J. Lokas neišskyrė teisminės valdžios⁷². Įstatymų leidžiamajai jis priskyrė įstatymų leidybos funkciją, vykdomajai valdžiai – įstatymų įgyvendinimą ir federacinei priskyrė užsienio politikos klausimus⁷³. J. Loko valdžių padalijimo teorija turėjo didelės įtakos Š. Monteskjė, kuris pakoregavo J. Loko valdžių padalijimo koncepciją. Jis išskyrė tris valstybės valdžios šakas, t. y. įstatymų leidžiamąją, įstatymų vykdomąją ir teisminę. Šios trys valstybės valdžios šakos pripažįstamos ir šiomis dienomis⁷⁴. Egidijaus Kūrio nuomone, tiek klasikinės, tiek šiuolaikinės politikos valdžių padalijimo principo esmės reikia ieškoti ne jų funkcijų išvardijime, o šių valstybės valdžios šakų funkcijų organizavime, kuris užtikrintų kiekvienos iš jų savarankiškumą ir balansą tarp jų⁷⁵. Nepakanka konstitucinių normų, kurios diferencijuotai išvardina valstybės valdžios šakų funkcijas. D. Madisonas išreiškė poreikį savireguliacinio kontrolės mechanizmo, kuris vėliau buvo išplėtotas ir įtvirtintas Jungtinėse Amerikos valstijose (toliau – JAV) kaip stabdžių ir atsvarų sistema (*checks and balances*). „Ši sistema turėjo garantuoti, kad kiekviena iš valdžios šakų turėtų galimybę užkirsti kelią kitos neteisėtai veiklai ir taip apginti teisės saugomas vertybes. Pusiausvyrai išsaugoti buvo siūloma riboti vienos iš valdžių galimybę daryti įtaką teisėtai kitos veiklai“⁷⁶. Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad garantuojant galimybę riboti ir kontroliuoti valstybės valdžioms vienai kitą yra pasiekama pusiausvyra tarp valdžios šakų ir tai yra kontrolės pasekmė⁷⁷. P. Vinji mano, kad teisiniu reguliavimu paskirstomi įgaliojimai, bet ne valdžios. JAV valdžių padalijimo modelis patvirtino, kad valdžių padalijimo principas neprieštarauja vieningam valstybės valdymui, o iš to kyla bendradarbiavimo poreikis⁷⁸.

⁷¹ Jovaišas, K. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Teisės institutas: 2000. P. 27; taip pat žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. balandžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 29 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. vasario 25 d. nutarimo "Dėl V. Nikitino atleidimo iš generalinio prokuroro pareigų" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1998–04–24, Nr. 39–1044.

⁷² Šinkūnas, H. Valdžių padalijimo principas ir teisminės valdžios vieta valdžių padalijimo sistemoje. *Teisė*, 2003, 49. P. 114.

⁷³ Mesonis, G. Valdžių padalijimo teorija ir jos įgyvendinimo modeliai: kriterijų kokybės problema. *Jurisprudencija*, 2004, 61(53). P. 8.

⁷⁴ *Ibid.* P. 9.

⁷⁵ Šinkūnas, H. *op. cit.*, P. 116.

⁷⁶ Mesonis, G. *op. cit.*, P. 11.

⁷⁷ Šinkūnas, H. *op. cit.*, P. 116.

⁷⁸ Mesonis, G. *op. cit.*, P. 11.

Teisinė valstybė neįsivaizduojama be valdžių padalijimo principo. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pripažinęs valdžių padalijimo principą kaip svarbiausią demokratinės teisinės valstybės valdžios organizacijos ir veiklos principą⁷⁹. Egidijus Jarašiūnas teigiantis, kad valdžių padalijimo principas yra būtinas valstybės elementas svarbus nagrinėjant valstybės valdžios šakų funkcionavimo klausimus, daro išvadą, kad „teisinė valstybė ir valdžių padalijimas – neatskiriami dalykai“⁸⁰.

Doktrinoje minimi du svarbiausi valstybės valdžios šakų veiklos tikslai: „valstybės valdžios paskirtis žmogaus teisių saugos požiūriu yra prieštaringa: ji paslauga žmogaus teisėms ir grėsmė joms. Iš čia – dvi užduotys valdžios organizacijai: tramdyti valstybinę valdžią, kad ji nesavivaliautų asmens atžvilgiu ir kartu ją aktyvinti, kad valdžia veiksmingai talkintų savo piliečiams saugant ir įgyvendinant jų teises“, „[...] todėl kartu su grynai teisinėmis problemomis teisinei valstybei tenka spręsti ir politines – valdžios efektyvaus organizavimo, [...] problemas“⁸¹. Kaip jau minėta aukščiau, Lietuvos Respublikoje valstybės valdymas organizuojamas remiantis pamatiniu valdžių padalijimo principu. Kadangi Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – Seimas) pavesta įstatymų leidžiamoji funkcija, o teismams – teisingumo vykdymo funkcija, tai reiškia, kad teismams taikant Seimo išleistus teisės aktus ir taip įgyvendinant teisingumą, pasireiškia šių dviejų valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų tarpusavio santykis. Šio darbo tyrimui svarbus Seimo ir teismo funkcijų įgyvendinimas pasireiškiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje atsižvelgiant į valdžių padalijimo principo esmę.

Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis nustato, kad teismas, sprenddamas klausimą ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį taip pat administracinių aktų pagrindu įvertina turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą. Seimas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtina kriterijus, į kuriuos teismas atsižvelgia sprenddamas dėl statinio griovimo ar negriovimo:

1) statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastas;

⁷⁹ Birmontienė, T., Jarašiūnas, E., Kūris, E. *et al.* *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. P. 675.

⁸⁰ Jarašiūnas, E. *Valstybės valdžios institucijų santykių problemos konstitucinėje justicijoje*. Daktaro disertacija. Vilnius, 1999. P. 55–56.

⁸¹ Vaišvila, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Litimo, 2000. P. 353.

2) statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmės;

3) galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį;

4) bei administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

Teismo sprendimas priimtas remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalimi daro tiesioginę įtaką asmenų teisėms ir pareigoms, kadangi sprendžiama dėl statinio griovimo ar negriovimo. Teisėkūros būdu pasireiškia aktyvus Seimo vaidmuo nustatant teismui kriterijus, kuriais jis turi vadovautis sprendžiamas dėl statinių likimo. Šioje teisės normoje aktyviai pasireiškia Seimo teisė nustatyti teisinį reguliavimą. Autorė pažymi aktyvią Seimo funkcijų išraišką šioje teisės normoje ir daro prielaidą, kad Seimas galimai įsiterpia į teismo teisingumo vykdymo funkciją, nurodydamas teismui, kuo jis turi vadovautis priimdamas sprendimą byloje.

„Konstitucinis Teismas 1999 m. birželio 3 d. nutarime pažymėjo: jei Konstitucijoje yra konkrečiai valdžios institucijai tiesiogiai nustatyti įgaliojimai, nė viena kita institucija negali iš jos tų įgaliojimų perimti, o institucija, kurios įgaliojimai Konstitucijoje nustatyti, negali jų perduoti ar atsisakyti. Tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu“⁸². Kadangi Seimo funkcija yra kurti ir leisti teisės aktus, o teismui priskirta vykdyti teisingumą ir „teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo“⁸³, autorė kelia klausimą, ar Seimas galėjo nustatyti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje tokio turinio teisinį reguliavimą, atsižvelgiant į valdžių padalijimo principą. Galbūt Seimas pakeitė ir/arba apribojo teismo funkciją vykdyti teisingumą. Juk teismas sprendžiamas bylą vykdo teisingumą, kuris siejamas su teisingo sprendimo priėmimu, ne tik formaliu įstatymo pritaikymu teismui santykiui. Šio darbo tyrimo dalies tikslas – ištirti, ar Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies turinys neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam valdžių padalijimo principui.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta aukščiau, Konstitucija įtvirtina valdžių padalijimo principą. Tai reiškia, kad valstybės valdžią Lietuvoje įgyvendinančios institucijos: Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, teismas, kiekviena iš jų turi jai priskirtus įgaliojimus, kurių negali nei perduoti, nei perimti iš kitos, tačiau vieningas valdymas suponuoja ir jų tarpusavio

⁸² Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas 1999 m. liepos 9 d. „Dėl Lietuvos Respublikos 1998 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 10 straipsnio 4 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimo Nr. 105 „Dėl Lietuvos standartizacijos departamento prie valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos reorganizavimo“ 2 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 30 d. nutarimo Nr. 117 „Dėl Lietuvos zoologijos sodo steigėjo teisių perdavimo“ 2 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. kovo 30 d. nutarimo Nr. 366 „Dėl kai kurių žemės ir miškų ūkio ministerijos funkcijų perdavimo aplinkos apsaugos ministerijai ir miškų ir saugomų teritorijų departamento prie aplinkos apsaugos ministerijos įsteigimo“ 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1999–07–14, Nr. 61–2015.

⁸³ Lietuvos Respublikos konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33–1014. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 3 dalis.

bendradarbiavimą. Seimas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtino teisinį reguliavimą, kuriame pasireiškia aktyvus Seimo vaidmuo nurodant teismui reikšmingus kriterijus, į kuriuos jis turi atsižvelgti sprenddamas bylą. O teismo sprendimas, kuris priimamas remiantis minėta teisės norma, turi tiesioginę įtaką asmenų teisėtiems interesams. Autorė iškelė prielaidą dėl galimo valdžių padalijimo principo pažeidimo, Seimui nustatant kriterijus, į kuriuos atsižvelgdamas teismas priima sprendimą. Siekiant atsakyti į iškeltus klausimus tikslinga analizuoti pozityvistinės teisės požiūriu Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies teisinį reguliavimą.

4.2. Pozityvizmas ir Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis

Teisinio pozityvizmo idėjos yra aktualios dėl tiriamo Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies reglamentavimo, nes teisinio pozityvizmo pagrindinė idėja, kad teisė yra tik tai, kas yra įstatymų leidėjo sankcionuota – pati elgesio taisyklė. Remiantis šiuo požiūriu, vertinant teisę kaip normines elgesio taisykles, o teismui esant teisės taikytoju, teismas sprenddamas bylą turi vadovautis tik Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje nustatytais kriterijais, t. y. apsiriboti tik jų įvertinimu ir mechaniškai priimti sprendimą byloje. Tačiau kyla klausimas, ar toks sprendimas laikytinas teisingu ir tokiu būdu įgyvendinamas teisingumas. Atsakant į klausimą, autorė analizuos pozityvistinės teisės požiūriu minėtos teisės normos taikymą bei Seimo įstatymų leidžiamosios funkcijos įgyvendinimą.

4.2.1. Pozityvistinis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies taikymas

Ginčai dėl teisės sampratos ir bandymai išgryninti teisės sampratą sąlygojo teisės atskyrimą ne tik nuo socialinių mokslų, bet ir realybės⁸⁴. Pozityvizmas ir jo atmainos buvo tas kraštutinis, kuris teisę vertino kaip elgesio taisyklę įtvirtintą teisės akte. Lietuvos nepriklausomybės metais vyravo pozityvizmo modelis visoje teisinėje sistemoje, nuo jos kūrimo iki jos taikymo. Toks modelis griežtai draudė teisėjui vadinti save teisės normų kūrėjo funkciją įgyvendinančiu subjektu. Teisės normos buvo vertinamos kaip vienintelis teisės egzistavimo šaltinis ir pati teisė bei atsakymas į bet kokį klausimą galintį kilti teisėjui, kuris taikys teisės normą⁸⁵.

Filosofinis pozityvizmas padėjo pagrindus XIX a. teisiniam pozityvizmui. Teisiniam pozityvizmui priskiriama daug teisinių sampratų. Labiausiai paplitusios: paliepimų teorija, pozityvizmas ir neopozityvizmas bei normatyvizmas. Visas jas vienija bendras bruožas – teisėjas

⁸⁴ Miežanskienė, R. Teisės ir politikos jurisprudenciniai modeliai ir jų taikymo galimybės. *Jurisprudencija*, 2013, 20(2), P. 433

⁸⁵ Lastauskienė, G. Teismų „interpretacinis žaismas“ ir jo doktrininės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2012, 19(4), P.1348

nėra teisėkūros subjektas, o jei ir pripažįsta teisėjui tam tikrą laisvę aiškinti teisės normas, tai tik labai siaurai⁸⁶.

Paliepiamų teorijos autoriui Johnui Austinui, teisė – politinės valdžios nustatyta taisyklių sistema, o norminės taisyklės yra visuotinės abstrahuotos valstybės nustatytos taisyklės⁸⁷. Įstatymų leidėjas gali bet kada pakeisti įstatymo pagrindu teisėjo suformuotą elgesio taisyklę, todėl teisėjų nustatytos taisyklės vertintinos kaip įstatymų leidėjo netiesioginė valia⁸⁸. H. L. A. Hartas – neopozityvizmo atstovas pabrėžia, kad įstatymas negali būti neaiškus ar būti prieštaringas, o teisėjai negali pakeisti teisės normos prasmės. Jeigu teisės norma neaiški, tai teisėjų veikla vertinama tik kaip įstatymų leidėjo valios vykdytojų, o teisės normos neaiškumas sprendžiamas taip, kaip tai būtų daręs pats įstatymų leidėjas. Gerai žinomas normatyvistas H. Kelzenas, „grynosios teisės“ autorius, iškėlė idėją, kad elgesio taisyklės sukūrimas yra pabaiga teisėkūros, o teismo sprendimas yra tik teisėkūros tęsinys. H. Kelzenui teisėkūra yra bendrųjų teisės normų kūrimas, o teismų kuriama teisė yra individualios teisės normos. Anot jo, teisėkūra ir teisėjų atliekamas teisės taikymas yra neatskiriamos veiklos⁸⁹.

Iš to kas pasakyta aukščiau, pozityvizmo modelis ir jo sampratų įvairovė teisę vertina kaip sankcionuotą valstybės elgesio taisyklę, o teisėjas nėra teisės kūrėjas, todėl teisėjas taikydamas teisę negali vertinti teisės normos turinio. Teisėjai neaiškiai teisės normą gali padaryti konkretesne, bet tik apsiribojant paties teksto lingvistiniu aiškinimu. Aiškinimas negali išeiti už įstatymų leidėjo valios ribų. Taigi, teisėjas yra teisės normos taikytojas, bet ne kūrėjas, o tai kas įstatyme neparasyta, to jame ir būti negali⁹⁰.

Teismas taikydamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį ir „[...] spręsdamas klausimą ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį, taip pat administracinių aktų pagrindu įvertina turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą“. Remiantis aukščiau aptartu pozityvistinės teisės modeliu, teismas, taikydamas šią teisės normą, neturi teisės

⁸⁶ Latvelė, R. Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. *Parlamento studijos*, 2011,10. Internetinė prieiga: [http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10 teise 2.htm](http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10%20teise%20.htm) Prisijungimo laikas: 2014–10–04.

⁸⁷ Bakševičienė, R. Teisės vertinimo suvokimas Lietuvoje: istorinės prieigos, šiandieninė situacija, ateities gairės. *Teisė*, 2004, 50. P. 20.

⁸⁸ Austin, J. *The Province of Jurisprudence determined*. Cambridge University Press, 1995, P. 35–36.

⁸⁹ Latvelė, R. Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. *Parlamento studijos*, 2011,10. Internetinė prieiga: [http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10 teise 2.htm](http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10%20teise%20.htm) Prisijungimo laikas: 2014–10–04.

⁹⁰ Vaišvila, A. Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose. *Jurisprudencija*, 2006, 8. P. 7.

nukrypti nuo įstatymo raidės, jis turi apsiriboti teisės normos tekstu, todėl priimant sprendimą remiasi tik Seimo nustatytais kriterijais ir jokių kitų aplinkybių jis vertinti negali. Teisėjas taikydamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį negali išeiti už šios teisės normos tekstinės išraiškos ir vertinti jos turinį, nes jis nėra teisėkūros subjektas. Taip pat teisės normos konstrukcija „atsižvelgia į“, suponuoja išvadą, kad teismas privalo įvertinti tik įstatymo įvardintus kriterijus.

Vadovaujantis pozityvistinės teisės modeliu ir atsižvelgus į teisės normoje vartojamą sąvoką „atsižvelgia į“, manytina, kad teismas ginčo byloje gali remtis tik išvardintais kriterijais ir jokių kitų bylos faktinių aplinkybių, kurios nepatenka į minėtų kriterijų sąrašą, teismas negali imti domėn, t. y. remiantis kitais nei teisės normoje nurodytais kriterijais priimti sprendimą griauti ar negriauti statinį. Priešingu atveju būtų paneigta įstatymo leidėjo valia.

4.2.2. Tautos valia teisiniame reguliavime

Pozityvistinė teisės samprata akcentuoja suvereno – įstatymų leidžiamosios valią išreikštą įstatymuose. Tikslinga pridurti, kad aktualia tampa J. Loko pozicija, jog valdžios šakos dėl savo įgaliojimų apimties negalinčios būti lygios ir pirmenybę teikė įstatymų leidžiamajai⁹¹. Tokią pat mintį palaikė ir Š. Monteskjė, pabrėždamas teisėkūros funkcijos svarbumą, kuri išimtai priklauso tik Tautos atstovaujamai institucijai⁹².

Konstitucinis Teismas 1998 m. sausio 10 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ konstatavo: „Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatytą valdžios institucijų kompetenciją Lietuvos valstybės valdymo modelis priskirtinas parlamentinės respublikos valdymo formai. Kartu pabrėžtina, kad mūsų valstybės valdymo formai būdingi ir kai kurie vadinamosios mišriosios (pusiau prezidentinės) valdymo formos ypatumai. Tai atsispindi Seimo, valstybės vadovo Respublikos Prezidento, Vyriausybės įgaliojimuose bei jų tarpusavio santykių teisinėje konstrukcijoje. Lietuvos konstitucinėje sistemoje yra įtvirtintas Vyriausybės atsakingumo Seimui principas, lemiantis atitinkamą Vyriausybės sudarymo būdą“⁹³. „Tai reiškia, kad interpretuojant Konstitucijos nuostatas dėl valstybės valdžios institucijų organizacijos ir veiklos, prioritetas teikiamas parlamentinei sistemos funkcionavimo logikai, kartu suprantant Respublikos Prezidentui tenkančių įgaliojimų reikšmingumą ir gerbiant jo konstitucines prerogatyvas“⁹⁴. Taigi, Seimas turi prioritetą teismo ir kitų valdžios šakų atžvilgiu.

⁹¹ Locke, J. *Second Treatise of Government*. Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc. Indianapolis, 1980. P. 69–77.

⁹² Mesonis, G. Valdžių padalijimo teorija ir jos įgyvendinimo modeliai: kriterijų kokybės problema. *Jurisprudencija*, 2004, 61(53). P. 9.

⁹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1998–01–14, Nr. 5–99.

⁹⁴ Jarašiūnas, E. et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Mykolo Romerio universitetas, 2012. P. 321–322.

„[...] Seimo kaip Tautos atstovybės prigimtis lemia ypatingą jo vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje, jo funkcijas bei įgaliojimus būtinus funkcijoms vykdyti“⁹⁵; „[...] leisti įstatymus yra viena svarbiausių Seimo, kaip Tautos atstovybės, funkcijų, jo konstitucinė kompetencija“⁹⁶. Lietuvos valstybę kuria Tauta, suverenitetas priklauso Tautai (Konstitucijos 2 straipsnis). Konstitucijos 4 straipsnyje nustatyta, kad „aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus“⁹⁷. Pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, tik Seimas yra Tautos atstovybė, nes Seimo nariai yra Tautos atstovai⁹⁸.

Valstybės valdžią priskirti Tautos atstovybei galima remiantis tuo, kad valstybės valdžios šaka veikia kolegialiu principu ir ją sudaro Tautos atstovai. Sprendimai joje priimami po diskusijų, balsų dauguma. Seimo nariai atstovaudami Tautai kolegialiai leidžia įstatymus, t. y. įstatymuose atsispindi visos Tautos valia. Kadangi Konstitucija įtvirtina laisvą Seimo nario mandatą, kuris reiškia, kad jis yra nesaistomas teritorinės bendruomenės, piliečių grupės, kokios nors organizacijos ar politinės partijos taip pat nepaisant to, pagal kokią rinkimų sistemą jis yra išrinktas, Seimo narys yra visos Tautos atstovas. Seimo narys savo veikloje vadovaujasi Konstitucija, savo sąžine bei valstybės interesais. Kadangi Seimą sudaro visos Tautos atstovai, kurių veikla grindžiama laisvo mandato principu, tai priimtuose įstatymuose atsispindi įvairių interesų grupių pasiektas kompromisas. Per Seimą, jame vykstančias įvairių interesų grupių ar nuomonių diskusijas yra priimami kolegialiai visiems priimtini kompromisiniai įstatymai, kurie atsispindi visos Tautos valią⁹⁹.

Taigi, priimant teisės aktą įstatymų leidėjas įvertina įvairių socialinių grupių interesus dėl kurių siekiama priimti teisės aktą, tada atsižvelgia į priešingus socialinius interesus, bendradarbiauja su įvairiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, įvairiomis viešąją nuomonę tiriančiomis institucijomis ir visų šių aplinkybių kontekste, numatant galimus ir esamus padarinius teisiniam reguliavimui ir susiklostantiems teisiniams santykiams, priima teisinę elgesio taisyklę, kuri vertinama kaip tobula teisės norma reguliuoti teisinius santykius¹⁰⁰. Teismas, kuris yra

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2010–10–30, Nr. 128–6545.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. Birželio 3 d. nutarimu Nr. X–1569 „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintos valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 118–5564.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekreto Nr. 40 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai“ // *Valstybės žinios*, 2003–12–31, Nr. 124–5643.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Sinkevičius, V. *Parlamento teisės studijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. P. 122–124.

¹⁰⁰ Šlapkauskas, V. Teisės socialinio veikimo modeliavimas ir jo ribos: sociologinis požiūris. *Jurisprudencija*, 2004, 51(43). P. 12

formuojamas ne tiesiogiai Tautos, o remiantis profesiniu pagrindu¹⁰¹, kuris niekam neatstovauja ir nėra atskaitingas nei Seimui, nei vykdomajai valdžiai, „stokoja demokratinio legitimumo“¹⁰². Todėl teismai turi vykdyti Konstitucijoje priskirtą funkciją – vykdyti teisingumą, taikyti Seimo nustatytas elgesio taisykles, o ne jas kurti per jiems suteiktą teisę sukonkretinti (aiškinti) teisės normas sprendžiant bylas.

Š. Monteskjė ir kiti valdžių padalijimo teorijos atstovai palaiko poziciją, kad teisėjo kūrybiškas (turiningas) įstatymo vertinimas negalimas, nes jis turi vadovautis įstatymų leidėjo nustatyta teise¹⁰³. Viskas priklauso nuo įstatymo turinio, t. y. nuo įstatymų leidėjo valios¹⁰⁴. Valentinas Mikelėnas teigia, kad nepaisant skelbiamo teisėjų nepriklausomumo, nes teisėjai nėra saistomi jokių politinių įsipareigojimų ir dėl to gali pateikti nešališką teisės normos aiškinimą, teisėjų nepriklausomumą jis vertina kaip fikciją. Teisėjas priima sprendimus realiame sociume, jis taip pat įtakojamas aplinkos, visuomenėje vyraujančių vertybių, visuomenei pateikiamos informacijos ir kitų faktorių, kurie formuoja teisėjo asmeninę nuomonę, vertybes ir teisingumo suvokimą. Visa tai turi įtakos teisėjui aiškinant teisę¹⁰⁵. Tuo remiantis yra pagrįsta manyti, kad Tautos atstovų – Seimo, priimti teisės aktai atspindi visos Tautos valią, todėl vertinami kaip teisingi ir tinkami taikyti galimai kiliančioms teisinėms situacijoms. Todėl teismui, kaip stokojančiam demokratinio legitimumo bei įtakojamam visuomenėje vyraujančių vertybių, nėra pagrindo suteikti teisę, taikant šiuo atveju Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį, išeiti už įstatymo ribų ir vertinti teisės normos turinį.

Įvertinus pozityvistinės teisės sampratos modelio idėjas, kad teisė yra pati teisės norma bei tai, kad Seimas – visos Tautos atstovaujamoji institucija, teisėkūros būdu netiesiogiai išreiškianti visos Tautos valią teisės normoje, darytina išvada, kad teisės norma tinkamai sureguliuoja visus teisinius santykius. Todėl įstatymuose negali būti nieko daugiau nei tik tai, kas juose parašyta. Remiantis tuo kas išdėstyta, autorė mano, kad tai būtų pakankamas pagrindas teismui taikant Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį vadovautis tik įstatymo normoje nurodytais kriterijais.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, 1993–2009*. Vilnius, 2010. P. 58.

¹⁰² Kūris, E. Teismo precedentas kaip teisės šaltinis Lietuvoje: oficiali konstitucinė doktrina, teisinio mąstymo stereotipai ir kontrargumentai. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116). P. 136.

¹⁰³ Šinkūnas, H. Valdžių padalijimo principas ir teisminės valdžios vieta valdžių padalijimo sistemoje. *Teisė*, 2003, 49. P. 115

¹⁰⁴ Vaišvila, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 299–302.

¹⁰⁵ Mikelėnas, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116). P. 87.

4.2.3. Teisinio reguliavimo netobulumas

Kaip minėta, Seimas įstatymuose išreiškia visos Tautos valios kompromisą ir būdamas visos Tautos atstovu sukuria visiems galimiems teisiniams santykiams tinkamą ir pritaikomą teisės normą. Tuo tarpu teismai, kurie pagal pozityvistinę teisės sampratą yra tik įstatymo taikytojai ir dėl to negalintys išeiti už įstatymų leidėjo valios ribų, turi spręsti bylas remiantis vieninteliu teisės šaltiniu – įstatymu. Tačiau susiduriama su problema, kad vis tik įstatymų leidėjas negali įvertinti visų galimai kilsiančių teisinių ginčų ir jiems išspręsti, įtvirtinti visas tam ginčui reikšmingas aplinkybes (kaip nagrinėjamu atveju kriterijus į kuriuos teismas turi atsižvelgti sprenddamas dėl statinio (jo dalies) griovimo ar negriovimo).

Netobulų įstatymų pavyzdį galime rasti 2013 m. kovo 18 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje: „[...] žemės sklypas negali būti formuojamas, kol jame yra savavališkai pastatytas statinys. Taigi nagrinėjamoje byloje susiklostė situacija, kai atsakovei savavališkai pastatytą pastatą atsisakoma įteisinti dėl to, kad ji nėra įgijusi teisių į žemę, ant kurios stovi pastatas, o žemės sklypą atsisakoma formuoti, nes jame yra be statybos leidimo pastatytas namas. Teisėjų kolegija pažymi, kad neleistina tokia situacija, jog atskirų teisių įgyvendinimas tarpusavyje būtų susijęs taip, kad neįgyvendinus vienos teisės – negalimas kitos teisės realizavimas, o tos antrosios teisės nebūtų galima realizuoti, kol neįgyvendinta pirmoji. Teisėjų kolegija pažymi, kad negali būti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį atskirų teisių įgyvendinimas būtų susijęs taip, jog neįgyvendinus vienos teisės negalimas kitos teisės įgyvendinimas ir atvirkščiai. Kolegija, atsižvelgdama į tai, kad pagal Statybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalį statytojo teisė gali būti įgyvendinama tik tuo atveju, kai statytojas žemės sklypą, kuriame statomas statinys, valdo nuosavybės teise arba valdo ir naudoja kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais, sprendžia, kad ir šiuo atveju pirmiausia turėtų būti nagrinėjama galimybė suteikti atsakovei žemės sklypo valdymo ir naudojimo teises“¹⁰⁶. Šioje byloje teismas atsižvelgdamas į teisinį reguliavimą, kuris realiai užkerta asmeniui galimybę įgyvendinti teisėtus interesus, nustato, kad toks teisinis reguliavimas yra negalimas. Priešingu atveju, teismui remiantis tik įstatymo raide, būtų užkirsta galimybė asmeniui įgyvendinti įstatymo jam suteiktas teises ir šioje byloje nebūtų pasiektas teisingumas. Sprendimas atitiktų įstatymo raidę, bet sprendimas nebūtų teisingas. Remiantis oficialia Konstitucinio Teismo doktrina, „[...] konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas; konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet, svarbiausia, tokius teismo sprendimus [...], kurie savo

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2013.

turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (*inter alia* Konstitucinio teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2012 m. gruodžio 19 d. nutarimai)¹⁰⁷.

Pateiktoje bylos ištraukoje taikytas Seimo įtvirtintas teisinis reguliavimas yra akivaizdus netobulų įstatymų pavyzdys. Taigi, taikant Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį ir remiantis pozityvistinės teisės sampratos principine nuostata, kad teisėjai yra teisės taikytojai besivadovaujantys įstatymo raide, manytina, kad teisingumui įvykdyti būtų pakankama teismui atsižvelgti tik į nurodytus kriterijus. Tuo remiantis, teismo sprendimas būtų teisingas įvertinus tik šiuos kriterijus: statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį taip pat administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

Tai, kad Seimas išleidžia kompromisinius ir visaapimančius abstrahuotus įstatymus kaip tinkamus visoms galimai kilsiančioms situacijoms yra nepakankamas pagrindas vadovautis pozityvistine teisės samprata siekiant teisingo sprendimo byloje. Manytina, kad įstatymai negali tinkamai sureguliuoti visų galimai kilsiančių teisinių situacijų. Netobulų įstatymų taikymas ir teismo bandymas veikti pagal įstatymą bei priimti teisingą sprendimą, suponuoja išvadą, kad pozityvistinės teisės samprata yra nepakankama įvykdyti ne formalų teisingumą. Ši teisės samprata apriboja teismo galimybę priimti teisingą ir tinkamą sprendimą, kadangi įpareigoja vadovautis tik tuo, kas parašyta teisės normos tekste, kuri ne visada bus tinkamas reguliatorius ginčui išspręsti.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2013 m. liepos 3 d. sprendimas „Dėl Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimo nuostatų, susijusių su teisėjų teise susipažinti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, išaiškinimo“ // *Valstybės žinios*. 2013–07–05, Nr. 72–3595.

5. KŪRYBIŠKAS (TURININGAS) TEISĖS NORMOS TAIKYMAS

Konstitucinis Teismas viename iš nutarimų konstatuoja: „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, [...] kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei [...]“¹⁰⁸. Tačiau Konstitucinis Teismas nėra pasisakęs kokia yra Lietuvos teisės samprata, t. y. kas yra teisė Lietuvoje. Taigi siekiant išsiaiškinti, ar teismai taikydami Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį neperžengia teisingumo vykdymo funkcijos, svarbu nustatyti, kokia yra teisės samprata Lietuvoje. Nustačius teisės sampratą, autorė analizuos Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies taikymą, atsižvelgdama į teisės sampratą ir valdžių padalijimo principą.

5.1. Teisės samprata ir teisingumo vykdymas

Konstitucijos 1 straipsnis nustato, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika. Ernestas Spruogis daktaro disertacijoje „Šiuolaikinės demokratinės valstybės ir socialinė paskirtis ir funkcijos“ griežtai teigia, kad „teisės viešpatavimo principas yra būdingas demokratinėms ir (ne arba!) liberalioms visuomenėms ir šia prasme jis yra priešingas tam principui, kuriuo remiasi vadinamoji „totalitarinė teisėtumo valstybė – Rechtsstaat“¹⁰⁹. Teisės viešpatavime įprasminamos demokratinės ir liberalios vertybės. Jei teisės viešpatavimo principas jų neatspindėtų, tokiu atveju galėtume spręsti tik apie teisėtumo principą valstybės valdžios organizavime ir jo įgyvendinime. Kaip žinoma, teisėtumo principas yra vienas ryškiausių požymių, rodantis pozityvistinės teisės sampratos vyravimą valstybėje¹¹⁰. Taigi, remiantis pozityvistinės teisės sampratos prasme, teisės taikymas būtų tik įstatymo raidės mechaniskas pritaikymas ir teisėjams suteikta diskrecija tampa nominali, kadangi nėra suteikiama galimybė vertinti teisės normą ir joje įprasminamas vertybes. Todėl teisėjas taikydamas teisės normą apsiriboja tik įstatymo lingvistiniu – loginiu aiškinimu ir jos sukonkretinimu. Tuo remiantis, teisėtumas reikštų ir teisingumą.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2002–09–25, Nr. 93–4000.

¹⁰⁹ Spruogis, E. *Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. P. 30.

¹¹⁰ *Ibid.* P. 30–31.

Tačiau Lietuvos valstybė yra demokratinė, o su ja neatsiejamai susijęs teisės viešpatavimas reiškia, kad Lietuvoje teisę reikia suprasti kaip teisės normas, kuriose įtvirtintos valstybės saugomos vertybės. Vadinasi, svarbus yra ne tik pats teisės normos tekstas (kaip būtų pozityvistams), bet ir pačios teisės normos saugoma vertybė. Teismui, taikančiam teisės normą, kyla konstitucinė pareiga aiškinti ne tik teisės normos tekstinę išraišką, kad ji taptų konkretesnė, bet ir įžvelgti tos teisinės normos saugomą gėrį. Neapsiribojant tik teisės normos teksto aiškinimu, atskleidžiant teisinės taisyklės tikslą ir saugomą gėrį, teismas, kūrybiškai (turiningai) aiškindamas įstatymą, realiai įgyvendina jam priskirtą teisingumo vykdymo funkciją.

Minėtą požiūrį plėtojo ir A. V. Daisi (Dicey), kuris valstybę vadino teisine, kurioje pozityvioji teisė neprieštarauja prigimtinai. Būtent prigimtinių teisės yra įstatymų leidėją varžantis veiksnys. Visa teisės sistema paremta pilietine (socialine) teisės samprata, kuri kildina teisę iš visuomenės, netaptina jos su įstatymu, nes įstatymas, tai teisės išraiškos materialinė forma¹¹¹. Nepozityvistinė (socialinė, vertybinė) teisės samprata yra išvedama iš teisinės valstybės principo, kuris yra neatskiriama demokratinės valstybės dalis. Tai yra teorinis pagrindas Lietuvoje teisę suvokti kaip teisės saugomą gėrį, išreikštą teisinėje formoje – teisės normoje.

Kadangi Lietuva priklauso kontinentinei teisės tradicijai, tai svarbu paminėti, kad ji teisės aktą pripažįsta pagrindiniu teisės šaltiniu. Ši teisės tradicija pasižymi griežta teisės šaltinių hierarchija. Kontinentinės teisės tradicijoje, teisės šaltiniai yra suskirstyti į pirminius ir antrinius. Prie pirminių teisės šaltinių priskiriami bendrieji teisės principai, tokie kaip teisingumas, lygiateisiškumas, teisėtumas, sąžiningumas, protingumas ir kt. Principai – esminės teisinės idėjos, vertybės, kurios orientuoja, kaip teisės normų pagrindu turi būti sureguliuoti teisiniai santykiai¹¹². Įvertinus tai, kad teismai sprendžia bylas vadovaudamiesi civilinio proceso teisės šaltiniais ir remiantis kontinentinės teisės tradicija, pripažįstančia teisės principus tiesioginiais (pirminiais) teisės šaltiniais, manytina, kad teisėjas turi pareigą vadovautis teisės principais.

Autorė nurodo ir norminį pagrindą, kuris leidžia manyti, kad teisė Lietuvoje nėra tapatinama tik su įstatymo formalia išraiška. Teismą vadovautis teise įpareigoja įstatymų leidėjo reikalavimas, įtvirtintas Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) 1.8 straipsnio 2 dalyje: jeigu nėra panašius santykius reglamentuojančių civilinių įstatymų, taikomi bendrieji teisės principai (teisės analogija), ir 1.5 straipsnio 4 dalyje: „teismas, aiškindamas įstatymus ir juos taikydamas, privalo vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais“¹¹³. Tai savitas pagrindas teigti, kad teisinėje valstybėje, kurioje įstatymas yra priemonė

¹¹¹ Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Justitia: Vilnius, 2014. P. 495.

¹¹² Driukas, A., Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 94–95.

¹¹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36–1340.

garantuojanti apsaugą valstybės saugomam gėriui, kad teisė nėra tapatinama su įstatymu. Teismo įpareigojimas, taikant įstatymą ir esant teisės spragai, vadovautis teisės principais reiškia teismui suteikiamą teisę aiškinti teisę ir vertinti teisės normos turinį pasitelkus teisės principus. Yra mokslininkų teigiančių, kad teismas yra teisėkūros subjektas, nes turi teisę aiškinti teisės aktą.

Apibendrinus, Lietuvos demokratinės valstybės principas ir teisinės valstybės principo pripažinimas, leidžia teisę suprasti kaip valstybės saugomą vertybę įtvirtintą teisės normoje. Lietuvos teisės sistemos priskyrimas kontinentinei teisės tradicijai bei Civilinio proceso kodekso teisinis reguliavimas, įpareigojantis teismą vadovautis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais taip pat įveikiant teisės spragas taikyti bendruosius teisės principus, leidžia teigti, kad tai yra norminis pagrindas išvadai, kad teismas negali teisės sutapatinti su tekstine teisės normos išraiška. Aptartos teorinės ir norminės prielaidos teisės sampratai nustatyti, suponuoja išvadą, kad teisė Lietuvoje yra teisės normos išreiškiančios vertybė. Dėl šios priežasties, teismui taikant teisę reikia vadovautis ne tik teisės normos tekstu, bet ir atsižvelgti į teisingumo, sąžiningumo, protingumo bei kitus teisės principus tam, kad būtų įgyvendintas teisingumas.

5.2. Kūrybiškas (turiningas) teisės normos aiškinimas

Teisine valstybe laikoma ta, kurios įstatymai varžo pačią valstybę. Georgo Jelineko manymu, teisinė valstybė yra ta, kurią saisto jos pačios teisė ir visos valstybės valdžios šakos paklūsta įstatymui¹¹⁴. Pozityvistinės teisės sampratos teisinė valstybė, kurią varžo jos pačios išleisti teisės aktai, pasirodė vis tik nepakankama riboti valdžios savivalę. Esant reikalui įstatymų leidžiamoji valdžia galėjo pakeisti teisinį reguliavimą jai palankia kryptimi. Todėl pozityvistinės teisės sampratos teisinė valstybė ilgainiui evoliucionavo į „teisingumo valstybę“, o dar vėliau – į socialinę valstybę¹¹⁵. Pastarosios teisinės valstybės požymis yra valdžių padalijimo principas, t. y. valdžios padalintos į tris šakas, kad nebūtų sutelkta vienoje institucijoje ar interesų grupės rankose¹¹⁶. Šių dienų teisinių socialinių valstybių įstatymuose yra siekiama maksimaliai suderinti visų interesų grupių tikslus, nes socialinė demokratinė valstybė teisę kildina iš visuomenės. Jeigu įstatymas vis dėlto neatspindi visuomenės kompromiso, tai valstybė nustato priemones, kurios padeda pakeisti ar panaikinti tokį įstatymą. Viena iš tokių priemonių – teismų precedentų pripažinimas. Tai yra teismo teisė aiškinti įstatymą ir vertinti jo turinį įgyvendinant teisingumą.

Socialinės valstybės teisės sampratai, pozityvistinės teisės modelio nepakankamumas, įveikiamas kūrybišku (turiningu) požiūriu į teisę. Nustačius, kad teisė Lietuvoje nėra tapatinama su įstatymo tekstine išraiška bei tai, kad teismas įpareigotas taikant teisės normą remtis teisės

¹¹⁴ Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Justitia: Vilnius, 2014. P. 489–490.

¹¹⁵ *Ibid.* P. 493.

¹¹⁶ *Ibid.* P. 496.

principais, tikslinga analizuoti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo taikymą atsižvelgiant į Lietuvos teisės sampratą.

Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies turinys, kuriame nurodoma, kad teismas turi atsižvelgti, nurodo saugotinas vertybes, t. y. aplinką, visuomenės interesus ir buvusią padėtį iki statybų taip pat administracinių aktų pagrindu turėtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą. Valstybė, vadovaudamasi vertybes įprasminančia teise, garantuoja teisės viešpatavimą, kartu įgyvendindama socialinę paskirtį, t. y. suderina įvairius visuomenės interesus, saugo visuomenės darną ir asmens teisėtus interesus¹¹⁷. Teismai užtikrina teisės ir teisingumo viešpatavimą valstybėje, taikant ir aiškinant teisės normas. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje, remiantis Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalimi, yra išaiškinta, kad teisminės valdžios pagrindinė funkcija yra teisingumo vykdymas¹¹⁸. Tai yra išimtinė teisminės valdžios kompetencija¹¹⁹.

Bendrosios teisės tradicijos valstybėse – plačiai pripažįstamas teisinis precedentas. Yra teigiamai vertinamas teisėjo nukrypimas nuo teisės akto teksto arba net pačios elgesio taisyklės sukūrimas. Priešingas požiūris yra kontinentinės teisės tradicijos valstybėse. Dėl to, kad Lietuva priklauso kontinentinei teisės tradicijai yra nedrąsiai kritikuojama teisė teisėjui aiškinti teisę, manant, kad tokiu būdu yra bandoma perimti Seimo vykdomą įstatymų leidejo funkciją¹²⁰. Išanalizavus mokslines teises publikacijas, kuriose analizuojamas teismo ir Seimo santykis teisėkūros srityje, pastebima tendencija kritikuoti teismo vykdomą teisės normų aiškinimą, kuris galimai peržengia teisės normos aiškinimo ribas. Toks teismo kompetencijos viršijimas dar įvardijamas, kaip „kontrabandinė teisėkūros rūšis“¹²¹ taip pat ir valdžių padalijimo principo pažeidimo praktinis pagrindas. Tačiau niekas nekelia idėjos dėl galimo Seimo įgaliojimų ribų

¹¹⁷ Spruogis, E. *Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. P. 34.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2006–11–30, Nr. 130–4910; Taip pat žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (2002 m. vasario 28 d. redakcija) 153 straipsnio 2 dalies, 319 straipsnio 3 dalies, 352 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2012–12–08, Nr. 142–7341.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14,25(1), 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69(1) ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1999–12–24, Nr. 109–3192; Taip pat žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 4 straipsnio (2003 m. balandžio 3 d. redakcija) 1 dalies 1, 2, 3 ir 5 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. IX–1868 „Dėl Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimų grėsmių Lietuvos nacionaliniam saugumui išvados“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 3 bei 8 straipsniams (2003 m. balandžio 3 d. redakcija)“ // *Valstybės žinios*. 2004–05–18, Nr. 81–2903; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–04–09, Nr. 42–1985.

¹²⁰ Lastauskienė. G. Teismų „interpretacinis žaismas“ ir jo doktrininės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2012, 19(4). P. 1345–1346.

¹²¹ Vaišvila, A. Teisės aiškinimas kaip teisės atpažinimas tekstuose. *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 7–17.

peržengimo kuriant teisės normas. Atsižvelgiant į tai, autorė analizuos Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Teismo atliekamo aiškinimo tikslas yra nustatyti teisės normos reikalavimus, o juos nustačius, pritaikyti teismiam santykiui. Norminis tekstas yra objektyvus pagrindas aiškinti teisę¹²². Teisės normos aiškinimą reikia pradėti nuo formalaus teksto analizavimo, t. y. nustatyti: 1) taikymo sąlygas; 2) elgesio taisyklę; 3) ir elgesio modelio pobūdį (įpareigoja ar leidžia)¹²³.

Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teismas, sprenddamas klausimą, ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį taip pat įvertina administracinių aktų pagrindu turėtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

Analizuojamos teisės normos adresatas yra teismas. Elgesio taisyklė ir sąlygos jai veikti, tai – aplinkybės, kurioms egzistuojant gali būti taikoma analizuojama teisės norma. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis gali būti taikoma tuo atveju, jei yra sprendžiama, ar griauti, ar negriauti statinį. Teismui suteikiama diskrecijos laisvė priimti alternatyvų sprendimą, t. y. įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį arba leisti jo nenugriauti. Statybos įstatymo 28¹ str. 2 d. nuostatos patvirtina, kad kai teismas savo sprendimu pripažįsta SLD negaliojančiu, jis savo sprendimu priima vieną iš šio straipsnio dalyje nustatytų sprendimų, kurių sąrašas, būtent – sąrašas, pareiškėjui galimų palankių teismo sprendimų yra baigtinis. Šios normos turinys leidžia daryti išvadą, kad teismas sprendžia klausimą dėl vieno iš minėtų statybos pagal neteisėtai išduotą SLD padarinių šalinimo ne tik esant šalies prašymui, bet ir *ex officio*, nes teismo pareiga priimti sprendimą atsiranda ne vien dėl šalies reikiamo reikalavimo, bet ir dėl minėto įstatymo reglamentavimo, įpareigojančio teismą taikyti vieną iš neteisėtai išduoto statybą leidžiančio dokumento padarinių šalinimo būdų¹²⁴. Teismas turi diskrecijos laisvę priimti vieną iš Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje nustatytų sprendimų dėl padarinių šalinimo kartu ir pareigą pritaikyti šios teisės normos reguliavimą. Priimant sprendimą, teismas atsižvelgia į Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. nurodytus kriterijus.

Remiantis loginiu lingvistiniu aiškinimo metodu, kuris yra pagrindas analizuojant tekstinę elgesio taisyklę, analizuojama sąvokos „atsižvelgia“ reikšmė. L. Vitgenšteino nuomone, kalbos taisyklės nustato gramatiką. Tai reiškia, kad aiškinant tekstą reikia remtis lingvistiniu

¹²² Vaišvila, A. Teisės aiškinimas kaip teisės atpažinimas tekstuose. *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 9.

¹²³ Lastauskienė, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 64.

¹²⁴ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. lapkričio 8 d. administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²–151/2012.

aiškinimo metodu, kuris paremtas kalbos taisyklėmis. Vienos iš kalbos taisyklių reikalavimas – esant neaiškiai žodžio reikšmei, pasitelkiami bendrinės kalbos ar profesinės kalbos žodynai, t. y. teismas vadovaujasi visuotinai pripažinta žodžio reikšme, o ne kuria naują tos sąvokos prasmę¹²⁵. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas „atsižvelgti“ aiškina, kaip paisymą reikalavimų¹²⁶. „Paisyti“ reiškia kreipti dėmesį, reaguoti¹²⁷. Taip pat sąvoka „atsižvelgimas“ aiškinama, kaip „be atsižvelgimo, nieko nepaisymas“¹²⁸. Minėtų sąvokų sisteminis įvertinimas, pagrįstai leidžia daryti išvadą apie imperatyvaus pobūdžio elgesio modelio įtvirtinimą Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje. Tai reiškia, kad teismas turi paisyti reikalavimų nustatytą elgesio taisyklėje, nes nereaguojant (ignoruojuant) į (po sąvokos „atsižvelgia į“) išdėstytus vertinimo kriterijus būtų nepaisoma įstatymų leidėjo valia. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, analizuojamoje Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje, nustatė kriterijus į kuriuos teismas privalo atsižvelgti.

Seimas įtvirtino teisės normoje šiuos kriterijus: statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastas, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmės ir galimybių atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį taip pat administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumas. Iš loginės sakinio konstrukcijos ir joje pavartotų sąvokų jungimo būdų, galima manyti, kad teismas turi „pasverti“, t. y. įvertinti reikšmingumą vienos iš aplinkybių viena kitos atžvilgiu: statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltus padarinius aplinkai lyginant su poveikiu visuomenės interesams; statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes lyginant su galimybe atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį; taip pat įvertinti administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą. Seimas, teisės normoje išvardindamas vertinimo kriterijus (aplinkybes), jos konstrukcijai pasirinkdamas tokius junginius kaip „ir“, „taip pat“ nurodo, kad „pasvėrus“ kriterijus vienas kito atžvilgiu, jie visi vertinami kaip vienodai reikšmingi. Minėti kriterijai yra lygiaverčiai vienas kitam, priimant galutinį sprendimą dėl statinio likimo. Autorė pažymi, kad kriterijų sąrašas yra baigtinis.

Remiantis loginiu lingvistiniu Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies normos teksto aiškinimu, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas imperatyvaus pobūdžio elgesio taisykle įpareigoja teismą, sprendžiantį dėl statinio griovimo arba negriovimo, priimti sprendimą įvertinus tik įstatyme išvardintų kriterijų baigtinį sąrašą. Teismas turi vertinti tik statybos pagal neteisėtai

¹²⁵ Mikelėnas, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116). P. 84.

¹²⁶ Keinys, S. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. 2012. P. 58.

¹²⁷ Lietuvių kalbos žodynas. Lietuvių kalbos institutas. Internetinė prieiga: <http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp> Prisijungimo laikas: 2014–10–08.

¹²⁸ *Ibid.*

išduotą SLD sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotą SLD buvusią padėtį taip pat administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

Autorė pažymi įtvirtintą baigtinį aplinkybių sąrašą, kuris reiškia, kad teismas negali ginčo bylos sprendimo pagrįsti kitomis, kokiomis nors, teismo nuomone, reikšmingomis aplinkybėmis, išskyrus aplinkybėmis, kurios išvardintos analizuojamoje teisės normoje. Tokiu atveju svarstyti, ar Seimas kaip įstatymų leidybos funkciją įgyvendinantis subjektas, tokiu teisiniu reguliavimu neapriboja (nesuvaržo) teismo tiesioginės funkcijos vykdyti teisingumą. Primenant tai, kad Lietuvoje teismai vykdo teisingumą, o teisingumo vykdymas reiškia teisės taikymą teismui sprendžiant bylą. Teisės taikymas Lietuvoje šiomis dienomis yra tapatinamas su įstatymo ir jame įtvirtintos vertybės (principo) tarpusavio koegzistavimo atpažinimu. O teisinio reikalavimo atpažinimas yra ne kas kita, kaip teisės normos aiškinimas ir jos pritaikymas konkretiems teisiniams santykiams. Diskutuotina, ar teisėkūros subjektas, apribodamas baigtiniu vertinimo kriterijų sąrašu teisingumą vykdančią valstybės valdžią, galimai nepažeidė valdžių padalijimo principo, kuris yra pagrindas organizuojant valstybės valdymo mechanizmą.

5.3. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies taikymas

Svarbu įvertinti, kaip teismai taiko Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį atsižvelgiant į pozityvistinės teisės sampratos požiūrį į teisėją ir tikslą įgyvendinti teisingumą.

Kūrybiškam (turiningam) teisės aiškinimui būdinga teisėjo galimybė aiškinti teisės normą peržengus jos tekstinę išraišką, o normos turinį paaiškinti vadovaujantis tuo, kas yra už teisės normos tekstinės išraiškos¹²⁹. Kūrybiško (turiningo) teisinio aiškinimo pagalba teisėjas išsiaiškina ne kokia įstatymų leidėjo valia buvo priimant teisės normą, bet kokia jo valia būtų toje teisės normoje, tuo metu sprendžiant ginčą ir taikant teisės normą, jei Seimas žinotų apie visas bylos aplinkybes¹³⁰.

Remiantis Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 3 punktu, statybos pagal neteisėtai išduotą SLD įteisinimas galimas, tik tokiu atveju, [...] jeigu toks statinio perstatymas ar pertvarkymas yra galimas pagal galiojančius detaliuosius planus ar žemės valdos projektus (jeigu jie privalomi), taip pat bendruosius planus ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ir tokia

129 Latvelė, R. Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. *Parlamento studijos*, 2011,10. Internetinė prieiga: http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10_teise_2.htm Prisijungimo laikas: 2014–10–04.

¹³⁰ Lastauskienė, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 63–70.

statyba neprieštaruja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams. Tikslinga analizuoti teisminę praktiką, kurioje buvo nustatyta, kad statyba yra galima toje teritorijoje, nes tokiu atveju teismas turi pareigą spręsti klausimą dėl statinio griovimo ar negriovimo ir įvertinti analizuojamos Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies nurodytus kriterijus.

2010 m. liepos 2 d. priimtas Statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuju skirsniu ir 1 priedu įstatymas, kuris įsigaliojo 2010 m. spalio 1 d. (išskyrus įstatyme nurodytas jo dalis). Ankstesnės Statybos įstatymo redakcijos 28 straipsnis reglamentavo savavališkos statybos padarinių šalinimą, kuris apėmė ir tuos statybos atvejus, kai teismas panaikino SLD. Minėtos įstatymo redakcijos 28 straipsnio 8 dalis nustatė identiškus vertinimo kriterijus, kaip ir dabar galiojanti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis. Analizuojant teismų praktiką pastebėta, kad teisminės praktikos dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo, kurioje teismai analizuotų Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį, pavyko rasti tik mažą dalį. Tokia situacija suprantama dėl tos priežasties, kad tai yra naujas Statybos įstatymo institutas, įsigaliojęs tik nuo šių metų sausio pirmos dienos. Dėl šios priežasties ir dėl to, kad ankstesnės redakcijos Statybos įstatymo 28 straipsnio 8 dalis nustatė tokius pačius vertinimo kriterijus dėl statinių griovimo ar negriovimo, analizuojama teismų praktika, kurioje buvo pasisakyta būtent dėl vertinimo kriterijų sprendžiant dėl statinio likimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, kurio pareiga formuoti vieningą teismų praktiką, 2013 m. kovo 18 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos prieš M. R., pateikia tokį išaiškinimą: kadangi ginčo teritorijoje statyba yra leistina, teismas turi spręsti dėl statinio griovimo ar negriovimo, „[...] ir turi būti vertinamos Statybos įstatymo 28 straipsnio 8 dalyje išdėstytos bei kitos reikšmingos aplinkybės (šioje byloje tokios aplinkybės galėtų būti, pavyzdžiui, tai, kad ginčo pastatas pastatytas seniai – 1953 m., šalia kitų gyvenamosios paskirties pastatų, ilgą laiką buvo naudojamas ir nesukėlė veiksmingos valdžios institucijų reakcijos)“¹³¹. Šioje byloje teismas perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, kadangi apeliacinis teismas patvirtino pirmosios instancijos sprendimą, kuriame buvo nuspręsta įpareigoti pašalinti savavališkos statybos padarinius, nors statinio griovimas yra kraštutinė priemonė, kadangi nagrinėjamoje byloje statyba ginčo teritorijoje yra galima. LAT šioje byloje aiškina Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. nustatytų kriterijų taikymą (tik šiuo atveju dėl savavališkos statybos – aut. pastaba). Nurodo, kad teismas

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2013.

priimdamas sprendimą turi vertinti ne tik 28 str. 8 d. (analogiškai 28¹ straipsnio 3 dalyje – aut. pastaba) nurodytą baigtinį sąrašą kriterijų, bet ir kitas reikšmingas aplinkybes. Iš šios bylos konstatuojamosios dalies išaiškinimų yra akivaizdu, kad teismas teisės normos interpretavimu formuoja naują elgesio taisyklę, t. y. nurodo, kad turi būti vertinamos ir kitos reikšmingos bylos aplinkybės ir pateikia vieną iš jų kaip pavyzdį pirmosios instancijos teismui, kuris iš naujo nagrinės tarp šalių kilusį ginčą. Autorė pažymi, kad teismas ignoruoja įstatymų leidėjo valią vadovautis baigtiniu kriterijų sąrašu nusprenddamas, kad privalu atsižvelgti ir į kitas, teismo nuomone, svarbias bylai aplinkybes. Ši byla patvirtina, kad Lietuvos teismai, taikydami ir aiškindami teisės normą neapsiriboja įstatymo raide, o taiko kūrybišką (turiningą) teisės aiškinimą. Toks griežtos Statybos įstatymo 28 str. 8 d. (analogiškai Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. – aut. pastaba) turinio kūrybiškas (turiningas) aiškinimas sukuria naują elgesio taisyklę.

2009 m. birželio 15 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje¹³² pažymėta, kad LR CK 4.103 straipsnyje nustatytą neteisėtos statybos teisinių pasekmių taikymą lemia ne tik pažeidimo padarymo faktas, bet ir aplinkybės, kurios turi reikšmės taikant atitinkamą sankciją. Kurią iš įstatymo nurodytų sankcijų taikyti, sprendžia teismas kiekvienu konkrečiu atveju, priklausomai nuo aplinkybių, kurioms esant padarytas teisės pažeidimas, taip pat pažeidimo sunkumo, ginamos teisės svarbos ir kitų aplinkybių. Teisinės neteisėtos statybos pasekmės turi būti taikomos atsižvelgus į taikomų priemonių proporcingumo siekiamam tikslui principą. Proporciningumo principas suponuoja poreikį surasti viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą. Taigi, teismas sprenddamas neteisėtos statybos civilinių teisinių pasekmių klausimą užtikrina, kad bus pasiektas ginčo šalių interesų derinimo principo įgyvendinimas¹³³.

Kaip patvirtinimas, kad teismų praktika nuosekliai vystoma ir teismų sprendimai saisto tiek sprendimą priėmusį teismą sprendžiant analogiškas bylas, tiek ir žemesnės instancijos teismus, analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byla, kuri buvo priimta praėjus daugiau nei šešiams mėnesiams po aptartos 2013 m. kovo 18 d. LAT nutarties. 2013 m. rugsėjo 27 d. LAT nutartyje teisėjų kolegija konstatuoja: „[...] Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sąrašas reikšmingų aplinkybių, kurias teismas turi įvertinti priimdamas sprendimą dėl įstatyme numatytų neteisėtos statybos padarinių šalinimo būdo parinkimo; [...] o dėl neteisėtos statybos įteisavimo ar griovimo, teismas kiekvienu atveju turi spręsti pagal įstatyme įtvirtintus kriterijus nustatčius teisingą viešojo ir privataus intereso pusiausvyrą“¹³⁴. Ginčo byloje sprendžiamas statybos pagal neteisėtai išduotą SLD padarinių šalinimo atvejis, t. y. taikoma Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis. Teismo išreikšta pozicija rodo, kad teismas turi vadovautis pagal įstatymo

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-240/2009.

¹³³ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-299/2009.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-449/2013.

raidę griežtai apibrėžtais kriterijais, juos pavadindamas „reikšmingomis“ aplinkybėmis, tačiau kaip ir ankstesnėje byloje pasitelkia kūrybišką (turiningą) aiškinimą ir priduria, kad kriterijai vertinami kartu nustatant viešojo bei privataus interesų pusiausvyrą. Toks aiškinimas patvirtina anksčiau minėtą teiginį, kad teismas vertindamas baigtinį kriterijų sąrašą vertina dar ir kitas, jo nuomone reikšmingas bylai aplinkybes. Įstatymų leidėjo nurodytas baigtinis reikšmingų aplinkybių sąrašas, teismo interpretacijos būdu tampa nebaigtiniu. Įstatymų leidėjo įtvirtintas įsakmus aplinkybių sąrašas transformuojamas į naują elgesio taisyklę, suteikiančią teismams dar didesnę laisvę spręsti dėl statinių likimo.

Autorė mano, kad toks LAT analizuojamos teisės normos kūrybiškas (turiningas) aiškinimas, kuris saisto ir žemesnės instancijos teismus, reiškia įstatymų leidėjo valios nepaisymą. Esant nustatytam baigtiniam reikšmingų aplinkybių sąrašui, teismas išaiškindamas, kad jis turi vertinti ir kitas reikšmingas aplinkybes bei taip užtikrinti viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą, sukūrė naują elgesio taisyklę. Teismas vertinimo kriterijų sąrašą iš baigtinio pavertė nebaigtiniu, t. y. atviru ir lanksčiu, pritaikomu kiekvienai galimai kilsiančiai situacijai. Tokia LAT praktika teismus padarė laisvus spręsti, kokios aplinkybės turi būti įvertinamos kaip svarbios siekiant užtikrinti teisingo teismo sprendimo priėmimą. Teismo interpretacija, taikant Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., galima teigti, kad transformuojasi į teisėkūros funkcijos įgyvendinimą.

Remiantis teismų praktikos analize, darytina išvada, kad teismas, interpretuodamas Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., sukūrė naują elgesio taisyklę, kuri pakeitė Seimo įtvirtintą imperatyvų teisinį reguliavimą su nustatytu baigtiniu vertinimo kriterijų sąrašu. „Įstatymas gali būti pakeistas arba jo galiojimas panaikintas ne kitaip, kaip išleidus kitą įstatymą arba Konstituciniam Teismui pripažinus jį prieštaraujančiu Konstitucijai“¹³⁵. Per teismui priskirtą teisingumo vykdymo funkciją ir teisėjui pripažįstamą interpretavimo galimybę, teismas galimai įsiterpė į įstatymų leidžiamosios valdžios kompetenciją. Seimui – Tautos atstovybei priklauso išimtinė kompetencija – leisti įstatymus¹³⁶. Taigi, manytina, kad teismas atliko „kontrabandinę

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimo "Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1994–01–26, Nr. 7–116. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos aukščiausiosios tarybos 1990 m. rugsėjo 27 d. nutarimo Nr. I-619 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo taikymo“ 1 punkto, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 5 d. nutarimu Nr. 808 „Dėl socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų 6.1.1. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 6.1.4. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 6.1.5. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 7 punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 9 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 441 „Dėl socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų 5.1.1. punkto, 5.1.7. punkto (2000 m. balandžio 17 d. ir 2000 m. liepos 14 d. redakcijos), 5.1.8. punkto (2000 m. balandžio 17 d. ir 2000 m. liepos 14 d. redakcijos), 5.4, 5.5.2, 9 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo 10 straipsnio (1994 m. lapkričio 3 d. redakcija) 1 daliai, // *Valstybės žinios*. 2004–03 11, Nr. 38–1236; atitaisyimas – 2004–04–20, Nr. 57.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 22 d. nutarimas „Dėl 1994 m. birželio 15 d. įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo pakeitimo ir papildymo“ 1, 9, 12 ir 39 punktų nuostatų, kuriomis

teisėkūrą¹³⁷. Toks valstybės valdžios institucijų santykis, pasireiškęs Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. taikyme yra ne kas kita, kaip galimas Konstitucijoje įtvirtinto valdžių padalijimo principo pažeidimas.

Taikant Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., 2014 m. rugsėjo 29 d. LVAT administracinėje byloje pateikiamas gana panašus, tačiau mažai argumentuotas sprendimas. Šioje byloje ieškovė reikalavo panaikinti išduotą SLD dalį ir įpareigoti nugriauti siurblinę. Pirmosios instancijos teismas netenkino pareiškėjos reikalavimo atsižvelgdamas į didelę statybos projekto (kurio dalis buvo siurblinės statyba) vertę, t. y. 6 579 395,57 Lt, taip pat pripažindamas didelę reikšmę Lentvario gyventojams realizuoti teisę į gyvybiškai svarbų geriamo vandens tiekimą ir nuotekų šalinimą. LVAT „teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju, galimybė atriboti ginčo Siurblinę nuo viso aptariamo inžinerinio statinio yra. Atitinkamos Statybos leidimo dalies panaikinimas nepažeistų Lentvario gyventojų intereso gauti geriamą vandenį ir šalinti nuotekas taip ženkliai ir neproporcingai, kad vien atsižvelgiant į tai, visuomenės interesas būtų priešpastatomas ir ginamas privataus intereso atžvilgiu“¹³⁸. Šioje byloje teisėjų kolegija remdamasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija, akcentuoja būtinybę užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių – asmens teisių ir teisėtų interesų apsaugos ir viešojo intereso¹³⁹. Teisėjų kolegija pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą, t. y. panaikino SLD ir pripažinimo tinkamu naudoti akto dalis. Dėl reikalavimo nugriauti siurblinę, teisėjų kolegija tik pacitavo Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2, 3 ir 4 dalis, plačiau jų neaiškino ir neargumentavo. Tačiau konstatuojamoje dalyje, teismui „įvertinus [...] argumentus dėl projekto

buvo pakeisti ar papildyti referendumo įstatymo 1, 9, 12 ir 32 straipsniai, atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1994–07–27, Nr. 57–1120.

¹³⁷ Vaišvila, A. Teisės aiškinimas kaip teisės atpažinimas tekstuose. *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 7–17.

¹³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–1851/2014.

¹³⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, // *Valstybės žinios*. 2006–09–26, Nr. 102–3957, atitaisydas – 2006–11–25, Nr. 127, atitaisydas – 2006–12–16, Nr. 137.

svarbos ir įtakos Lentvario gyventojams, jų gyvybiškai svarbiam interesui gauti geriamą vandenį ir šalinti nuotekas, darytina išvada, jog šiuo atveju tikslinga [...] leisti statytojui [...] per 6 mėnesius nuo šios nutarties paskelbimo, pagal reikiamai pertvarkytą projektinę dokumentaciją, gavus naują statybą leidžiantį dokumentą, perstatyti ar pertvarkyti ginčo Siurblynę“. Teismas mano, kad toks sprendimas tinkamas pareiškėjos teisių gynybai bei atspindi pusiausvyrą tarp viešojo ir privataus intereso.

Įvertinus minėtą teismo poziciją, galima daryti išvadą, kad teismas atsižvelgė į projekto svarbą ir jo įtaką gyventojams: svarbia aplinkybe pripažino projekto įtaką gyventojams gaunant geriamą vandenį ir šalinant nuotekas. Šią vienintelę aplinkybę LVAT įvertino kaip lemiamą kriterijų priimant sprendimą negriauti statinio (siurblynės), bet atkreiptinas dėmesys, kad kitų teisės normoje nurodytų aplinkybių jis nevertino. Nors aukščiau atlikta Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. analizė parodė, kad nurodyti kriterijai yra vienodai reikšmingi ir pagal teisės normos konstrukciją, kriterijai turi būti „pasveriami vienas kito atžvilgiu“ ir įvertinamas jų reikšmingumas. Tačiau teisėjų kolegija nevertino visų aplinkybių apsiribodama tik statybos sukeltų padarinių įtaką visuomenės interesams. Šioje byloje pasigendama išsamesnės Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. turinio analizės bei argumentacijos, neišsamiai taikomas teisės normos tekstas, t. y. neįvertinamos visos Seimo nurodytos reikšmingos aplinkybės. Autorės subjektyvia nuomone, tai yra akivaizdus net pačios įstatymo raidės nepaisymas.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai taikydami Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. yra konkretesni argumentuojant sprendimą. 2012 m. rugsėjo 18 d. Vilniaus apygardos teismas patvirtino Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimą, kuriuo panaikino reikalavimą pašalinti savavališkos statybos padarinius. Ieškovė prie pastato pastatė dvi atramines sienutes ant kurių sumontavo medinę lauko terasą. 2011-02-03 surašytas savavališkos statybos aktas ir reikalavimas pašalinti savavališkos statybos padarinius. Statytoja gavo 2011-03-18 Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento raštą, kuriame išaiškinta, kad atraminė sienutė priskiriama I grupės nesudėtingiems statiniams, todėl nereikia rengti projekto ir gauti rašytinius pritarimus statinio projektui. Tikslaus atraminių sienučių statybos laikas nebuvo nustatytas.

Pateiktoje byloje teisėjų kolegija citavo Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., ir pritarė pirmosios instancijos teismo sprendimui, kuriuo buvo panaikintas reikalavimas nugriauti statinį, „[...] nes padarė išvadą, kad ieškovė turi galimybę gauti rašytinį pritarimą statinio projektui“. Ieškovė pateikė apeliaciniam teismui parengtą statinio projektą, 2012-04-30 gautą rašytinį Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento statybos dokumentų skyriaus statybos

leidimų poskyrio vedėjos rašytinį pritarimą projektui¹⁴⁰. Apeliacinis teismas, kaip lemiamą kriterijų sprendimui negriauti statinio, įvertino ieškovės gautą SLD. Kadangi apeliacinis teismas pritarė pirmosios instancijos teismo sprendimui kaip teisingam ir pagrįstam, tikslinga įvertinti, kokias aplinkybes teismas įvertino reikšmingomis. Teismas nesutiko su atsakovo reikalavimu statinį nugriauti ir sutvarkyti statybvieta, nes tai prieštarautų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Nors pilnai nepatvirtinta ieškovės nurodyta aplinkybė, jog atraminę sienutę ji buvo priversta pastatyti dėl nuošliaužų pavojaus, tačiau į tai atsižvelgtina, nes toje vietoje yra grunto nuolydis. Akivaizdu, kad ieškovė dėl atraminės sienutės statybos turėjo išlaidų ir dėl ko nugriovus atraminę sienutę iškiltų nuostolių atlyginimo klausimas. Manytina, kad atraminių sienučių nugriovimas sudaro didesnių nuostolių susidarymo tikimybę, nei nustatytas savavališkos statybos faktas. Atsižvelgtina, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracija neišsiaiškinusi aplinkybių sprendė, kad ieškovės statiniui leidimo nereikia. Teismas nustatė, kad ieškovė turi galimybę gauti rašytinį pritarimą statinio projektui¹⁴¹. Teismas atsižvelgė į galimą statybos priežastį – nuošliaužų pavojų, taip pat reikšminga aplinkybe pripažino išlaidas statybai. Išlaidas statybai palygino su galimybe atlyginti statinio griovimo nuostolių atlyginimą. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas savo sprendimą iš esmės pagrindė tik hipotetiškais aplinkybėmis. Nepaisant to, ši byla aktuali dėl tos priežasties, kad teismas taikydamas Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., atsižvelgė ne tik į įstatymo nurodytus reikšmingus vertinimo kriterijus, bet ir pažymėjo, kad sprenddamas klausimą dėl statinio griovimo ar negriovimo jis atsižvelgia ir į teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus.

Valentinas Mikelėnas teigia, kad teisės aiškinimas atsižvelgiant į teisės principus, dažnai lemia teismo argumentaciją tikrovės neatitinkančiomis aplinkybėmis, kurių dėka interpretatorius turi neribotas galias aiškindamas teisės normą, o to pasekmė yra teisėjų savavališka teisėkūra¹⁴². Teismas, šiuo atveju, remdamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, išaiškina, kad gali vertinti ir kitas aplinkybes, ne tik apsiriboti Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. išvardintomis aplinkybėmis. Autorė mano, kad teismas turėtų teisės normos turinį įvertinti teisingumo ir protingumo kriterijais, bet nesiremti teisingumo, protingumo, sąžiningumo ar kitais teisės principais interpretuojant, kad pastarieji teismui suteikia galimybę nesilaikyti įstatyme numatyto įpareigojimo atsižvelgti ir vertinti tik įtvirtintą baigtinį kriterijų sąrašą¹⁴³.

Apžvelgus teismo atliekamą interpretaciją ir tai, kad teismas remiasi teisės principais ignoruodamas įstatymų leidėjo valią, įtvirtintą Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., kaip klasika

¹⁴⁰ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A–1804–590/2012.

¹⁴¹ Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2–12334–466/2011.

¹⁴² Mikelėnas, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116). P. 86.

¹⁴³ Lastauskienė, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 66.

primintina *Riggs prieš Palmer* byla. Šioje byloje buvo sprendžiama, ar žudikas gali paveldėti savo aukos turtą. Turtas testamentu buvo paliktas žudikui. Pagal galiojusį teisinį reguliavimą ir loginį tekstinį aiškinimą nebuvo draudimo žudikui paveldėti turtą likusį po jo aukos mirties. Tačiau byloje buvo priimtas priešingas sprendimas: vaikai, kuriam senelis testamentu paliko turtą, nepaveldėjo jo turto. Teismas argumentavo tokį savo sprendimą motyvais, kad turi būti patikrintas teisėtų interesų ir sandorių atitikimas teisės principams ir niekas negali gauti naudos iš padaryto nusikaltimo. Vaikai, senelį nužudė tam, kad paveldėtų jo turtą. Šioje byloje buvo ir atskiroji nuomonė, kad teisinis reguliavimas yra tikslus ir reikia vadovautis įstatymo raide. Tačiau teismas, teisės aktuose atlikdamas kūrybišką (turiningą) aiškinimą sukūrė naują taisyklę, kurios įstatymų leidėjas nebuvo įtvirtinęs teisiniame reguliavime, t. y. žudikas negali paveldėti savo aukos turto¹⁴⁴.

Teisėjas klauso tik įstatymo (Konstitucijos 109 straipsnio 3 dalis), o ką įstatymas reiškia, pasako pats teisėjas. Taigi teisės aiškinimas yra tam tikras „interpretacinis žaismas“ paslepiančias teisėkūros funkciją¹⁴⁵. Atlikus teismų praktikos analizę, kurioje taikyta Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., autorė daro išvadą, kad teismai kūrybiško (turiningo) teisės aiškinimo būdu ignoruoja įstatymų leidėjo valią, neapsiriboja baigtiniu vertinimo kriterijų sąrašu ir jį transformuoja į naują elgesio taisyklę. Teismai argumentuodami teisingumo, protingumo, sąžiningumo ir kitais principais daro išvadą, kad baigtinis kriterijų sąrašas nėra pakankamas priimti teisingą sprendimą, todėl atsižvelgia į kitas, jo nuomone reikšmingas, aplinkybes ir jų pagrindu priima sprendimą dėl statinio likimo.

5.4. Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalies teisinis reguliavimas ir jo tikslai

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2011 m. sausio 31 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai pripažino „[...] kad Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 144–6352) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokią sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo

¹⁴⁴ Dworkin, R. *Teisės imperija*. Vilnius, 2005. P. 27–32.

¹⁴⁵ Mikelėnas, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116). P. 88.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams¹⁴⁶. Konstitucinis teismas nurodė, kad buvo apribotos galimybės teismams vykdyti teisingumą ir priimti teisingą sprendimą bylose.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad Seimas turi pareigą teisiniu reguliavimu užtikrinti, kad teismas nagrinėjantis bylą dėl statybų pažeidžiančių teisės aktus civilinių teisinių pasekmių, turi turėti galimybę tik įvertinęs visas bylos aplinkybes priimti ne formalų sprendimą, o tokį pagal kurį įstatymo nustatyta priemonė būtų adekvati padarytam pažeidimui ir atitiktų siekiamus visuotinai svarbius tikslus ir išlaikytų teisingą viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą.

„Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisingumo, teisinės valstybės principų, įstatymų leidėjui reguliuojant santykius susijusius su statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, pasekmių šalinimu, kyla pareiga nustatyti kriterijus arba (ir) atvejus, kuriems esant, teismas sprendžiantis dėl statybos pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, teisinių pasekmių, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėtų priimti teisingą sprendimą ir šitaip įvykdyti teisingumą¹⁴⁷. Išanalizavus Konstitucinio Teismo konstatuojamąją dalį, autorė daro išvadą, kad įstatymų leidėjas buvo įpareigotas alternatyviai pasirinkti įstatyme nustatyti kriterijus, arba atvejus, arba atvejus ir kriterijus, į kuriuos teismas atsižvelgtų priimdamas sprendimą dėl statinio likimo. Taip pat Konstitucinis Teismas nurodo, kad Seimo pasirinktas teisinio reguliavimo turinys turi sudaryti galimybę teismams įvertinti visas ginčo bylos aplinkybes, t. y. tie atvejai ir (arba) kriterijai turi būti prielaidos, kurios suteiktų teismui galimybes įvertinti visapusiškai visas reikšmingas bylos aplinkybes. Taip pat teismai papildomai dar turi vadovautis ir teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Tik transformavus visas šias Konstitucinio Teismo principines nuostatas į teisės normą bus tinkamai įgyvendinama teisingumo vykdymo funkcija.

Tyrimo metu galiojančio Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. nustato: „Teismas, sprenddamas klausimą, ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį, taip pat administracinių aktų pagrindu įvertina turtines teises įgijusių asmenų

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2011 sausio 31 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–02–03, Nr. 14–602.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2011 sausio 31 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–02–03, Nr. 14–602.

sąžiningumą“. Pažvelgus į įstatymų leidėjo suformuluotą naują teisinį reguliavimą, kuris įsigaliojo praėjus beveik 3 metams po Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutarimo, darytina išvada, kad Seimo nustatytas teisinis reguliavimas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje iš esmės, kardinaliai galimai neatitinka Konstitucinio Teismo principinių nuostatų. Kaip aptarta ankstesniuose skyriuose, Seimas nustato baigtinį kriterijų sąrašą ir imperatyvus teisės normos pobūdis įpareigoja teismą įvertinti tik išvardintus kriterijus.

„Taip pat paminėtina, kad įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas atitinkamus santykius, privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, viešo ir teisingo bylos nagrinėjimo, teisėjų nešališkumo ir nepriklausomumo principų. Įstatymuose turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui iširti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą; negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris neleistų teismui, atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą. Antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, nukrypta nuo konstitucinės teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, sampratos, taip pat konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų“¹⁴⁸. Deja, Seimas tikėtina nustatė būtent priešingą teisinį reguliavimą Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d., t. y. tikėtina apribojo teismo išimtinę kompetenciją vykdyti teisingumą, nes nustatė imperatyvų ir baigtinį sąrašą vertinimo kriterijų, apribojo teismo diskrecijos laisvę išspręsti visapusiškai bylą ir priimti teisingą sprendimą, tokiu būdu galimai paneigdamas Konstitucijoje įtvirtintas ir ginamas vertybes, tokias kaip teisingumas, teisinė valstybė bei valdžių padalijimo principas.

Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalis reikalauja priimti motyvuotą ir pagrįstą sprendimą, teismui teisingai ir objektyviai išnagrinėjus bylą¹⁴⁹. Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas bei nuostata, kad teisingumą vykdo teismai reiškia, kad konstitucine vertybe laikomas būtent teisingo sprendimo priėmimas. Konstitucinė teisingumo samprata suponuoja teismo sprendimo turinio teisingumą; Teismo vykdomas formalus teisingumas nėra tas teisingumas, kurį

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2011 sausio 31 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–02–03, Nr. 14–602.

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2007–05–17, Nr. 54–2097; taip pat žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 4,165 straipsnių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2007–10–27, Nr. 111–4549.

reglamentuoja, saugo ir gina Lietuvos Respublikos konstitucija¹⁵⁰. Taigi, Lietuvos teismai siekdami įgyvendinti teisingumą nustatė, kad Seimo įtvirtintas Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. ribotas vertinimo kriterijų sąrašas yra nepakankamas priimti būtent teisingą ir objektyvų sprendimą. Teismų praktika parodė, kad teismai įvertina ir kitus reikšmingus kriterijus ir neapsiriboja teisės normoje išvardintais kriterijais. Todėl pasitelkdami kūrybišką (turiningą) teisės normos teksto aiškinimą, teismai sukūrė naują elgesio taisyklę. Teismai taikydami Statybos įstatymo 28¹ str. 3 d. remiasi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, taip pat įvertina teisės normoje nurodytus kriterijus ir įvertina kitas reikšmingas bylos aplinkybes. Visų šių aplinkybių pagrindu teismas priima sprendimą, kuris realizuoja teisingumo vykdymo funkciją. Apibendrinus, teismas ignoruodamas įstatymų leidėjo valią gali tinkamai įgyvendinti išimtinę teisingumo vykdymo funkciją, tačiau tuo pačiu atlikdamas „kontrabandinę teisėkūrą“¹⁵¹.

„Įstatymų leidėjas įstatymu reguliuodamas atitinkamus santykius privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, lygiateisiškumo, viešo ir teisingo bylos nagrinėjimo, teisėjų nešališkumo ir nepriklausomumo principų. Įstatymuose turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad jurisdikcinės ir kitos teisę taikančios institucijos būtų nepriklausomos, nešališkos, siektų nustatyti materialią tiesą byloje ir visus sprendimus priimtų tik teisės pagrindu, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje. Ir priešingai, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris apribotų teismui galimybę atsižvelgus į visas reikšmingas bylos aplinkybes ir remiantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą“¹⁵². Konstitucinis teismas išdėstė principines teisinio reguliavimo nuostatas, pabrėžė Seimo pareigą teisėkūros būdu garantuoti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą. Remiantis atlikta analize, autorė mano, kad Seimas šią

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“ // *Valstybės žinios*. 2008–01–24, Nr. 10–349.

¹⁵¹ Vaišvila, A. Teisės aiškinimas kaip teisės atpažinimas tekstuose. *Jurisprudencija*. 2006, 8(86). P. 7–17.

¹⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 sausio 31 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–02–03, Nr. 14–602.

pareigą galimai pažeidė, kadangi nustatė ribotą vertinimo kriterijų sąrašą, kuris sudarė prielaidas Seimui įsiterpti į teisingumo vykdymo funkciją, t. y. Seimas galimai pažeidė teismo nepriklausomumo principą, nes teisės normoje nurodė, kuo teismas turi vadovautis priimdamas sprendimą. Teismo išimtinė kompetencija yra vertinti visas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą, o Seimo – nustatyti teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, o ne apribotų teismo vykdomą teisingumo funkciją. Pagal šiandieninę teisės sampratą, teismai nėra „įstatymo burna“, o Seimo nustatytas teisinis reguliavimas negali būti išskirtinis teismų veiklą orientuojantis pagrindas, nes kitu atveju, tai reikštų Seimo viešpatavimą, o taip būtų pažeista valstybės valdžios institucijų pusiausvyra¹⁵³. Du neatskiriami elementai – teisingumo vykdymas ir klausymas tik įstatymo reiškia, kad teismui negali būti nurodoma, orientuojama kaip turi būti išnagrinėta byla. Teismo pareiga yra nustatyti objektyvią tiesą ir nedviprasmiškai bei kruopščiai pritaikyti įstatymą¹⁵⁴.

Apibendrinus, Konstitucinis Teismas nutarimu įpareigojo Seimą koreguoti nustatytą teisinį reguliavimą. Konstatavo principines nuostatas, kuriomis turėjo vadovautis Seimas nustatydamas teisinį reguliavimą. Teisiniam reguliavimui buvo iškelti reikalavimai, kad būtų nustatyti tokie kriterijai ir (arba) atvejai, kurie sudarytų prielaidas teismui įvertinti visapusiškai bylos reikšmingas aplinkybes. Nustatant Seimui teisinį reguliavimą yra keliama pareiga garantuoti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą, kuris yra prielaida teisingam sprendimo priėmimui. Nuo 2014 m. sausio 31 d. įsigaliojusi Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalis manytina, kad nustato visiškai priešingą teisinį reguliavimą. Esama teisės norma imperatyviai teismus orientuoja, kokias aplinkybes jie turi vertinti ir jomis pagrįsti priimtą sprendimą. Darytina išvada, kad Seimas galimai pažeidė valdžių padalijimo principą, t. y. nustatydamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalyje analizuotą teisinį reguliavimą, galimai įsiterpė į teisingumo vykdymo funkciją, kuri išimtinai priklauso tik teismui. Teismas yra nepriklausomas ir nešališkas, todėl negali būti orientuotas ar skatinamas kaip spręsti bylą. Seimas įtvirtindamas imperatyvų baigtinį vertinimo kriterijų sąrašą apribojo teismo vykdomą teisingumą ir orientuodamas, kuo remiantis turi būti sprendžiamos bylos, teisės normos pagrindu galimai pažeidė Konstitucijoje įtvirtintą ir ginamą valdžios organizavimo pamatinį principą – valdžių padalijimo principą.

¹⁵³ Šinkūnas, H. Valdžių padalijimo principas ir teisminės valdžios vieta valdžių padalijimo sistemoje. *Teisė*, 2003, 49.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ // *Valstybės žinios*. 1995–12–13, Nr. 101–2264.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

- 1) Dažniausiai pasitaikančios statybą leidžiančio dokumento panaikinimo priežastis yra privalomų statybos organizavimo dokumentų panaikinimas arba jų nepateikimas. Taip pat nuolat pasitaikantys procedūriniai pažeidimai bei korupcinio pobūdžio veiklos požymiai, pasireiškiantys kryptinga valstybės ir/arba savivaldybės tarnautojų veikla, bei ypatingai retais atvejais, kitos reikšmingos bylos aplinkybės, kurias teismas pripažįsta pakankamomis, remdamasis teisingumo ir protingumo principais bei įvertinęs trečiųjų asmenų interesus. Minėtos priežastys neegzistuoja grynu pavidalu, o kartu su kitomis priežastimis sudaro pakankamai pagrįstą pagrindą panaikinti statybą leidžiantį dokumentą dėl jo neteisėto išdavimo.
- 2) Nekaltas asmuo gali būti įpareigotas atlikti griovimo, išardymo ar atstatymo darbus savo lėšomis. Taigi, Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalis gali būti taikoma tik nustačius visumą šių aplinkybių:
 - 1) teismo įpareigojimui įvykdyti nustatytas terminas jau yra pasibaigęs;
 - 2) nenugriautas, neišardytas ar neatstatytas statinys (jo dalis);
 - 3) nenugriautas, neišardytas ar neatstatytas statinys (jo dalis) kaltų asmenų lėšomis.

Šios sąlygos yra kumuliatyvios ir, nesant bent vienos iš jų, statinys (jo dalis) negali būti nugriaunamas, išardomas ar atstatomas, būtent statytojo (užsakovo) ar kito Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis. Kad padariniai būtų pašalinti pripažintų kaltais asmenų lėšomis, turi būti inicijuojama nauja civilinė byla ir joje nustatomi kalti asmenys. Priešingu atveju, tampa negalimas tinkamas Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalies taikymas. Tokia praktika vertintina prieštaringai dėl proceso operatyvumo principo pažeidimo. Proceso operatyvumo principo dėka siekiama per kuo trumpesnę laiko tarpą atkurti teisinę taiką ir atstatyti pažeistas teises. Tačiau naujo ginčo inicijavimas yra papildomas laiko tarpas, kuris yra prielaida nepaisyti proceso operatyvumo, ekonomiškumo ir koncentruotumo principų.

Siūlytina įtvirtinti, kad kaltus asmenis, kurie turėtų atlyginti griovimo, išardymo ar atstatymo išlaidas ir dėl to patirtą žalą, yra būtina nustatyti toje pačioje ginčo byloje. Nenustačius kaltų asmenų toje pačioje ginčo byloje, griovimas, išardymas ar atstatymas nebūtų galimas. Priešingu atveju susidaro situacija, kad konstatuojamas teisės pažeidimas ir atsakomybė pritaikoma asmeniui, kuris neatliko teisės pažeidimo, o tai jau yra atsakomybės pritaikymas nesant pagrindinių teisinės atsakomybės sąlygų. Tokiu būdu šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas ir susiformavusi teismų praktika labiau primena inkvizicinį procesą, kuris nėra suderinamas su šiuolaikinės demokratijos principais. Todėl pateiktą pasiūlymą būtina kiek įmanoma skubiau įgyvendinti.

- 3) Išanalizavus žalos atlyginimo teisinį reguliavimą ir teismų praktiką iširta, kad teismai nustato skiriamąją ribą tarp teisės į žalos atlyginimą atsiradimo ir realaus žalos atlyginimo momentų. Skiriamoji riba yra ta, kad žalos atlyginimas yra galimas tik po to, kai statinio (jo dalies) griovimo, išardymo ar atstatymo darbai jau yra įvykdyti statytojo (užsakovo), jei jo nėra, – statinio ar jo dalies savininko, valdytojo ar naudotojo, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar statomas statinys (jo dalis), savininko, valdytojo ar naudotojo lėšomis. Nustatyta, kad tokia praktika nesuderinama su Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje įtvirtinta padarinių šalinimo tvarka, kuria remiantis griovimo, išardymo ar atstatymo darbai turėtų būti atliekami kaltų asmenų lėšomis. Pagal įstatymo raidę, padariniai turėtų būti pašalinti pripažintų kaltais asmenų lėšomis, tačiau dėl to, kad iki šių veiksmų atlikimo negalima apskaičiuoti žalos atlyginimo dydžio, susiklostė tokia praktika, kad nekaltas asmuo padarinius turi pašalinti savo lėšomis ir tik po to gali gauti žalos atlyginimą.

Siūlytina keisti Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 ir 2 dalyje nustatyto įpareigojimo adresatą. Šio įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 ir 2 dalyje nustatyta įpareigojimą, skirtą statytojui (užsakovui), jei jo nėra, – statinio ar jo dalies savininkui, valdytojui ar naudotojui, žemės sklypo ar jo dalies, kurioje pastatytas ar statomas statinys (jo dalis), savininkui, valdytojui ar naudotojui, keisti į įpareigojimą, skirtą asmenims, pripažintiems kaltais dėl statybą leidžiančio dokumento neteisėto išdavimo.

- 4) Pozityvistinės teisės sampratos požiūris taikant Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 3 dalį yra nepakankamas siekiant priimti teisingą sprendimą byloje, todėl teismas kūrybiško (turiningo) teisės aiškinimo būdu, pasitelkdamas teisingumo ir protingumo principus, neapsiriboja imperatyvaus pobūdžio baigtiniu kriterijų sąrašu priimdamas sprendimą ir tokiu būdu sukuria naują elgesio taisyklę. Teismas, interpretacijos būdu, sukurdamas naują elgesio taisyklę įgyvendina teisėkūros funkciją, išimtinai priklausančią Tautos atstovaujamai institucijai – Seimui, tokiu būdu galimai pažeisdamas valdžių padalijimo principą. Riba tarp teisėkūros ir kūrybiško (turiningo) teisės aiškinimo yra labai abejotina ir nepastovi, todėl teismas turėtų atidžiai vertinti, ar ši riba kiekvienu konkrečiu atveju nebus peržengta. Svarbu, kad teisėjai, kaip aukščiausio lygio profesionalai, turėtų galimybę užtikrinti, kad būtų laikomasi pamatinių teisinės valstybės ir demokratijos principų.
- 5) Seimas, Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalyje nustatydamas imperatyvaus pobūdžio baigtinį kriterijų sąrašą, galimai apribojo teismo funkciją vykdyti teisingumą. Seimas, galimai apribodamas teismo išimtinę teisę vykdyti teisingumą, galimai įsiterpė į teisingumo vykdymo funkciją, išimtinai priklausančią tik teismui. Taikant mokslinio tyrimo metodus nustatyta, kad Seimo nustatytas teisinis reguliavimas, Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 4 dalyje, galimai pažeidžia valdžių padalijimo principą ir turėtų būti

vertintinas kritiškai, kaip galimai prieštaraujantis Konstitucijai. Tačiau tai yra labai subtilus ir opus klausimas teisinei valstybei. Tik Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, pagal savo kompetenciją nagrinėdamas įstatymų atitiktį Konstitucijai, gali konstatuoti, ar analizuota teisės norma neprieštarauja aukščiausią teisinę galią turinčiam šalies įstatymui.

LITERATŪRA

Specialioji literatūra

Monografijos ir straipsnių rinkiniai

1. Austin, J. *The Province of Jurisprudence determined*. Cambridge University Press, 1995.
2. Birmontienė, T., Jarašiūnas, E., Kūris, E. et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.
3. Driukas, A., Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
4. Dworkin, R. *Teisės imperija*. Vilnius, 2005.
5. Jarašiūnas, E. et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Mykolo Romerio universitetas, 2012.
6. Jarašiūnas, E. *Valstybės valdžios institucijų santykių problemos konstitucinėje justicijoje*. Daktaro disertacija. Vilnius, 1999.
7. Jovaišas, K. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Teisės institutas: 2000.
8. Jovaišas, K. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 2 dalis*. Teisės institutas: 2002.
9. Keinys, S. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. 2012.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, 1993–2009*. Vilnius, 2010.
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 6 d. sprendimas administracinėje byloje *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A¹¹–807/2004). *Administracinių teismų praktika* 2004, Nr. 6.
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵–1797/2005. *Administracinių teismų praktika*. 2005, Nr. 8.
13. Locke, J. *Second Treatise of Government*. Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc. Indianapolis, 1980.
14. Sinkevičius, V. *Parlamento teisės studijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
15. Spruogis, E. *Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
16. Šinkūnas, H. Valdžių padalijimo principas ir teisminės valdžios vieta valdžių padalijimo sistemoje. *Teisė*, 2003, 49.
17. Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Justitia: Vilnius, 2014.

18. Vaišvila, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
19. Vaišvila, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Litimo, 2000.

Moksliniai straipsniai

20. Bakševičienė, R. Teisės vertinimo suvokimas Lietuvoje: istorinės prieigos, šiandieninė situacija, ateities gairės. *Teisė*, 2004, 50.
21. Kūris, E. Teismo precedentas kaip teisės šaltinis Lietuvoje: oficiali konstitucinė doktrina, teisinio mąstymo stereotipai ir kontrargumentai. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116).
22. Lastauskienė, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*. 2006, 8(86).
23. Lastauskienė, G. Teismų „interpretacinis žaismas“ ir jo doktrininės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2012, 19(4).
24. Latvelė, R. Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. *Parlamento studijos*, 2011, 10.
25. Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵–1265/2006. *Administracinių bylų praktika*. 2006, Nr. 10.
26. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Teismų praktikos departamento 2010 m. vasario 24 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant statybos teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas. *Administracinė jurisprudencija*. 2009, 18.
27. Mesonis, G. Valdžių padalijimo teorija ir jos įgyvendinimo modeliai: kriterijų kokybės problema. *Jurisprudencija*, 2004, 61(53).
28. Miežanskienė, R. Teisės ir politikos jurisprudenciniai modeliai ir jų taikymo galimybės. *Jurisprudencija*, 2013, 20(2).
29. Mikelėnas, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, 2(116).
30. Palidaskaitė, J. Korupcijos sklaidos formos Lietuvoje: tarp sovietinio palikimo ir rinkos padiktuoto pragmatizmo. *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, 18.
31. Šlapkauskas, V. Teisės socialinio veikimo modeliavimas ir jo ribos: sociologinis požiūris. *Jurisprudencija*, 2004, 51(43).
32. Vaišvila, A. Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose. *Jurisprudencija*, 2006, 8(86).

Elektroniniai šaltiniai

33. <http://infolex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=157769>
34. <http://dz.lki.lt/word/paisyti/>
35. https://www.lb.lt/makroekonominės_proгноzes_2014_m_rugsejis
36. <http://www.vtpsi.lt/node?page=3>
37. http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/lietuvos_nekilnojamojo_turto_statyb_u_ir_projektavimo_veikla_uzsiimanciu_imoniu_atstovu_apklausa.pdf
38. http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10_teise_2.htm

Teisės aktai

39. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr.85–2566 (2000.10.11).
40. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1–243 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.09.06:2007 „statybos sustabdymas. savavališkos statybos padarinių šalinimas“ patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007–05–15, Nr. 53–2055.
41. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymo Nr. D1–826 „Dėl statybos techninio reglamento STR1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*, 2012–12–14, Nr. 145–7476.
42. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74–2262.
43. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36–1340.
44. Lietuvos Respublikos konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33–1014.
45. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 41–1162.
46. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 32–788; 2001, 101–3597.
47. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktoju skirsniu ir 1 priedu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010–07–15, Nr. 84–4401.

48. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 12, 14, 15, 16, 22, 23, 23¹, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 42 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 45 straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios. Valstybės žinios*, 2009–12–05, Nr. 144–6352.
49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 280 „Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo įgyvendinimo“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 22–819.
50. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 801 „Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42 ir 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymo projekto Nr. XIP–1076(2)“. *Valstybės žinios*. 2010–06–29, Nr. 75–3802.
51. Statybos techninis reglamentas STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“. *Valstybės žinios*, 2010–09–30, Nr. 116–5944.

Teismų praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

52. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimo "Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1994–01–26, Nr. 7–116.
53. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 22 d. nutarimas „Dėl 1994 m. birželio 15 d. įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo pakeitimo ir papildymo“ 1, 9, 12 ir 39 punktų nuostatų, kuriomis buvo pakeisti ar papildyti referendumo įstatymo 1, 9, 12 ir 32 straipsniai, atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1994–07–27, Nr. 57–1120.
54. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei valstybės

- kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ // *Valstybės žinios*. 1995–12–13, Nr. 101–2264.
55. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1998–01–14, Nr. 5–99.
56. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. balandžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 29 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. vasario 25 d. nutarimo "Dėl V. Nikitino atleidimo iš generalinio prokuroro pareigų" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1998–04–24, Nr. 39–1044.
57. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 1999 m. liepos 9 d. „Dėl Lietuvos Respublikos 1998 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 10 straipsnio 4 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimo Nr. 105 „Dėl Lietuvos standartizacijos departamento prie valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos reorganizavimo“ 2 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. Sausio 30 d. nutarimo Nr. 117 „Dėl Lietuvos zoologijos sodo steigėjo teisių perdavimo“ 2 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. kovo 30 d. nutarimo Nr. 366 „Dėl kai kurių žemės ir miškų ūkio ministerijos funkcijų perdavimo aplinkos apsaugos ministerijai ir miškų ir saugomų teritorijų departamento prie aplinkos apsaugos ministerijos įsteigimo“ 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1999–07–14, Nr. 61–2015.
58. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14,25(1), 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69(1) ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 1999–12–24, Nr. 109–3192.
59. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d.

- redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2002–09–25, Nr. 93–4000.
60. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86, 87 straipsnių papildymo bei pakeitimo ir įstatymo papildymo 88¹ straipsniu įstatymo 4 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 11 d. nutarimo Nr. 457 "Dėl Vilniaus apskrities viršininko atleidimo" atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos" 9 straipsnio 1 daliai“ // *Valstybės žinios*. 2003–05–31, Nr. 53–2361.
61. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekreto Nr. 40 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai“ // *Valstybės žinios*, 2003–12–31, Nr. 124–5643.
62. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos aukščiausiosios tarybos 1990 m. rugsėjo 27 d. nutarimo Nr. I–619 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo taikymo“ 1 punkto, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 5 d. nutarimu Nr. 808 „Dėl socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo" patvirtintų socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų 6.1.1. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 6.1.4. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 6.1.5. punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 7 punkto (1996 m. lapkričio 6 d. redakcija), 9 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 441 „Dėl socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų 5.1.1. punkto, 5.1.7. punkto (2000 m. balandžio 17 d. ir 2000 m. liepos 14 d. redakcijos), 5.1.8. punkto (2000 m. balandžio 17 d. ir 2000 m. liepos 14 d. redakcijos), 5.4, 5.5.2, 9 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo 10 straipsnio (1994 m. lapkričio 3 d. redakcija) 1 daliai, // *Valstybės žinios*. 2004–03 11, Nr. 38–1236; atitaisymas – 2004–04–20, Nr. 57.
63. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 4 straipsnio (2003 m. balandžio 3 d. redakcija) 1 dalies 1, 2, 3 ir 5 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos

- Respublikos Seimo 2003 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. IX–1868 „Dėl Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimų grėsmių Lietuvos nacionaliniam saugumui išvados“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 3 bei 8 straipsniams (2003 m. balandžio 3 d. redakcija)“ // *Valstybės žinios*. 2004–05–18, Nr. 81–2903.
64. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ // *Valstybės žinios*. 2006–09–26, Nr. 102–3957, atitaisymas – 2006–11–25, Nr. 127, atitaisymas – 2006–12–16, Nr. 137.
65. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2006–11–30, Nr. 130–4910.

66. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2007–05–17. Nr. 54–2097.
67. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 4,165 straipsnių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2007–10–27, Nr. 111–4549.
68. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“ // *Valstybės žinios*. 2008–01–24, Nr. 10–349.
69. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2010–10–30, Nr. 128–6545.
70. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 sausio 31 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies ir

- Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–02–03, Nr. 14–602.
71. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2011–04–09, Nr. 42–1985.
72. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. Birželio 3 d. nutarimu Nr. X–1569 „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintos valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 118–5564.
73. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (2002 m. vasario 28 d. redakcija) 153 straipsnio 2 dalies, 319 straipsnio 3 dalies, 352 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2012–12–08, Nr. 142–7341.
74. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 3 d. sprendimas „Dėl Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimo nuostatų, susijusių su teisėjų teise susipažinti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, išaiškinimo“ // *Valstybės žinios*. 2013–07–05, Nr. 72–3595.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K–3–251/2014.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–148/2013.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–196/2013.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–353/2013.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–449/2013.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K–3–240/2009.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

81. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–1851/2014.
82. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. birželio 25 d. administracinėje byloje Nr. P⁴⁹²–50/2014.
83. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–643/2014.
84. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²–337/2013.
85. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²–151/2012.
86. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²–1179/2012.
87. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–2550/2012.
88. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹–2960/2012.
89. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²–1119/2011.
90. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. sausio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–62/2011.
91. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²–314/2011.
92. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²–2265/2011.
93. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²–1285/2010.
94. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶–1337/2010.
95. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²–1061/2009.
96. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶–71/2009.
97. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶–1155/2009.

98. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–1313/2009.
99. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²–885/2009.
100. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶–73/2009.
101. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–785/2008.
102. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹–102/2008.
103. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje A⁵⁵⁶–1333/2008.
104. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵–785/2008.
105. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. sausio 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹–116/2008.
106. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²–1336/2008.
107. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³–64/2007.
108. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²–235/2007.
109. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³–976/2007.
110. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³–754/2007.
111. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷–499/2007.
112. Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵–1265/2006.
113. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵–1797/2005.
114. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹–1642/2005.

Kitų teismų praktika

115. Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje Nr. 2A–636–280/2012.
116. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A–1804–590/2012.
117. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. spalio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I–3050–426/2011.
118. Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. lapkričio 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I–482–423/2009.
119. Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2–12334–466/2011.
120. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A–299/2009.
121. Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 11 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2–4–732/2013.

Kita

122. 2014 m. lapkričio 17 d. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Strategijos ir analizės skyriaus vedėjo pavaduotojos strategijai ir analizei Irinos Burakinskajos pateikti duomenys.

Raupelytė, I. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą teisinės pasekmės: teoriniai ir praktiniai aspektai / Verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. E. Klimas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2014. – 87 p.

ANOTACIJA

Šiame magistriniame darbe išskirtinis dėmesys skiriamas naujo statybos teisės instituto – statybos, pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, padarinių šalinimo įgyvendinimui ir šiuo institutu įtvirtinto teisinio reguliavimo suderinamumo su valdžių padalijimo principu įvertinimui. Magistriniame darbe nustatomos įpareigojimo, pašalinti padarinius nekalto asmens lėšomis, taikymo sąlygos ir atskleidžiamos jo įgyvendinimo problemos, susijusios su padarinių pašalinimu būtent kaltų asmenų lėšomis. Nustatomas teisinio reguliavimo ir teismų praktikos neatitikimas bei siūloma koreguoti įstatymo normą.

Tyrime nagrinėjama, ar teismo įpareigojimas atsižvelgti į konkrečius kriterijus priimant sprendimą dėl statinio likimo neprieštarauja Konstitucijai. Šiam tikslui pasiekti analizuotas teisės normos taikymas remiantis pozityvistine teisės samprata ir nagrinėtas kūrybiškas (turiningas) teisės normos taikymas. Taip pat atskleidžiama Konstitucinė jurisprudencija dėl teisinio reguliavimo nustatymo šioje teisės normoje. Atlikus teorinę ir teismų praktikos analizę, daroma išvada dėl galimai pažeisto valdžių padalijimo principo. Šis tyrimas patvirtina, kad riba tarp kūrybiško (turiningo) teisės aiškinimo ir teisėkūros yra silpna. Todėl tyrimas reikšmingas siekiant įvertinti įtvirtinto teisinio reguliavimo atitikimą Konstitucijai ir užtikrinti teisinių santykių stabilumą.

Reikšminiai žodžiai: statybą leidžiantis dokumentas, neteisėtai išduotas, kaltų asmenų lėšomis, valdžių padalijimo principas, pozityvistinė teisės samprata, kūrybiškas (turiningas) aiškinimas, padarinių šalinimas.

Raupelyte I. Legal Consequences of Construction under Illegally Issued Construction Permit: Theoretical and Practical Aspects / Master thesis in business law. Supervised by Dr Klimas E. Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2014. – 87 p.

ANOTATION

This paper focuses on a new institute of construction law, i.e., construction under illegally issued construction permit, practical elimination of the consequences and assessment of compatibility between legal regulation established by this institute and the principle of power separation. The paper defines conditions for elimination of consequences at the expense of innocent party and reveals implementation problems related to elimination of consequences at the expense of the guilty party. The author established a mismatch between the existing legal regulation and the case–law and made suggestions on amendments to the law.

The study aimed to see whether the obligation of court to take into account specific criteria in a judgement on the fate of a building was in line with the Constitution. Application of legal norms in the spirit of legal positivism and creative (thoughtful) interpretation of law were analysed for the purpose. Constitutional jurisprudence in legal regulations existing this area of law was also reviewed. Theoretical and practical analysis of case–law lead to a conclusion of potential breach of the principle of separation of powers. The study proves that there is only a thin line between creative (thoughtful) interpretation and legislation. Therefore the study is significant as an attempt to assess constitutional compliance of established legal regulation as well as ensure stable legal relations.

Key words: construction permit, illegally issued, at the expense of the guilty party, principle of separation of power, legal positivism, creative (thoughtful) interpretation, elimination of consequences.

Raupelytė, I. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą teisinės pasekmės: teoriniai ir praktiniai aspektai / Verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. E. Klimas – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2014 – p. 87.

SANTRAUKA

Šiame darbe nagrinėjamas statybos, pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, padarinių šalinimo teisinio reguliavimo taikymas ir konstitucingumas. Pasitelkiant sisteminių – lingvistinį ir teleologinį metodą, nustatytos sąlygos, kurioms esant galima įpareigoti pašalinti padarinius nekalto asmens lėšomis. Susiduriama su problema, kad nekaltas asmuo neturi realios galimybės pašalinti padarinius kaltų asmenų lėšomis. Nustatyta, kad patirtos nekalto asmens išlaidos, gali būti atlygintos tik po to, kai padariniai bus pašalinti. Autorės subjektyvia nuomone, teisinis reguliavimas nėra efektyviai ir tinkamai įgyvendinamas teismų praktikoje.

Konstitucingumo tyrimui pasirinktas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo principas. Siekiant pateikti visapusišką tyrimą, analizuojamas teisės normos taikymas remiantis pozityvistine teisės samprata bei jam priešingas, kūrybiškas (turiningas) teisės normos aiškinimas. Atlikus tyrimą nustatyta, kad gali būti pažeistas valdžių padalijimo principas, todėl teisės norma galimai prieštarauja Konstitucijai. Tyrimo ginamąjį teiginį patvirtina tai, kad Seimas, priimdamas imperatyvią teisės normą, nustatančią baigtinį kriterijų sąrašą, galimai apriboja teismo galimybę įgyvendinti teisingumą. Seimas teisėkūros būdu galimai įsiterpė į teisingumo vykdymo funkciją. Kita vertus, ištyrus teismų praktiką, nustatyta, kad teismas interpretacijos būdu sukūrė naują elgesio taisyklę. Tokiu būdu teismas galimai įsiterpė į įstatymų leidžiamąją funkciją ir galimai buvo pažeistas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo principas. Pasitelkus mokslinio tyrimo metodus buvo nustatytos minėtos išvados, tačiau, ar nagrinėtas teisinis reguliavimas prieštarauja valdžių padalijimo principui, gali nustatyti išimtinai tik Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.

Raupelyte I. Legal Consequences of Construction under Illegally Issued Construction Permit: Theoretical and Practical Aspects / Master thesis in business law. Supervised by Dr Klimas E. Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2014 – p. 87.

SUMMARY

The paper focuses on application and constitutionality of legal regulation applicable to elimination of the consequences of construction under illegally issued construction permit. Through a systematic method (both linguistic and teleological) the author managed to identify the conditions which allow imposing an obligation to eliminate the consequences at the expense of non-guilty party. The problem that occurs is that a non-guilty party does not have a practicable possibility to rectify the consequences at the expense of the guilty party. It has been established that expenses incurred by the non-guilty party can only be reimbursed when the consequences are eliminated. In subjective opinion of the author legal regulation is not effective and is not properly enforced in case-law.

The principle of separation of power entrenched in the Constitution was selected for a constitutionality test. In order to provide a comprehensive study, application of legal norms in the spirit of legal positivism and an opposite method of creative (thoughtful) interpretation of legal norms was selected. The study showed that the principle of separation of power may be infringed therefore this legal norm may be unconstitutional. The fact that the Seimas (the Parliament of the Republic of Lithuania) adopted an imperative legal norm establishing an exhaustive list of criteria potentially limits court's possibility to implement justice supports the hypothesis of the study. The Seimas in its legislative actions has potentially interfered with the jurisdiction. On the other hand, analysis of case-law showed that courts developed a new rule of conduct by means of interpretation. Court thus potentially intervened in the legislative function and potentially breached the constitutional principle of separation of powers. Scientific research methods used for the study lead to the afore-mentioned conclusions, however the fact whether legal regulations analysed in the paper contradict the principle of separation of powers can only be determined by the Constitutional Court of the Republic of Lithuania.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 – –
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas _____ (–
ė) _____
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____“

„“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)